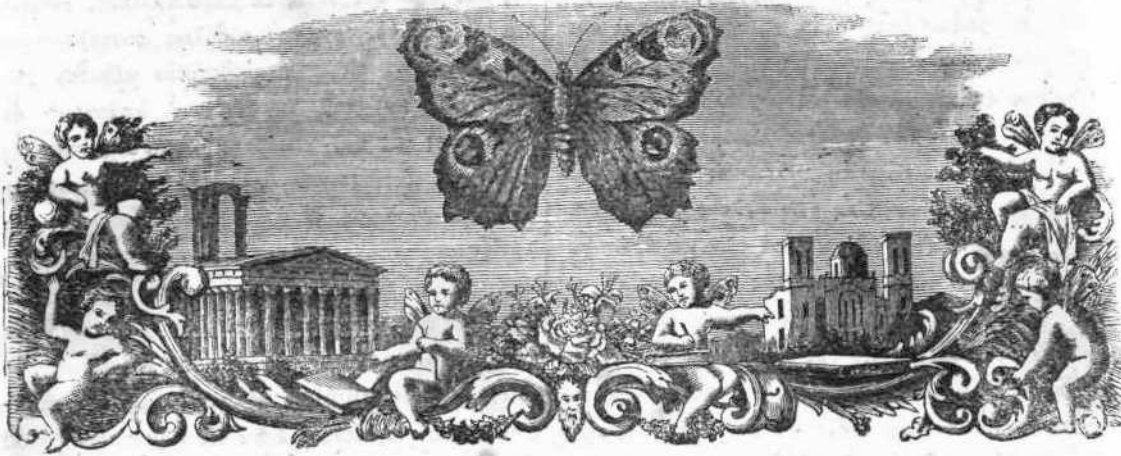

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

30 ΑΠΡΙΑΙΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 32.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ

ΕΝ ΜΙΚΡΑΪ ΑΣΙΑΙ.

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΡΡΩ.

ΟΥΤΩΣ επιγράφεται βιβλίον δημοσιευθὲν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις καὶ περιέχον περιεργότατας παρατηρήσεις καὶ περιγραφάς, ἐνίοτε δὲ καὶ σκέψεις ὀρθὰς περὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐν γένει περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Τουρκίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων Ἑλλήνων. Ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Χρυσάλιδος περικοπὰς ἐκ τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγράμματος μεταγλωττίζοντες αὐτάς καὶ πρῶτον ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ παρατηρήσεων περὶ τῆς γραφομένης σήμερον ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἑλλάδι γλώσσης.

« Κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον ἐν Ἀθήναις διαμονήν μου, λέγει ὁ Κ. Περρῶ, παρατήρησα σπουδὴν τινα καὶ ἀλλοίωσιν ἀνῶντι πρόσδον καὶ περὶ τὴν γλῶσσαν. Εἰς ἅπαντας δηλαδὴ τοὺς λαλοῦντας ἢ γράφοντας ἐν τῇ Βουλῇ, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐν ταῖς ἐφημερίαις καὶ ἀλλαγῷ ὑπάρχει ἄμιλλα, οὕτως εἶπεῖν, τίς μᾶλλον ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πρὸ τεσσαρακονταετίας καλουμένης Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ἢ καθομιλουμένης καὶ νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐγκαυχῶνται

ὅτι ἀντικατέστησαν βάρβαρον τινὰ λέξιν Τουρκικὴν ἢ Ἰταλικὴν, τὴν ὁποῖαν ἕμεις πάντες ἐνόου, δι' ἄλλης ἢ ἀνεκάλυψαν εἰς ἀρχαῖον Ἑλληνα συγγραφέα, καὶ τὴν ὁποῖαν σήμερον μόλις ἴσως δέκα ἐννοοῦσι τὴν ἐννοίαν' πολλάκις μάλιστα ἢ ἀρχικὴ σημασιᾶτων τοιούτων λέξεων διαφέρει μεγάλως ἀπὸ τὴν ἀποδιδομένην εἰς αὐτάς σήμερον ἐξ ἰδιοτροπίας ἐνὸς λογίου. (1) Ἄλλος δὲ πάλιν ἐπιδεικνύει ἐνθουσιωδῶς φράσιν εἰς τὴν ὁποῖαν κατώρθωσε νὰ παρεισάξῃ τὴν ἀρχαίαν δοτικὴν, τὴν ἀποσκορακισθεῖσαν ἀπὸ τῆς γραμματικῆς τῆς ἀπλῆς γλώσσης. Εἶναι τῶνόντι περίεργον πρᾶγμα νὰ βλέπῃ τις ὁ-

(1) Σημ. Χρυσ. Τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα εἶναι τῶν σπουδαιωτάτων, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ὁ Κ. Περρῶ, ἂν καὶ ἄπτεται αὐτοῦ ἄκροισ μόνον δακτύλοις, ἐπιφέρει οὐχ ἤττον γνώμην, ἥτις διὰ τοῦτο ἴσως δὲν εἶναι καὶ τὸσον ἐσκεμμένη, διότι ἄδικον νομίζομεν τὸ νὰ κατακρίνῃ τοὺς καθαρίζοντας τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὰς ξενικὰς καὶ βαρβάρους λέξεις, ὅσαι κατὰ καιροὺς παρεισέφευσαν, ἐνῷ μάλιστα καὶ ἡ ἀπλὴ αὐτῆ γλῶσσα ἔχει τὰς ἀντιστοιχοῦσας. Δὲν δύναμεθα ὅμως καὶ νὰ μὴ συνομολογήσωμεν μετ' αὐτοῦ τὸ ἀνωφελές τῆς καθαιρεούσης γλώσσης καὶ τὴν ἀνωμαλίαν ἣτις ἐξ αὐτῆς προκύπτει, διότι ἐνῷ ἀφ' ἐνὸς δὲν θὰ φθάσῃ οὐδὲ θὰ πλησιάσῃ κἄν τὴν τελειότητα τῆς ἀρχαίας, διήρθεσεν ἀφ' ἑτέρου τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦς λογίους καὶ τοῦς λογιῶς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐφθασεν ἡ σύγχυσις, ὥστε πᾶς Ἑλληὴν ἔχει ἴδιαν γραμματικὴν, ἴδιον λεξικὸν καὶ καθὲς γράφει κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ.

λόκληρον ἔθνος καταστάν σχολαστικὸν καὶ μικρολόγον· σημειωτέον δὲ ὅτι πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἡ γλῶσσα ἦτο γλαφυροτέρα, εἶχε τι πρωτότυπον τὸ ὁποῖον σήμερον ἀπώλεσε· διότι ἡ ἀπλή γλῶσσα ἔφερε μὲν ἀναντιδρήτως ἐν ἑαυτῇ τὰ ἴχνη τῶν ἀποφράδων ἡμερῶν, ἐν αἷς ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη, ἔγερμε πρῶντι λατινικῶν, ἰταλικῶν, ἀλβανικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων, ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν ὑπάρχει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς λαλουμένας ἐν Εὐρώπῃ γλώσσας παραπλησία σύμμιξις, προκύψασα ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν, τῶν κατὰ κτήσεις καὶ τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν ἐθνῶν; Τὰς περιπτώσεις καὶ τὰς μεταβολὰς ὅσας λαὸς τις ὑπέστη τὰς βλέπομεν ἐντετυπωμένας εἰς τὰς ἀλλοιώσεις τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὡς εἰς μέγα μαγικὸν κάτοπτρον. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ συνοπτικὴ ἱστορία ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐθνῶν εἶναι αὐτὴ ἡ γλῶσσά του· Ἡ τοιαύτη δὲ μόνον γλῶσσα δύναται νὰ ὀνομασθῆ ῥῶσα καὶ γνησία, καὶ αὐτὴ μόνη ἐκφράζει πιστῶς τὰ αἰσθητά, τὰς ἰδέας, τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς ἐκείνης ἣτις τὴν ἔπλασεν ἀθῶως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς, καὶ μεταμορφωμένη βαθμηδὸν τὴν ἐτροποποίησεν. Ἡ μήπως οἱ νῦν Ἀθηναῖοι ἀξιοῦσιν ὅτι εἶναι κατ' εὐθείαν ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Περικλέους Ἀθηναίων; Ὅχι, δὲν πιστεύω οὐδ' αὐτοὶ νὰ ἔχωσι τοιαύτην γελοῖαν ἀξίωσιν, διότι ῥῆσι ἀναντιδρήτως εἰς τὰς φλέβας τοῦ ἔθνους καὶ αἷμα λατινικόν, σλαβικόν, ἀλβανικόν κ. τ. λ. ἀλλὰ τὰ ξενικὰ στοιχεῖα ὑπετάγησαν βαθμηδὸν εἰς τὴν ἐπίμονον ἐνέργειαν τοῦ ἑλληνισμοῦ ὅστις ἐπὶ τέλους ἀνεδείχθη, κατ' ἐπιφανείαν τοῦλάχιστον, ὄλων τούτων ὑπέρτερος.

Ἡ ἀπλή γλῶσσα ἀπεικόνιζε πιστῶς τὴν τοιαύτην κατάστασιν, καὶ κατὰ βάθος μὲν ἦτο ἑλληνικὴ καὶ τὸ λεξικὸν καὶ ἡ σύνταξις, ἀλλὰ θέλουσα νὰ ἐκφράσῃ ἰδέας καὶ πράγματα νέα καὶ ἰδίως νὰ ὑποδείξῃ πόσον συνεισέφερον αἱ διάφοραι φυλαὶ εἰς τὸ κοινὸν ἔργον, παρεδέχθη πολλὰς νέας λέξεις καὶ οὕτως ἐγένετο γλῶσσα μικτὴ, ὅπως ἦτο μικτὴ καὶ ἡ φυλὴ ἣτις τὴν ἐλάλει καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς φυλῆς· τὸ δὲ ὁμοιόμορφον τὸ ὁποῖον προσπαθοῦσι σήμερον νὰ ἐφαρμόσωσιν ἐπ' αὐτῆς, εἶναι ἀφύσικον καὶ ψευδές. Νομίζουσι δὲ τάχα οἱ καθαρῶν τῶν Ἀθηναίων ὅτι, μεταχειριζόμενοι λέξεις τοῦ ἀρχαίου λεξικοῦ καὶ ὅχι ἄλλας, λαλοῦσιν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλαφυρὰν ἢ τοῦλάχιστον ὑποφερτὴν; Πολλοὺ γὰρ καὶ δεῖ, διότι κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ ἀναλυτικὴ μέθοδος εἰσεχώρησεν

εἰς τὴν γλῶσσάν των, ὡς καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας τὰς σχηματισθείσας ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀρχαίων τύπων, καὶ δὲν ἀποσκορακίζεται πλέον εὐκόλως· ἐκτὸς τούτου δὲν παύουσιν ἀναγινώσκοντες καὶ μεταφράζοντες ἐκ τῆς Γαλλικῆς, ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐδόλως συντελεῖ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν συνθετικὴν μέθοδον τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους· ὑπάρχουσι δὲ ἰδέαι τινες εἰς τὰς νεωτέρας κοινωνίας τῶν ὁποίων τὸ ἀντίστοιχον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφῆς. Ἡ μήπως νομίζουσι ὅτι ἑλληνίζουσι γράφοντες, ὅπως τοῦτο φάνηται καθ' ἑκάστην καὶ εἰς αὐτὰς τὰς σπουδαιότερας ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, le corps diplomatique, συνταγματικὴ αἵρεσις, le parti constitutionnel ἢ κατὰ λέξιν μεταφράζοντες τὰς γαλλικὰς φράσεις οἷα ἡ prendre place διὰ τοῦ *λαμβάνειν* χώραν! Ἄντι τῶν ἐλασίων τούτων καὶ σχολαστικῶν σολοικισμῶν προτιμῶ μισθῶν τὴν γλῶσσαν ἐκείνην τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων, ἂν καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις λογιώτατοι ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν, χλευαστικῶς μειδιῶντες, βάρβαρον, τὴν ὁποίαν ἤκουσα συχνὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ἀλίσων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τῶν ἀγωγικῶν τῆς Ρούμελης, ἐνῶ ὠδήγουν βραδέως τοὺς φορητοὺς ἵππους των διὰ τῶν ὁρέων. Πόσον εἶναι πλουσία, ἀπλή, εὐστροφος, ἀρμονικὴ καὶ μεστή ἐπιτυχῶν συνθέσεων γεννωμένων ἀκόπως ὑπὸ τῆς φαντασίας τοῦ λαοῦ! καὶ πόσον ἡ διάλεκτος αὕτη τοῦ ναύτου καὶ τοῦ βοσκῆ, ἂν καὶ βρόθουσα ἀλβανικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων, εἰς τὸ ἀκουσμα τῶν ὁποίων ὁ Ζηλότυπος γλωσσικαθαριστῆς τῆς πρωτεύουστος σταυροκοπεῖται, εἶναι περιεργότερα, γνησιωτέρα, ζωντανωτέρα, τομιῶ δ' εἶπειν καὶ ἑλληνικωτέρα τῆς ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ λαλουμένης!

.....
 Περὶ τῶν ἐπὶ τῆς γλῶσσας παρατηρήσεις τοῦ Κ. Παρρῶ θέλομεν ἐν συνόψει ἐκθέσει καὶ τὰς περὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ κατοικούντων Ἑλλήνων, ἀρνούμενοι αὐτὰς ἐκ τοῦ συνόλου τῆς περιηγήσεώς του. Αὐποῦμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα διὰ τὸ πολυφυλλὸν τοῦ βιβλίου νὰ μεταφράσωμεν αὐτὸ καθ' ὅλοκληρίαν, οὐχ' ἦττον ὅμως θέλομεν δημοσιεύσει, ὡς ἀνωτέρω ὑπεσχέθημεν, τὰς ἀξιολογωτέρας αὐτοῦ περικοπὰς.

Παρατηρήσαμεν μετὰ λύπης καὶ ἐκ τοῦ ἀνά χειρας συγγράμματος καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, συνομιλοῦντες μετὰ ξένων πε-

ριηγῶν, δὲν προσέχουσιν εἰς τοὺς λόγους των ἀλλ' ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς συμπολίτας των, οὐδόλως ἀναλογιζόμενοι ὅτι οἱ ξένοι περιηγηταὶ σταθμίζουσιν ὅσα ἀκούουσι καὶ ἐξάγουσιν ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα τὰ ὁποῖα ὕστερον δημοσιεύονται χρησιμεύουσιν ὡς ὀρηκτῆριον εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας. Ἐπρεπεν οἱ τοιοῦτοι ἀντὶ νὰ πωλῶσι πνεῦμα εἰς τοὺς ξένους καὶ νὰ ἐξυβρίζωσι τὸ ἔθνος των, νὰ παρέχωσι πληροφορίας ἀληθεῖς καὶ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ γνώμας παραβλαπτούσας τὴν ὑπόληψιν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν λόγων μας μεταφέρομεν αὐτολεξὶ τὴν ὁμιλίαν Ἑλληνοῦ τραπεζίτου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεθ' οὗ ὁ Κ. Παρρῶ συνταξιδεύσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τοῦ ὁποίου κακῆ ἢ μάλλον καλῆ τύχη δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα.

«Οἱ Ἕλληνας, ἔλεγεν ὁ κύριος οὗτος, ὁμοιάζουσι τὰ παιδιά, ὅταν δηλαδὴ τοῖς ἐπέλθῃ μία ἰδέα, ἀδιακόπως περὶ αὐτῆς συνδιαλέγονται ἕως οὗ πείθονται ὅτι εἶναι εὐκόλος ἡ πραγματοποίησις τῆς καὶ μετ' οὗ πολὺ τὴν θεωροῦσι καὶ πραγματοποιημένην· εἶναι πρόθυμοι εἰς λόγους, οὐδέποτε ὅμως εἰς ἔργα. Δὲν ἐπωφελήθησαν διόλου ἐκ τοῦ βασιλείου των, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς ἀκρας ἀνικανότητος τοῦ βασιλέως των, διὰ τοῦτο ὅτε κατὰ τὰ 1853 αἱ περιστάσεις ἦσαν αὐτοῖς εὐνοϊκαὶ καὶ ἐπέδραμον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς τὴν Ἠπειρὸν, ἡ δὲ Τουρκία δὲν εἶχε στρατὸν διὰ νὰ ἀντιτάξῃ κατ' αὐτῶν, αὐτοὶ ἀρπάσαντες ἀρκετὰ αἰγοπρόβατα ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι, ἀφοῦ πρὸ πάντων δυσπρόστησαν μεγάλως καὶ ἐν ἀναρμοδίᾳ ὅλως περιστάσει τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ ἐπανάστασις καὶ ἡ εἰκοσαετῆς συνταγματικὴ αὐτῶν κυβέρνησις δὲν ἀνέδειξαν οὐδὲ ἓνα ἄνδρα ἱκανόν. Πολλὰ αὐτοὶ λέγουσιν, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἔχομεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ἴδωμεν ἐρχομένους εἰς Κωνσταντινούπολιν (!) διότι οἱ Τούρκοι τοῦλάχιστον δὲν μας φέρουσι προσκόμματα, δὲν μας ζηλίζουσι μὲ διοικητικὰ μέτρα καὶ ἄλλας διατυπώσεις. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις παρέλαθεν ἐκ τῆς Εὐρώπης μόνον τὰς κακὰς αὐτῆς ἐξεις, τὴν πολυγραφίαν, τὴν ἀδράνειαν, τὴν διὰ τῶν ὑπαλλήλων τυρανίαν καὶ ἐν γένει τὸν διοικητικὸν δεσποτισμόν.»

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι πολλὰ τῶν ἀνωτέρω ἔχονται ἀληθείας, ἀλλ' ἔπρεπε τάχα νὰ θεατριζώμεθα τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ συμπολίτου μας; καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κ. Παρρῶ εὐρίσκει αὐστηρὰν τὴν ἐπίκρισιν,

οὐχ' ἦττον ὅμως, οἰκτεῖρων τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, μέμφεται τῆς Εὐρώπης ὅτι ἔδωκεν εἰς αὐτὴν Γερμανὸν ἡγεμόνα. «Ἄλλ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, λέγει, εὐτυχῶς δὲν εὐρίσκειται μόνον ἐν Ἑλλάδι· ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, μυριάδας ἔχουσα τέκνων, δὲν περικλείεται εἰς τὰ στενὰ ὄρια τοῦ βασιλείου τούτου, οὐδὲ ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ μικροῦ τούτου τόπου, τοῦ ἀσημάντου καὶ ἀσθενοῦς, ὑπὸ τῆς γερμανικῆς αὐτοῦ αὐλῆς καὶ τῶν ἐξηγορασμένων Βουλῶν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν δωδεκακισμυρίων αὐτοῦ πτωχῶν καὶ ταραξιῶν κατοικῶν· ἀλλ' εὐρίσκειται ἐξηπλωμένη καθ' ὅλην τὴν Δύσιν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πλουσίων Ἑλλήνων ἐμπόρων ἐν Μασσαλίᾳ, ἐν Λονδίνῳ, ἐν Νεοβοράκῳ, εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Συρίᾳ, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Κριμαίᾳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Βυρπητῶν, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Τραπεζοῦντι, ἐν Ὀδυσσῶν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας, εἰς ὅλας τὰς ἀγοράς, καὶ πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει συναλλαγή καὶ κέρδος.»

Μεταβαίνων δ' ὕστερον εἰς τὰ περὶ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ λέγει· «Ἄ! ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἀποκτήσῃ ποτὲ ἓνα Βίκτωρα Ἐμμανουήλ, ἓνα Καθούρ καὶ ἓνα Γαριβάλδην, ἢ ἓνα κἂν ἐκ τῶν τριῶν τούτων, ἄνδρα δηλαδὴ γενναίωφρονα καὶ ἀποφασιστικόν, χρηστοθήτη καὶ μεγαλεπίβουλον, ὁ τοιοῦτος θὰ δυνηθῇ ἐν ἀρμοδίῳ χρόνῳ νὰ συγκεντρώσῃ περὶ αὐτὸν ὅλοκληρον τὸ ἔθνος καὶ ὑποστηρίξῃ μιν διὰ τῶν ἀφθόνων βοηθημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνας ἀφειδίως πάντοτε καὶ ἐτοιμῶς ἀποστέλλουσιν εἰς Ἀθήνας, νὰ μεταβάλῃ τὸν βροῦν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πραγμάτων ὑπὲρ τῶν συμφερότων τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος ποτὲ θὰ γεννηθῇ; ὁ Θεὸς τὸ γινώσκει, ὡς λέγουσιν οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί. Ἡ Ἑλλὰς ἀφ' ἧς ἠλευθερώθη ἀπὸ τοῦς ὄνυχας τῶν Τούρκων καὶ ἐγένετο ἀνεξάρτητος δὲν παρήγαγεν οὐδὲ ἓνα ἄνδρα πράγματι ἕξοχον τὸν νοῦν καὶ τὸν χαρακτῆρα· ἀλλὰ τὸν ἄνδρα τούτον, τὸν ὁποῖον μέχρι σήμερον δὲν ἐγέννησε, τίς οἶδε ἂν δὲν τὸν γεννήσῃ αὐριον; Ἡ Ἰταλία δὲν ἀνέμενε τρεῖς ὀλοκλήρους αἰῶνας τὴν παντοδύναμον χεῖρα ἣτις θὰ τὴν ἀναστήτῃ ἐκ τοῦ τάφου;»

(Ἀκολουθεῖ.)

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΛΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΣ ΤΗΝ

ΖΩΟΦΟΡΟΝ ΤΟΥ ΠΟΙΗΘΕΝ ΠΟΙΗΜΑ

ΥΠΟ Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ.

ΥΠΟ τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν τῇ ἄκρᾳ μικρᾷ τινὸς πλατείας διεσώθη τὸ κομψὸν χορηγικὸν τοῦ Λυσικράτους μνημεῖον. Ἡ εἰς αὐτὸ ἄγουσα ὁδὸς ὀνομάζεται καὶ ἤδη ὁδὸς *Τριπόδων*, διότι, κατὰ τὸν Παυσανίαν, Τρίποδες ὀνομάζετο καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Πρωτανεῖου ἐνταῦθα φέρουσα ἀρχαία ὁδὸς, παρὰ τὴν ὁποῖαν ὑπῆρχον καὶ ναοὶ μεγάλοι, καὶ χαλκοὶ Τρίποδες, καὶ ὁ πολυθρύλλητος τοῦ Πραξιτέλους Σάτυρος, καὶ πολλὰ ἄλλα λόγου μνημεῖα. Τὴν σήμερον οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει εἰμὴ τὸ ἠκρωτηριασμένον τοῦτο μνημεῖον, καὶ παρ' αὐτὸ τὰ εἰσέτι τῆς μονῆς τῶν Καπουσίνων, ἧτις ἐχρησίμευσεν αὐτῷ ὡς ἄστυλον, διότι κατὰ τὸ 1669 ἔτος ἠγόρασαν αὐτὸ οἱ καλόγηροι ἐκεῖνοι, καὶ συμπεριέλαβον ἐντὸς τῆς λοιπῆς ἰδιοκτησίας των.

Ὡς ἴσως δὲν ἀγνοοῦσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται, τὰ χορηγικὰ ταῦτα μνημεῖα ἰδρύνοντο πρὸς ἀνάμνησιν τῆς νίκης ἢν φυλὴ τις ἐκέρδαιεν κατὰ τινα δραματικὴν παράστασιν ἐν τῷ παρακειμένῳ θεάτρῳ. Ὅτι ποιητὴς τις ἐμελέτα νὰ διδάξῃ δράμα τι ἐξήτει ἀπὸ τὸν ἄρχοντα τῆς πολιτείας τὸν ἀναγκαῖον διὰ τὴν παράστασιν χορὸν, οὗτος δὲ ὠρίζεν ἕνα ἐκ τῶν χορηγῶν, οἵτινες ἦσαν δέκα, εἰς ἐξ ἑκάστης φυλῆς, καὶ ὁ χορηγὸς οὗτος ἀνελάμβανε νὰ γυμνάσῃ, δι' ἰδίας δαπάνης, καὶ χορευτὰς καὶ ὑποκριτὰς, καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ τέλος πάντα τὰ πρὸς τὴν ὕσον ἐνεσσι τελειότεραν παράστασιν τοῦ δράματος. Οἱ χορηγοὶ οὗτοι ἐξώδευον ἱκανᾶ, διότι ἐλάχιστον μέρος συνεισέφερον εἰς τοῦτο ἡ φυλὴ, καὶ ἡμιλλῶντο πλεῖστον τίς νὰ ὑπερτερῆσῃ τὸν ἕτερον ἐν τῇ λειτουργίᾳ ταύτῃ, καὶ ἐφιλοτιμοῦντο τίς πλεῖστον νὰ τέρψῃ τὸν φιλοθεάμονα δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὅστις ἐβάσταζεν ἄπασαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ διένευμεν αὐτὴν εἰς τοὺς εὐνοουμένους του. Ἡ νίκη τοῦ χορηγοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς νίκη ὅλης τῆς φυλῆς, εἰς ἣν ἀνήκεν οὗτος, ὅθεν διὰ νὰ προσελκύσῃ τις τὴν εὐνοίαν τῆς φυλῆς του δὲν ἐδύνατο καλλιτέρον νὰ τὸ κατορθώσῃ, ἢ κολακεύων τὴν φυλετικὴν ὑπερηφάνειάν της καὶ ἀναδεικνύων αὐτὴν νικήτριαν. Εἰς δὲ τὸν νικῶντα χορηγὸν προσεφέρετο ὡς μόνη

ἀμοιβὴ χαλκοῦς τρίπους, οὗ τὴν δαπάνην κατέβαλλεν ὁ αὐτὸς χορηγὸς, καὶ ἀνέθετεν αὐτὸν ἐπὶ μνημείου δ' ἐπὶ τούτῳ ἀνίδρυσεν. Τὸ περὶ οὗ λόγος μνημεῖον πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐκτίσθη, τὸ δὲ τοῦ χορηγοῦ ὄνομα, καὶ τὸ τοῦ αὐλητοῦ, καὶ τὸ τοῦ διδασκάλου, καὶ τὸ τοῦ ἄρχοντος, καὶ τὸ τῆς νικησάσης φυλῆς μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐπιτύλιφ ἀναγινωσκόμενης ἐξῆς ἐπιγραφῆς.

Λυσικράτης Λυσιθείδου Κικοννεὺς ἐχορήγει.

Ἀκαμακτὶς παίδων ἐνίκαι, Θεῶν ἡύλει,

Λυσιάδης Ἀθηναῖος ἐδιδασκέν, Εὐαίνετος ἤρχε.

Ὁ Εὐαίνετος οὗτος διετέλεσεν ὡς ἄρχων καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διέβη εἰς τὴν Ἀσίαν, δηλαδή περὶ τὸ 335 ἔτος Π. Χ., ἐπομένως τὸ μικρὸν τοῦτο μνημεῖον εἶδε 2,199 ἔτη νὰ διαβῶσιν ἐνώπιόν του, χωρὶς νὰ χάσῃ πολὺ ἐκ τῆς νεανικῆς καλλονῆς του. Βλέπων τις τὴν μεγίστην καταστροφὴν, ἣν ὑπέστη ὁ ὀλίγα βήματα ἀπέχων πελώριος ἐκεῖνος καὶ κατὰ τι νεώτερος τοῦ Λυσικρατείου μνημείου ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ὀλίγη μόνον στήλαι ἔμειναν μέχρις ἡμῶν πρὸς μαρτυρίαν τοῦ ἐξοφρακισθέντος μεγαλείου του, ὑποθέτει ὅτι ὁ Χρόνος ἐφείσθη ἴσως τῆς ἀσθενείας τοῦ μικροῦ καὶ ἀσθενοῦς τούτου σκροῦ, καὶ ὅτι ἀπηξίωσε δῆθεν νὰ δεῖξῃ καὶ ἐπὶ τούτου τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχύν του. Εἰ καὶ τὰ προεξέχοντα κοσμήματα, οἷον φύλλα καὶ βλαστοὶ καὶ ἔλικες, τῶν τε κορινθιακῶν κιονοκράνων του καὶ τοῦ κατακόσμου κομψοῦ τρίποδος τοῦ σταγάζοντος τὸ μνημεῖον, κατεθλάσθησαν καὶ ἐξηλείφθησαν κατὰ μέγα μέρος, οὐχ ἦττον ὅμως τὸ μνημεῖον διατηρήθη ἱκανῶς ἄρτιον, ὥστε ἡ συμπλήρωσις αὐτοῦ διὰ τῆς φαντασίας ἀποδίδει εὐχερестаτά.

Ἐπὶ τετραγώνου βάσεως ἱκανῶς ὑψηλῆς ἐξείκοντες κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἐρειδόμενοι, ὑποβαστάζουσι τὸν κυκλοτερῆ θριγκὸν τοῦ μνημείου, ὃν ἐπιστηγάζει ὠραιότατος μαρμαρίνος τρίπους, ἢ μᾶλλον τριγωνικὴ βάσις ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν ὁ χαλκοῦς τρίπους ὁ δοθεὶς τῷ χορηγῷ. Ἐν τῇ κυκλοτερῆ ζωοφόρῳ τοῦ μνημείου περισταῖται ἐν μικροῖς ἀναγλύφοις ὁ εἰς τοὺς Τυρρηνοὺς πειρατὰς περιπεσὼν Διόνυσος. Ἡ ἐργασία τῶν ζωδίων τούτων δὲν εἶναι βεβαίως ἀρίστη, ὑπάρχει ὅμως εἰς τὰς κινήσεις εὐκαμψία καὶ τόλμη σπανία. καὶ ἡ διάθεσις αὐτῶν λίαν ἀρχαία. Ἐνταῦθα βλέπει τις τὸν Θεὸν καθεζόμενον.

Τῆς ζωοφόρου ταύτης τὴν ὑπόθεσιν ἐλαβεν ὡς

θέμα ὁ ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Α. Ραγκαβῆς, καὶ συνέθεσε χαριεστάτον ποίημα ἐξ ἑκατὸν περίπου στροφῶν συγκείμενον, ὃ ἐπέγραψε « Διονύσου πλοῦς. » Ἡ ποίησις εἶναι διὰ τὸν σοφὸν ἢ ἀρίστη ἐνασχόλησις ἐν ἡμέραις πονηραῖς. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Δημάδαι καὶ οἱ Κλέωνες κατακρατοῦσι τῆς πολιτείας, ὅτε ἡ καταπάτησις τῶν νόμων θεωρεῖται ὡς ἀρετὴ καὶ ὁ συνετὸς πατριωτισμὸς ἀσυγχώρητον ἔγκλημα, εἶναι ἀληθῶς εὐτύχημα διὰ τὸν δυνάμενον νὰ εὖρῃ ἄστυλον ἐντὸς τοῦ σπουδαστηρίου του, καὶ ἐκεῖ μετὰ τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Χρημάτων νὰ συναναστρέφῃται, καὶ μακρὰν τῆς τῶν ἀγίων πολιτικῆς βαβυλωνίας νὰ καταναλίσκῃ τὸν χρόνον εἰς τοιαῦτα μικρὰ ἀριστοτεχνήματα.

Ἐν τῷ προκειμένῳ ποιήματι ὁ κ. Ραγκαβῆς δὲν ἠκολούθησεν ἀκριβῶς οὔτε τὴν ζωοφόρον τοῦ Λυσικρατείου μνημείου, οὔτε τὰ περὶ Διονύσου διασωθέντα μυθεύματα, ἀλλὰ διεσκεύασε τὴν ὑπόθεσιν του τεχνικώτερον, εἰσκαγγὼν ἐν αὐτῇ, πρὸς περισσώτερον ποικιλίαν, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἔρωτα πρὸς τὴν κόρην τοῦ Μίνως, τὴν Ἀριάδην.

Ὁ ὠραίος νεανίας διαπλέει τὸ Αἰγαῖον, ἐπὶ Τυρρηνικῆς νῆος, ἧτις διασχίζει ἐλαφρῶς τὴν ἤρεμον θάλασσαν καὶ μετ' αὐτοῦ συμπλέει ἡ Ἀριάδην ἣν ἐκ τῆς νήσου Δίης μεταφέρει ὁ Θεὸς εἰς Νάξον κἀθηται δὲ ὁ Διόνυσος εἰς τὴν πρῶραν ἐπὶ δεσμάτων Πανθήρων, καὶ ἡμερος τίγρις λείχει τὴν μίαν τῶν χειρῶν του, εἰς δὲ τὴν ἄλλην προσανακλίνει ἢ καλὴ νεάνις. Ἐκ τῶν ναυτῶν οἱ μὲν χορεύουσιν εἰς τὴν πρύμναν καὶ ψάλλουσιν, οἱ δὲ κωπηλατοῦσιν ἀμέριμοι. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἡ καλλονὴ τῆς νεάνιδος καὶ τὰ χρυσὰ ψέλλια αὐτῆς διήγειραν ἀνοσίους ἐπιθυμίας εἰς τοὺς ναύτας ἐκεῖνους. Ἀφήσαντες δὲ διὰ μιᾶς τὴν κώπην ἤρπασαν ὄπλα καὶ λίθους καὶ πᾶν τὸ προστυχόν, καὶ ἐπέπεσον κατὰ τῆς συνοδίας τῶν ξένων, οὓς συλλαβόντες ἔδωσαν καὶ κατέκλεισαν ἐντὸς τῆς νῆος. Ἢδη ἐτοιμάζονται νὰ ἐπιπέσωσι καὶ κατὰ τῶν δύο ἐραστῶν, ἀλλ' ὁ εὐειδὴς νεανίας ἐγείρεται πλήρης ὀργῆς, καὶ κτυπήσας τότε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ πλοῖον ἤγειρε σφοδρὰν τρικυμίαν, καὶ κύματα ὑψοῦντο οὐρανομήκη, καὶ τὸ πλοῖον ἐσπείετο ὑπ' αὐτῶν ὡς λίκνον θρέφους, καὶ ἀσραπαὶ διέσχίζον τὰ σκόπη τῆς νυκτός, καὶ κυνῶν ἀγέλαι ἠκούοντο ὠρούμεναι μετὰ φρίκης. Οἱ πειραταὶ κατελήθησαν τότε ὑπὸ δέους, καὶ ἅμα αἱ χεῖρες αὐτῶν παρέλυσαν καὶ ἔπεσον κατὰ γῆς ἄνευ δυνάμεων καὶ

πνοῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρθένος ἐκ τοῦ φοβεροῦ σάλου τρομαχθεῖσα ἐμαράνθη, καὶ ὁ δῶσαν αὐτῆς ὀφθαλμὸς ἐπικαλεῖται τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν. Αὐθωρεῖ τότε καταπαύει ἡ λαίλαψ καὶ ἐπανέρχεται ἡ γαλήνη, ἀπὸ τοῦ ἴστου δὲ τοῦ πλοίου ἄμπελος μετὰ σταφυλῶν ἀναδραμούσα ἠρτήθη εἰς τὰς κεραιάς, ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν ὁποίων βέει διαυγῆς ἀνθοσμίου βύαξ. Εἰς τὸ θαῦμα τοῦτο ἔμειναν οἱ πειρατὰι σιγῶντες καὶ νεκροὶ σχεδόν. Συγχρόνως τὸ πλοῖον ἐφέρετο πρὸς τὴν παραλίαν μετὰ τεραστίας ταχύτητος, καὶ προπεμπόμενον ὑπὸ Ναιάδων καὶ Σειρήνων καὶ Τριτόνων εἰσέρχεται ἐντὸς ἀνθοφύτου κόλπου. Μόλις ἡ τρόπικς ἤγγισε τὴν γῆν οἱ ἐντρομοὶ πειρατὰι ἐπήδησαν εἰς τὴν ξηρὰν ὅπως σωθῶσιν, ἀλλ' οἱ δεσμῶται διαβρῆξαντες τὰς ἀλύσεις των ὤρμησαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἀποκόψαντες ἀπὸ τοῦ δάσους βέβδους, καταδιώκουσιν αὐτοὺς καὶ φρικώδεις καταφέρουσιν ἐπ' αὐτῶν πληγὰς. Τότε ἐκ τῶν δεήσεων τῆς νεάνιδος καμφοῖς ὁ Διόνυσος, ἠλέησε τοὺς πειρατὰς καὶ ἠυδόκησε νὰ μεταμορφωθῶσιν εἰς δελφίνας, καὶ οὕτως ὑπὸ τὴν νέαν των ταύτην μορφήν ἐσώζοντο βιπτόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Λυσικρατείου μνημείου παρίστανται κυρίως οἱ Τυρρηνοὶ καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν Σατύρων ὀπαδῶν τοῦ Διονύσου, καὶ ἡ μεταμόρφωσις τῶν πρῶτων εἰς Δελφίνας. Καὶ ποῦ μὲν φαίνεται σάτυρος πλήττων διὰ σκυτάλης τὸν κατὰ γῆς πίπτοντα Τυρρηνόν, ποῦ δ' ἀποκόπτων βόπλον ἐκ τοῦ δάσους καὶ ἐτοιμαζόμενος πρὸς τὴν πάλιν. Ἀλλαχοῦ φαίνονται Τυρρηνοὶ, οἵτινες κωπηλὴν ἔχοντες δελφίνος καὶ πόδας ἀνθρώπου βιπτονται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Διόνυσος κἀθηται ἤρεμος ἐν τῷ μέσῳ δύο κρατήρων γεγλυμμένων, καὶ θεωρεῖ ἀταράχως τὴν καταδίωξιν.

Τέλος ἡ νεάνις ἰκετεύει τὸν Θεὸν νὰ τῇ δώσῃ τὸν θάνατον, προσβλέπουσα ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μένη ἄνευ ἐκεῖνου εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπόσχεται αὐτῇ νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀθάνατον.

Μὴ δυνάμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν ὀλόκληρον τὸ ποίημα, καταχωροῦμεν ἐνταῦθα ἀποσπάσματα αὐτοῦ τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν ὡς ἔτυχεν, ὅπως δώσωμεν μικρὰν τινὰ ἰδέαν τῆς ἀξίας τοῦ ὅλου ποιήματος.

Ἴδου τίνι τρόπῳ περιγράφεται ἡ συνωμοσία τῶν πειρατῶν κατὰ τῶν μετὰ τοῦ Διονύσου διαπλεόντων, ὡς καὶ ἡ ἐπεληθούσα μετὰ ταῦτα τρικυμία διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ οὔτοι τρυφερῶς
τοιαῦτα συνωμίλουν,
τῶν ναυτῶν ἔσται ὁ χορὸς,
κ' ἐπὶ τὸ ζευγὸς βλοσυρῶς
τὰ βλέμματα προσήλουν.

Καὶ διὰ λόγων ἀναιδῶν
ὁ εἰς τὸν ἄλλον πείθων,
λείας ὠρέγετο, ἰδὼν
τὸν πλοῦτον τῶν πολυειδῶν
καὶ πολυτίμων λίθων.

Ἄλλους διήγειρε πολλοὺς
ἢ ὄψις τῶν θελγήτρων
τῆς κόρης τῆς περικαλλοῦς,
καὶ ἐνεψύχου τοὺς δειλοὺς
ἐλπίς πλουσιῶν λύτρων.

Φωνὴ διεῖρξε σιγαλὴν
ὡς ψίθυρος τὸ πρῶτον.
Ἄλλ' ἔθρασύνοντο πολλοὶ,
καὶ ἐξεῖραγ' ἡ ἀπειλὴ
μετὰ κραυγῶν καὶ κρότων.

Τῶν ἀπαισιῶν ὀφθαλμῶν
τὸ μέλαν πῦρ ἰδέτε.
Ἐγείρεται πᾶς ὁ τολμῶν
τὴν κόπην ἐπὶ τὸν σκαλμὸν
ἀφῆκαν οἱ ἐρέται.

Ἦρπασαν ὄπλα παρευθῆς
ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων,
λίθους τινὲς χειροπληθεῖς,
καὶ ὅτι εὗρισκε καθείς,
τίς κόπην καὶ τίς κόντον.

Τὰ βλέμματα πλήρη φλογῶν
ἠκόντιζον ὀργίλα,
κ' ἐρρίφθησαν, ὡς ἂν ἀγῶν
δεινῶν ἐπέκειτο σφαγῶν,
καὶ ἔπαλλον τὰ ξύλα.

Ὁ ἀνδραποδιστὴς λαὸς
τοὺς ὀπαδοὺς τῶν ξένων
πρώτους λαθῶν ἀνιλεῶς,
τοὺς ἐρρίψεν εἰς τῆς νηὸς
τὸ στόμιον τὸ χαῖνον.

Φύλακες ἔστησαν τακτοὶ
εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ σκάφους
κ' ἐκλείσθη ἡ καταπακτὴ,
κ' ἦν εἰς τὰ σπλάγγνα του φρικτῆ
ἢ νύξ, ὡς εἶν εἰς τάφους.

Εἶδε τὴν πράξιν τῶν ναυτῶν
ὁ ξένος νεανίας
τὸν νοῦν ἐνόησεν αὐτῶν
ἀλλ' ἔμεινεν ἀκίνητων,
μεθ' ὑπερηφανείας.

Ἐν ᾧ δ' ὀρμῶσιν οἱ κακοὶ
καὶ ἐκείνον νά προσβάλλουν,
δύω βραχίονες λευκοὶ
ὡς περιδέραιον γλυκὸ
τὸν νέον περιβάλλουν.

Ἡ κόρη βλέπ' ἡ τρυφερά
τὴν ἀπειλοῦσαν πάλην
καὶ ὡς δειλὴ περιστερὰ,
πρὸς τὴν προστάτιν ἀφορᾷ
τοῦ ἔραστοῦ ἀγκάλην.

Αὐτὸς δὲ κύπτει, τὴν φιλεῖ,
κ' ἐγείρεται ὀργίλος.
Τὸ βλέμμα σπινθηροβολεῖ,
προτεταμένον προκαλεῖ
τὸ εὐγενές του χεῖλος.

— « Τί θέλετε ; » τοὺς ἐρωτᾷ
καὶ εἰς προπέτης ναύτης
τῷ λέγει « Θέλομεν αὐτὰ
τὰ ψέλλια τὰ τορβρευτὰ
μετὰ τῆς κόρης ταύτης.

« Σὲ δὲ τὸν νέον τὸν καλὸν
ταλάντου θὰ πωλήσω
εἰς τὰς φυλάς τῶν Σικελῶν. » —
Ὁ δ' ἀπεκρίθη ἀπειλῶν.
— « Παράφρονες, ὀπίσω !

« Ληστῶν ἀγγέλη εἰσθε σεῖς ! »
Κ' ἐκάγχασαν ἐκείνοι,
κ' ἐχώρει ἕκαστος θρασυῖς,
κ' ἐπὶ τὴν κόρην τοὺς δασεῖς
βραχίονας ἐκίνει.

Αἴφνης ἐπήδησεν ἐκτὸς
τῆς πύρας μεταξὺ των.
Ἦτον τὴν ἔκφρασιν φρικτὸς,
καὶ σκοτεινότερον νυκτὸς
τὸ μέτωπόν του ἦτον.

Κτυπᾷ τὸν πόδα του βοῶν,
καὶ δι' ἄρμῶν καὶ κάλων
τρώζει τὸ πλοῖον φρικτῶν
ἀπὸ τῶν ἄκρων κεραίων
ὡς ἄκρων τῶν ὑφάλων.

ἰδοῦ, ἐξ ἑω καὶ δυσμῶν, —
ὦ θαῦμα καὶ ὦ φρίκη ! —
ὡς εἰς δεινὸν κατακλυσμὸν
τὰ κύματα μετὰ βρασμῶν
ὀρμοῦν οὐρανομήκη.

Νύξ ἦλθε μέλαινα. Περᾶ
ἢ ἀστραπὴ τὸ σκότος,
κ' εἰς τὰ πυργούμενα νερὰ
κατὰ λυσσάντος τοῦ βορρᾶ
λυσσῶν παλαίει νότος.

εἰς ὀρούμεναι κυνῶν
ἠκούοντο ἀγγέλοι
εἰς τὸν εὐρὸν ὠκεανόν,
καὶ πελιδναὶ τὸν οὐρανόν
διέτρεχον νεφέλαι.

Τὸ πνεῦμα τῶν τρικυμιῶν
τὸ πλοῖον ἀναπνέει,
καὶ καθὼς ἐμφυχόν τι ὄν,
ὄρθοῦται, πίπτει πνευστιῶν,
γογγύζει καὶ παλαίει.

εἰς λίκνον βρέφους σαλευτὸν
ἢ λαίλαψ τὸ κυλίει.
Σφάλλουν οἱ πόδες τῶν ναυτῶν,
καὶ πᾶσαν δύνανται αὐτῶν
σκοτοδινία λύει.

εἰς τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα περιγράφεται ἡ ὥς
ἐκ θαύματος ἀναβλάστησις τῆς ἀμπέλου.

Αἴφνης ὠγκώθη, ὡς μεστὸς
ἐαρινῆς ἱμαῶδος,
κ' ἐξέβραγε τρώζων ὁ ἱστός.
κ' ἐξέφυ εὐρωστος βλαστὸς,
κομῶν ἀμπέλου κλάδος.

Σταφάνας πλέκουσα πολλὰς,
ἠρτήθ' εἰς τὰς κεραίας,
κ' εἰς πυκνὸν θόλον ἢ φυλλὰς
ἐκάμπτετο, καὶ σταφυλὰς
ἐβλάστησε γενναίας.

Βριθὺς, τοὺς κλάδους περικλῶν
καρπὸς τὸ βλέμμα τέρπει.
Εἰς κλῶνα πλέκεται ὁ κλών
καὶ τὸν ἱστὸν περικυκλῶν,
χλωρὸς κισσὸς ἀνέρπει.

Καὶ ἄνθη διὰ τῶν κισσῶν
ποικίλα διεγέλων
ἢ κηπευτὰ ἢ τῶν δασῶν,

ἀρώματ' ἀπὸ τῶν χρυσῶν
ἐκπέμποντα κυπέλων.

Ἐξείφνης βέει ἐκραγεῖς
ἐκ τῶν ἀκροκεραίων
εὐώδης βύαξ διαυγής.
Ἄεν ἦτον ὕδωρ ἐκ πηγῆς,
ἀλλ' ἀνθοσμίας βέων.

Τοιοῦτον εἶναι δολόκληρον τὸ μικρὸν τοῦτο διήγημα. Ἐν αὐτῷ ὁ ποιητὴς ἀμιλλᾶται ἐπιτυχῶς μετὰ τοῦ γλύπτου τῆς ζωοφόρου, καὶ ὑπερτερεῖ αὐτὸν καθ' ὅσον ἡ ποίησις δύναται νὰ ὑπερτερῆσῃ τὴν γλυπτικὴν. Ἠραία, ἐκλεκτὴ καὶ πλουσία στιχογραφία ἐπιχέει ἀρμονίαν ἐμπρέπουσαν εἰς τερπνάς καὶ ἱλαρὰς ἰδέας τε καὶ εἰκόνας. Τὸ πᾶν εἶναι μουσικὴ συνεχῆς, ἡ δὲ διαγεγῶσα εἴτε ταραττομένη φύσις περιγράφεται ἀμιμήτως.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΑΙ ΚΥΔΩΝΙΑΙ.

Ἐπο τινὰς καὶ πολυτιμήτους ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ πόλις τῶν Κυδωνιῶν τὴν τοῦ πνεύματος, ὑπερ ὑπῆρξε πρόδρομος τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως, καὶ τὴν τοῦ αἵματος, ὑπερ ἐπεσφράγισεν αὐτήν. Διὰ τῆς πρώτης, παρήγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἱκανὸν ἀριθμὸν λογίων, οἱ ὁποῖοι διασπαρέντες τῇ δε κακείσε, ἀνεζωπύρησαν τὸ ζωογόνον τῆς ἐλευθερίας αἴσθημα διὰ τῆς δευτέρας, ἐσχίσαν οὕτως εἰπεῖν πᾶσαν μεταξὺ τοῦ δυναστού καὶ τῶν δυναστευομένων διαλλαγὴν. Αἱ Κυδωνίαι, ἢ Χίος, τὰ Παρὰ ὑπῆρξαν τὰ ὀλοκαυτώματα ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας, ἅτινα ἐξήγγισεν ὀψιαιτέρον ἢ πυρὰ τοῦ Ναυαρίνου. Ὡστε οὐδὲ ἀνάξιον, οὐδὲ μάταιον λογιζόμεθα τὴν ἐν σκιαγραφίᾳ παράθεσιν τῆς ἱστορίας τῶν Κυδωνιῶν εἰς τὴν πανδακσίαν τῆς Χρυσσαλλίδος.

Ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς Αἰολίδος εἰς τὸν μυχόν ὀμωνύμου κόλπου, μεταξὺ Ἀδραμυττίου πρὸς βορρᾶν καὶ Περγᾶμου πρὸς νότον, κεῖται ἡ πόλις τῶν Κυδωνιῶν. Οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἐπομένως φαίνεται ὅτι καὶ δὲν κατοικεῖτο τὸ πάλαι. Ὁ Πλίνιος (Hist. Nat. XI. 103) μνημονεύει ὀμωνύμου νησίδος κειμένης ἀπέναντι τῆς Λέσβου «In Cydonia insula ante Lesbou fous calidus, v re tantum fluit» καὶ εἶτι καὶ νῦν παρὰ μὲν τῶν χριστιανῶν Κυδῶνας καλοῦμε-

νης, παρά δὲ τῶν Ὀθωμανῶν Μπαλτζίκ' ὥστε ἐὰν συμβουλευθῶμεν καὶ τὰς παραδόσεις, αἰτινες ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν μετεδόθησαν παρὰ τοῖς Κυθωνιάταις, ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν ὅτι ὁ συνοικισμὸς τῶν Κυθωνιῶν ἤρξατο, ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Τοῦρκοι διεσπάρησαν κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

Καὶ πρῶτοι λοιπὸν κάτοικοι τῶν Κυθωνιῶν ὑπῆρξαν οἱ Τοῦρκοι· ἀλλὰ πρὸ τριακοσίων, ὡς λέγεται, ἐτῶν οἱ κάτοικοι τοῦ κατὰ τὴν δυτικὴν τῆς νησίδος Κυθῶνος πλευρὰν μικροῦ χωρίου, ἐνοχλοῦμενοι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ τὰς καταπίσεις τῶν Τοῦρκων, οἵτινες οἰκήσαντες αὐτόσε, συνεφύρθησαν μετὰ τῶν ἐγχωρίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὰς τῶν πειρατῶν ἐπιδρομῶν, οἵτινες ἐκ Σαβοῦας, Μελίτης, Ἀλγερίας καὶ ἀλλαχόθεν ὀρμώμενοι, ἐλυμαίνοντο πάσας τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους, κατέλιπον τὸν τόπον τῆς γεννησείας τῶν καὶ μετέβησαν εἰς τὸν ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἀσίας Κερατοειδῆ λεγόμενον Κόλπον ἢ Τουρκιστὶ Ἐγρί Μπουτζάκ' ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ διηνεκῶς, ὡς παρὰ τὴν θάλασσαν ὄντες, ὑπὸ τῶν πειρατῶν παρενοχλοῦμενοι, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ἐνδότερον, καὶ ἐκεῖ κατέκησαν τὸ ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν κυθωνιῶν (τουρκιστὶ αἰβᾶ) Ἀθβαλίη ἢ Κυθωνίαι, λεγόμενον μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον προηγουμένως συνοικισθῆ εὐάριθμοι Ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι. Παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς οἱ μέτοικοι ἐκείνοι χριστιανοὶ διῆγον δίκαν εἰλώτων, ἀπολαμβάνοντες ἕμως ἀσφάλειαν ζωῆς, τιμῆς καὶ ἰδιοκτησίας.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Κυθωνιῶν, αἰτινες μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διετέλεσαν πάντη ἄσημοι, μέχρι οὗ γεγονότα ὅλως ἀπροσδόκητα συνετέλεσαν εἰς τὴν δόξαν αὐτῶν.

εἰς γνωστὸν ὁ μεταξὺ Αἰκατερίνης Β' καὶ Τουρκίας πόλεμος (1769—1770) δὲν περιωρίσθη εἰς μόνας τὰς κατὰ γῆν ἐχθροπραξίας, ἀλλὰ καὶ στόλος Ῥωσικὸς ὑπὸ τὸν Σπύριδωφ, Ἐλφινστῶνα καὶ Ὁρλώφ καταπλεύσας εἰς Μεσόγειον ἀνεστάτωσε διαφόρους νήσους. Μετὰ τὴν πλησίον τῆς Χίου φρικώδη ναυμαχίαν τῆς 8 Ἰουλίου 1770, οἱ Τοῦρκοι καταφυγόντες ὅπως σωθῶσιν εἰς Κρήνην ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν, ὀλίγιστοι δὲ διασωθέντες, ἐκρύβθησαν εἰς τρώγλας καὶ σπήλαια μέχρι οὗ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀναχωρήσαντος, ἤθελον δυνηθῆ νὰ συνέλθωσι πάλιν εἰς τὰς τάξεις των.

Μεταξὺ τῶν οὕτω διασωθέντων ὑπῆρχε καὶ

ἀξιωματικὸς τις, Χασάν καλούμενος, γόνος τῆς ἀρχαίας Βησάνθης, τανῦν δὲ Ῥαιδεστοῦ, ὅστις τρέμων ἐτι ἐκ τοῦ οἰκτροῦ θαύματος τοῦ πυρπολισμοῦ τοῦ στόλου τοῦ Σουλτάνου, εἰς μόνην τὴν φυγὴν ἐνόμιζεν ὅτι εὐρίσκει παρηγορίαν. Ἀπὸ σπηλαίου λοιπὸν εἰς σπήλαιον φεύγων καὶ ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος, ἀφίετο εἰς Κυθωνίας, καὶ ἐκεῖ ἐντυχὼν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐργαζόμενον πτωχὸν τινα ἱερέα Ἰωάννην Οἰκονόμου λεγόμενον καὶ ἐκ τοῦ χωρίου Βασιλικῶν τῆς Μιτυλήνης ὀρμώμενον, πίπτει σχεδὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ μετὰ δακρύων τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν κρύψῃ «Διὰ τοὺς τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ, τῷ λέγει, οἱ ἐχθροὶ μᾶς κατέστρεψαν, σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ κρύψῃς, νὰ μὲ σώσῃς. Ἰπάγω εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁδήγησόν με διὰ ξηρᾶς ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ δὲν θέλεις τὸ μετανοῆσαι.»

Ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ἀπὸ ἐπίπνοιαν θείαν, ἵνα καθ' Ἡρόδοτον εἰπώμεν, κινούμενος οὐ μόνον παρεμύθησε καὶ ἐφιλοξένησε τὸν δυστυχῆ ἀξιωματικόν, ἀλλὰ καὶ μέχρις Ἀβύδου ὠδήγησεν αὐτοπροσώπως αὐτὸν καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατενώδωσεν ἐπαυλῶν δὲ εἰς Κυθωνίας, ἀνέλαβε τὰ συνήθη αὐτοῦ ἔργα, ὅτε μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς σχεδὸν ἔτους πληροφορεῖται ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς, ὃν ἄλλοτε ἐφιλοξένησεν, ἐγένετο πασᾶς πρώτης τάξεως. Μιμούμενος τὸν Συλοσῶντα, ὅστις δούς εἰς τὸν Δαρεῖον μίαν χλαμύδα, μετέβη ἔπειτα παρ' αὐτῷ καὶ ἐζήτησε τὴν ἡγεμονίαν τῆς πατριδος του, ἀπέρχεται μετ' εὐτελῶν τιμῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ παρὰ τοῖς προθύροις τοῦ σατράπου, ὡς ὁ Συλοσῶν, καθεζόμενος, ἀναγγέλλει ἑαυτὸν παρ' ἐκείνῳ. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐξεδιώχθη ὑπὸ τῶν πολυαριθμῶν οἰκετῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέμενε, εἰς τῶν θυρωρῶν ἀπεφάσισε ν' ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν πασᾶν, ὅστις συνεκάθητο μετ' ἑτέρων δύο ὁμοιοβάθμων του, ὅτι ἱερεὺς τις ἐπιθυμεῖ νὰ τῷ ὁμιλήσῃ. Εἰσάγεται λοιπὸν ὁ Ἰωάννης, καὶ μόλις τὸν βλέπει ὁ σατράπης, πετᾷ πρὸς αὐτὸν, τὸν ἐναγκαλίζεται, τὸν ἀσπάζεται, καὶ τῶν λοιπῶν δύο πασάδων ἐπαπορούτων, αὐτὸς διηγεῖται τὴν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου καταφυγὴν του εἰς Κυθωνίας, τὴν φιλοξενίαν ἣν εὖρε παρὰ τῷ ἱερεῖ Ἰωάννῃ καὶ τὴν ἀγαθότητα ἣν ἔσχεν ἐκεῖνος νὰ τὸν ὁδηγήσῃ μέχρις Ἀβύδου.

Ἀνὴρ νουεχῆς καὶ φιλόπατρις ὁ ἱερεὺς Ἰωάννης, ἐνόμισε πρόσφορον τὴν περίστασιν ὅπως ἐπωφεληθῆ αὐτῆς, καὶ δὴ ἐνῶ μίᾳ τῶν ἡμερῶν ὁ σατράπης τὸν ἠρώτησεν ὅποιαν χάριν ἐπιθυμεῖ νὰ

τῷ παράσχῃ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας, αὐτὸς ἐζήτησε τὴν ἀνακούφισιν τῶν συμπατριωτῶν του. Τῇ προτάσει λοιπὸν τοῦ ἰσχύοντος σατράπου, καὶ τῇ ὑποστηρίξει τοῦ πανσθενούς τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει τραπεζίτου Πετράκη, ἐξεδόθη βασιλικὸν διάταγμα, παρέχον τὰ ἐξῆς τιμαλφέστατα προνόμια εἰς τοὺς Χριστιανοὺς Κυθωνίαις. Α'. Σύμπασαι αἱ ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι νὰ μεταναστεύσωσιν ἐκ Κυθωνιῶν ἀλλαχοῦ, καὶ νὰ μὴ δύναται πλέον Τοῦρκος νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς Κυθωνίας. Β'. Ὁ τόπος νὰ ᾖ αὐτοδιοίκητος, καὶ νὰ μὴ ὑπάγῃται εἰς τὸν τοῦ τμήματος τοπάρχην. Γ'. Ἄπαξ νὰ προσφέρηται εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ ποσὸν 48000 γροσίων ὡς φόρος καὶ διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν τοῦ τόπου. Δ'. Νὰ ᾖ ἀπληλαγμένος τοῦ φόρου τοῦ δεκάτου, ἢ δὲ εἰσπραξίς τῶν προσόδων νὰ μὴ πωλῆται εἰς Ὀθωμανὸν διοικητὴν, ὡς ἐγένετο πανταχοῦ, ἀλλὰ δι' ἑκαστον ἐλαιόδενδρον νὰ πληρῶνῃ ἕκαστος ἰδιοκτήτης δύο παράδες, διοικητὴν δὲ ὑπομίσηιον Ὀθωμανὸν νὰ ἐκλέγῃ καὶ ἀποβάλλῃ ὁ τόπος κατ' ἀρέσκειαν, καὶ δικαστὴν νὰ δέχεται μὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἀλλαχόθεν, ἀλλὰ νὰ τὸν πληρῶνῃ αὐτὸς, ὥστε οὕτω νὰ τὸν ἔχη ὑποχείριον. Ε'. Οὐδεὶς στρατιωτικὸς νὰ διέρχηται διὰ τῆς περιοχῆς τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ ἂν καταδικασθῆ ὑπὸ ἐχθροῦ ἀναγκασθῆ ἔφιππος νὰ πατήσῃ τὴν περιφέρειαν, νὰ ὑποχρεοῦται ὅπως ἀποπεταλῶν τὸν ἵππον του.

Τοιαῦτα καὶ ἕτερα προνόμια φέρων ὁ Ἰωάννης Οἰκονόμος ἐπέστρεψε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1773 εἰς τὴν πατρίδα του, διεσάλπισεν αὐτὰ καὶ μετ' οὐ πολὺ αἱ Κυθωνίαι κατέστησαν τὸ κέντρον τῶν ἐξ Ἠπείρου φυγαδευομένων διὰ τὰς ὁμοιότητας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῶν ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἀλλαχόθεν διὰ τὰς ποιήσας καταδυναστεύσεις χριστιανῶν. Κατὰ τὸν Γάλλον ἱστοριογράφον Ραφενέλ τῷ 1820, ἠριθμοῦντο εἰς Κυθωνίας 32,000 κάτοικοι ἐγγύριοι καὶ 7—8,000 παραδίται ἢ ξένοι ἐγκατεστημένοι, πρὸς δὲ 40 ἐλαιοτριβεῖα, 30 σκωνοποιεῖα, πολλὰ βυρσοδεφεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου τὸν ἐπελθόντα τῷ 1792 ὡς μὲν λέγουσι τινὲς ἐκ δηλητηριάσεως, ὡς δ' ἕτεροι ἐκ τῆς λύπης του, ὅτε εἶδε τὸν θάνατον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει προστάτου καὶ φίλου του τραπεζίτου Πετράκη, ἀποκεφαλίσθεντος χάρις εἰς τὰς πλεκτάνας τῶν φαναριωτῶν, ἢ διοικήσεις τῶν Κυθωνιῶν μετέ-

βαλε τύπον. Ἐν ὄρα τοῦ ἔαρος οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν τῆς πόλεως συνοικιῶν συναθροισζόμενοι εἰς μίαν ἐκκλησίαν ἐξέλεγον ἀνά ἓνα προύχοντα ἢ γέροντα, οἱ δὲ τρεῖς οὗτοι γέροντες ὀδηγούμενοι μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἐν πομπῇ εἰς τὸ διοικητήριον πρὸς τὸν Ἀγᾶν καὶ περιβαλλόμενοι οὕτως ἐπὶ ἐν ἔτος τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν, χρέος εἶχον νὰ εἰσπράττωσι τοὺς φόρους καὶ νὰ διαθέτωσιν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Εἰς τοὺς τρεῖς τούτους γέροντας ὡς βοηθοὺς προσέθετον ἐννέα ἑτέρους καὶ δύο γραμματεῖς, οἵτινες ἀπετέλουν ὅλοι ὁμοῦ τὸ ἀνέκκλητον δικαστήριον τοῦ τόπου.

Τὰ εἰσοδήματα τῶν Κυθωνιῶν ἦσαν μέγιστα περὶ τὰς διακοσίας καὶ ἐν ἔτει καρποφόρῳ ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας χιλιάδας λαγίνους ἐλαίου ἐξέφερον ὁ τόπος. Πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων ἐδρέπετο προσέτι ἐκ φόρου ἐπὶ τῶν ἰχθίων, οἱ δὲ καὶ καρποὶ ἄλλοι ἐφόοντο ἐν ἀφθονίᾳ, ὥστε δὲν εἶνε παράδοξον, ἂν ἐντὸς ἡμισείας μόνης ἐκατονταετηρίδος ὁ τόπος οὗτος τοσούτην ἔλαβεν ἀνάπτυξιν.

Μὴ περιορίσαντες μόνον εἰς τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ φιλοπάτριδες Κυθωνίαις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν διάπλασιν αὐτῶν μέγιστην φροντίδα καταβαλόντες, οὐκ ὀλίγα καταστήματα φιλανθρωπικὰ τε καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἠκοδόμησαν. Δύο μεγαλοπρεπῆ νοσοκομεία, ἐν οἷς ἱκανοὶ ἐνοσηλεύοντο ἀσθενεῖς, Λοιμοκαθαρτήριον καὶ Ξενοδοχεῖον διὰ τοὺς ἐκ πανώλης προσβεβλημένους, ἅτινα δὲν ἐπρόφθασαν ὅμως δυστυχῶς νὰ περατώσωσι, δέκα λαμπρὰ ἐκκλησίαι, ἐν αἷς ἐζῆρχεν ἢ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πολυτελὲς Μητρόπολις, ταῦτα πάντα ἐδείκνυσαν τὸν πρὸς τὰ καλὰ ζῆλον καὶ τὴν φιλοπατρίαν τῶν Κυθωνιατῶν· ἀλλὰ τὸ θαυμασιώτερον αὐτῶν οἰκοδόμημα ὑπῆρχε τὸ περιώνυμον Γυμνάσιόν των.

Πρῶτος ὁ ἀοίδιμος Ι. Οἰκονόμος ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς συμπολίτας του τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον, δι' ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1780 ἢ ὀλίγα ἔτη πρότερον ἠκοδομήθη παρ' αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ περιούλου τῆς Παναγίας τῶν ὄρφανῶν σχολή, εἰς ἣν ἐδίδασκαν ἕκτοτε μέχρι τοῦ 1803 τέσσαρες διδάσκαλοι. Εὐγένιος ὁ ἀπὸ Βρουύλων, Βησσαρίων ὁ ἀπὸ Σύμης, Θεοδόσιος ὁ ἀπὸ Μουδανίων καὶ τελευταῖος Γρηγόριος ὁ Σαράφης, ὅστις μετετέθη ἔπειτα εἰς τὸ συστηθὲν Γυμνάσιον.

Τὸ Γυμνάσιον τοῦτο, εἰς ὃ ἐφοίτων νέοι πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συνειλεγμένοι, καὶ ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐπὶ Βενιαμὴν τοῦ Ἀσασίου λέγεται ὅτι ἔ-

φθασε μέχρι τῶν ὀκτακοσίων, ἔκειτο εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως, ἀπέναντι τῶν Μοσχονησίων ἦτο δὲ κεκοσμημένον ἐσωθὲν τε καὶ ἐξωθεν διαφόροις ὠρατίσμασι, ἔχον περιβόλον ἐν τῷ μέσῳ δεινδρόφυτον, κρήνην, δεξμενὴν, κήπον πλήρη ἀνθέων, βιβλιοθήκην πολύτομον κλπ. Ἐν τῇ σχολῇ αὐτῇ ἐδιδάσκετο ἡ φιλολογία, φυσικὴ, λογικὴ, ῥητορικὴ, φιλοσοφία, μαθηματικὰ κλπ. Ἐδίδασχαν δ' ἐν αὐτῇ οἱ ἐξῆς α. Γρηγόριος ὁ Σεράφης, ὁ ἐκ Κυθωνίων Ἑλληνοστῆς ἄριστος καὶ θεολόγος οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, συγγράψας καὶ ἐκδοὺς ἱκανὰ συγγράμματα. β'. Βενιαμὴν ὁ ἐκ Πλωμαρίου τῆς Λέσβου, ἀνὴρ ἐπίσης γνωστὸς εἰς τοὺς περὶ τὴν νεωτέρην φιλολογίαν ἀσχολουμένους. γ'. Θεόδωρος Κάρης ὁ ἐξ Ἄνδρου. δ'. Εὐστράτιος Πέτρου ὁ ἐκ Κυθωνίων ἐδίδασχαν δὲ καὶ τινες ἄλλοι διήρκεσε δὲ τὸ Γυμνάσιον τοῦτο μέχρι τοῦ 1821, ὅτε κατεστράφη ἡ πόλις. Ἐξεπέμψθησαν δὲ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τινες ὅπως, δαπάνη τῆς κοινότητος ἢ καὶ ἰδιωτῶν σπουδάσωσι, τινὲς δ' αὐτῶν, ὡς ὁ ἀείμνηστος Π. Ρόδιος, Κ. Τόμπρας καὶ ἄλλοι, οὐ μικρὰς τῇ Ἑλλάδι προσέφερον ὑπηρεσίας.

Μὴ ἐπαρκεσθέντες εἰς τὴν σύστασιν τοῦ Γυμνασίου μόνου οἱ φιλόμουσοι Κυθωνίαις, κατήρτισαν καὶ τυπογραφίαν, ἐξ ἧς ἐτυπώθησαν διάφορα συγγράμματα, τῶν ὁποίων ἡ φιλοκαλίᾳ περὶ τὴν τύπωσιν, σχετικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς τέχνης αὐτῆς τότε, κινεῖ τὸν θαυμασμὸν πάντων. Διευθυντὴς τοῦ τυπογραφικοῦ καταστήματος ἦτον ὁ Κωνσταντῖνος Τόμπρας, ὅστις εἶχε μάθει τὴν τέχνην παρὰ τῷ περικλεεῖ Διδότῳ ἀλλ' ὅτε κακῇ μοίρᾳ ἡ πόλις τῶν Κυθωνίων κατεστράφη τῷ 1821, τότε συγκατεστράφη καὶ τὸ τυπογραφεῖον ἐκεῖνο.

Τοιαύτη ἦτον ἡ εὐδαιμων κατάστασις τῶν Κυθωνιατῶν, ὅτε ἡ σάλπιγξ τοῦ Ῥήγα ἤχησε, καὶ αἱ καρδίαι σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνος ἠλεκτρίσθησαν, τότε δὲ οὔτε οἱ φιλότιμοι Κυθωνιάται ἀπελείφθησαν. Ὁ Δημήτριος Θέμελης καὶ ὁ Γρηγόριος Δικαῖος μεταβάντες ἐκεῖ ἐσπειραν τὸν σπόρον τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Εἰς τὴν φωνὴν τῶν λοιπῶν ἐκείνων ἀνδρῶν σωματεῖον Κυθωνιατῶν σχηματισθὲν ἐδραμεν ὅπως μετὰσχῆ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγώνων· ἀλλὰ αὐτοὶ, οἱ ὑπὲρ ἄλλων προμαχῶντες, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ σώσωσι τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀπὸ τῆς καταστροφῆς, καὶ αἱ Κυθωνίαι ἐπεσαν πολὺκλαυστον, ἀλλ' ἐνδοξον ὄμμα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἐπαναστάσεως. Ὡς ὁ Φοῖνιξ ὅμως, ὁ ἀπὸ τῆς τέφρας του ἀναγεννώμενος, οὕτω καὶ

ἡ πόλις ἐκείνη, καταστραφεῖσα καὶ σχεδὸν ἐρημωθείσα, ἤδη προβαίνει εἰς αὐξήσιν καὶ εὐδαιμονίαν καὶ πεπεσμένα ὅτι μετ' οὐ πολὺ, χάρις εἰς τὸν ἐθνικὸν καὶ φιλόμουσον χαρακτῆρα τῶν Κυθωνιατῶν, θέλει ἀναλάμψει τὴν πρὸ τῆς καταστροφῆς λάμψιν αὐτῆς.

ΕΠΙΛΗ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

Η ΜΙΚΡΑ ΛΟΥΙΖΑ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Δ. Πασχαλίδου.

ΠΟΛΛΑΙ τῆς πόλεως νεάνιδες περιεπάτουσαν ἐνίοτε εἰς τοὺς κήπους τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ Οὐ . . . καὶ ἐλάμβανον τὸν καφρὲ ἢ ἔτρωγον κωπὸν βούτυρον ὑπὸ τὰς σκιὰς τῶν πυκνοφύλλων δένδρων αὐτοῦ. Ὡς καταγοητευμένοι ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ τῶν καλλονῶν τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, ἐμπαρίζον τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως Λουίζαν, διότι διέτριβε πάντοτε εἰς ἐκείνην τὴν τερπνὴν κατοικίαν μακρὰν τοῦ κωνιορτοῦ καὶ τῆς τύρβης τῆς πόλεως. Ἡ Λουίζα μετ' ἐκπλήξεως ἤκουε τοὺς ἐπαίνοους τῶν, καὶ οἱ γλυκεῖς αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἐλάμβανον ἔκφρασιν ἀπορίας ἠρώτα δὲ ἐκυτῆν, ἐὰν αἱ νεάνιδες ἐκείναι, ὅλον τὸν καιρὸν τῶν κατρίβουσαι εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς τῶν καὶ τὰς ἡδονὰς, ἠὺχαριστοῦντο πραγματικῶς νὰ ἀνταλλάξωσιν τὴν θέσιν τῶν μετ' ἐδικὴν τῆς. Ἐνόμιζε λοιπὸν ἐκυτῆν ἀγνώμονα, διότι δὲν εἶχεν ἐκτιμήσει ἀρκούντως τὴν εὐδαιμονίαν τῆς αὐτῆς, τὴν τοσοῦτον ἐκθειάζομένην, καὶ ἐνησχολεῖτο μετ' ἐπιπονην ἐπιμονὴν εἰς τὰ πολλὰ καθήκοντα, μετ' ὅποια ἦτο ἐπιβεβαρυμένη καὶ ἄτινα αἱ νεάνιδες τῆς πόλεως οὐδέποτε ἐσχέποντο.

Ἡ Λουίζα, πρεσβυτέρα οὖσα τῶν τέκνων τοῦ ἱερέως, μόλις εἶχε γνωρίσει τὴν μητέρα τῆς, διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ τῆς εἶχε πολὺ καταβληθῆ. Ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς ἐνόμισε καθῆκον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του νὰ φροντίσῃ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς παρούσης υἱείας του, καὶ ἐπεφάσισε νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀναλάβῃ. Ἐνεπιστεῦθη ὅθεν τὴν διέβουνοι τῆς οἰκίας του εἰς τινὰ συγγενὴ του νεάνιδα, ὀνόματι Δωροθέαν, καὶ ἐπεφόρτισεν αὐτὴν νὰ ἐπιμελῆται τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀτυχῶν τέκνων του. Παρ' αὐτῆς ἡ Λουίζα ἐδιδάσκετο νὰ πλέκῃ καὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας, ἀλλὰ τὸσον αὐτὴ καθὼς καὶ οἱ μικροὶ ἀδελφοὶ τῆς οὐδὲν ἦσαν εὐχαρισμένοι ἐκ τῶν φροντίδων τῆς νέας αὐτῆς προστάτιδος τῶν. Ἄνεσιν εὕρισκον πάντοτε

τὰ ἀτυχῆ μικρὰ ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς οἰκίας ἢ τοῦ κήπου, ὅπου ἡ Λουίζα κατεπράυνε τὸν φόβον τῶν ἢ τὴν δυσαρέσκειάν των, παίζοντα μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χλοάζοντος ὀροπεδίου τοῦ ἀρχαίου κοιμητηρίου ἢ κατασκευάζουσα ὄρη ἐξ ἄμμου καὶ φωλεὰς πλαστὰς ἐξ ἀγύρων. Οὕτω διήρχοντο τὰς ἡμέρας των τὰ ἀτυχῆ αὐτὰ πλάσματα ἐςερρημένα μητρικῶν θωπειῶν καὶ ἄνευ χαρᾶς.

Ὁ ἱερεὺς εἶχεν ἀδελφὴν τινὰ ἣτις διέμενε μακρὰν αὐτοῦ. Ἡ Ἐνβρίετη, οὕτως ἐκαλεῖτο αὐτὴ, ἤλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἀδελφόν τῆς καὶ παρετήρησεν μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἄτακτον διεύθυνσιν τῆς νεάνιδος Δωροθέας.

« Χριστιανὲ, εἶπε πρὸς αὐτὸν μετ' ἀποφάσεως, πρέπει νὰ νυμφευθῆς. Ἡ οἰκία σου καὶ τὰ τέκνα σου ἀπόλλυνται ἄλλως. — Καὶ ἐγὼ τὸ βλέπω, εἶπεν οὗτος μετὰ περισκέψεως· πρὸ πολλοῦ παρατηρῶ ὅτι τὰ πράγματά μου δὲν διχειρίζονται καλῶς ἀπὸ οἴκτον πρὸς τὰ ἀτυχῆ μου τέκνα δὲν δύναμαι πλέον νὰ μένω μόνος. Ἐὰν μοῦ εὕρης κατάλληλον τινὰ σύζυγον . . . »

Ἐν πρώτοις ἡ Δωροθέα ἀπελύθη, χωρὶς νὰ λυπήσῃ ποσὸς ἢ ἀπομάκρυνσις τῆς τὰ παιδιὰ, καίτοι ἀπεχωρίσθη αὐτῶν μετὰ δακρύων, καὶ τὰ ἐνηγκαλίσθη φιλοστόργως ἀναχωροῦσα. Ἡ θεία ἔμεινε παρ' αὐτοῖς, τὰ ἔλουσε, τοῖς κατεσκεύασεν ἐνδύματα, καὶ εἰς πᾶν μικρὸν παιδικὸν ἁμάρτημα τὸ ὁποῖον ἔπραττον ταῦτα ἔλεγε στεναζοῦσα. — « Τί θὰ εἶπῃ, δι' ἀγάπην Θεοῦ ἢ μητέρα σας! »

Ἡμέραν τινὰ ἡ οἰκία καὶ τὰ παιδιὰ ἠτοιμάσθησαν μετ' ἰδιαζούσης ἐπιμελείας· κατεσκευάσθησαν γλυκίσματα καὶ ὁ καφρὲς ἔγεινε καλλίτερος παρὰ τὸ σύνθετος. Ἡ θεία παρήνευσε τὰ παιδιὰ νὰ φέρωνται καλῶς. — « Θὰ ἔλθωσιν ἐπισκέψεις, τοῖς εἶπεν, ὅθεν ἐστὲ εὐγενῆ καὶ φιλόφρονα. Ἐὰν νεάνις τις σὰς ὁμιλήσῃ, προσέξατε νὰ τῇ ἀπαντήσητε ἄνευ προπετείας, ἀλλὰ μετ' εὐγένειας νὰ τῇ κάμψτε φιλοφρονήσεις, καὶ νὰ τῆς εἰπῆτε: — Ἔτο μικρὰ μήτηρ ἡμῶν. — Τοῦτο θέλει τὴν εὐχαριστήσῃ, ἐγὼ δὲ θὰ σὰς δώσω ἔπειτα γλυκίσματα. — Ἀλλὰ ἡ μήτηρ μας ἀπέθανεν, ὑπέλαβεν ἡ Λουίζα. — Αἱ μητροὶ εἰσὶ μοχθηραὶ εἶπεν ὁ ζωηρὸς Φοίτις. — Σιώπη, αὐθαδὲς παιδίον, εἶπεν ἡ θεία τῶν ἐπιπλήτους αὐτόν· πρέπει νὰ ἦσθε ἀρκούντως εὐχαριστημένα ἐὰν ὁ πατὴρ σας σὰς δώσῃ μίαν καλὴν μητέρα! Ὁ Θεόδωρος εἶναι βεβαίως ἀρκετὰ καλὸ παιδίον, καὶ θὰ ἀποκαλέσῃ μητέρα του τὴν νεάνιδα ταύτην.

Αἱ ἐπισκέψεις ἐγένοντο ἦτο γινώμιός τις τῆς

θείας τῶν εὐπορος χήρα ἐμπόρου τινὸς τῆς πλησιοχώρου πόλεως καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ὠραία καὶ εὐγενὴς νέα εἰκοσὶν ὀκτὼ ἐτῶν ἡλικίας περίπου. Ἡ μήτηρ ἐπεθεώρησε προσεκτικώτατα ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκίας, καὶ ὅταν ἔλαβον τὸν καφρὲ ἔκαμε λογαριασμὸν μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἱερέως ὄλων τῶν προσόδων τῆς ἐνορίας. Ὁ ἱερεὺς συνωμίλησε μετὰ τῆς νεάνιδος, ἣτις ἂν καὶ δεικνύουσα σταθερότητα εἰς τοὺς τρόπους αὐτῆς, ἐφαίνετο τεθορυβημένη ὀλίγον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. Τέλος ἐστράφη πρὸς τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἐκάθηον ἐν τινὶ γωνίᾳ τῆς αἰθούσης περὶ μίαν τράπεζαν, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ἀδελφῆς τῶν Λουίζης.

— Ἡ μικρὰ ἔχει ὠραίους γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶπεν ἡ νεάνις Ἀμαλία σιναντώσα τὸ ἦρεμον καὶ προσεκτικὸν βλέμμα τῆς Λουίζης, καὶ ἔχει τὸ ἦθος συνετῆς. — Καὶ πολὺ ὠραῖον προσέθηκεν ἡ μήτηρ. — Τοιαῦτα εἰσὶ καὶ τὰ τρία ἐβεβαίωσεν ἡ θεία τῶν, τοῦτο εἶναι προσὸν τῆς οἰκογενείας.

Ὁ Φοίτις ἐννοήσας ἐκ τῶν βλεμμάτων τῆς θείας τοῦ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς, καὶ ἀναμνησθεὶς τῶν παραινέσεων αὐτῆς, ἔδειξεν εἰς τὴν Ἀμαλίαν τὰ βιβλία καὶ τὰς εἰκόνας του καὶ εἶπε. — Δὲν εἶναι ὠραία ταῦτα; — Μάλιστα, εἶπεν ἡ Ἀμαλία, βλέπω ὅτι ἔχεις πολὺ ὠραία πράγματα. — Λοιπὸν μείνε ἐνταῦθα καὶ ἔσο μικρὰ ἡμῶν μήτηρ, ἀνέκραξεν ὁ Θεόδωρος λίαν προσφόρος, εἶτα δὲ ἐθεώρησε θρικμῆευτικῶς ἐναλλάξ τὴν θείαν του καὶ τὰ γλυκίσματα. Ἡ Ἀμαλία ἠρυθρίασε, ἡ δὲ μήτηρ τῆς καὶ ἡ Ἐνβρίετα προσέβησαν. — Ὅποια θαυμασία σύμπτωσις εἶπεν ἡ μήτηρ τῆς Ἀμαλίας. — Δάκτυλος Κυρίου βεβαίως εἶναι, ἐπανελάβεν ἡ Ἐνβρίετα.

Μετὰ ταῦτα περιεπάτησαν ἐντὸς τοῦ κήπου, τὰ δὲ παιδιὰ ἔμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ὁ Θεόδωρος ἐκαυχᾶτο πολὺ ἐπὶ τῷ κατορθώματι αὐτοῦ, ὁ δὲ Φοίτις ἐθεώρει μετ' ὄμμα ζηλότυπον τὸ μεγαλύτερον γλυκίσμα ὑπερ εἶχε λάβει ἐκεῖνος ὡς βραβεῖον ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν Λουίζαν, αὐτὴ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῆς ἐξήταζε πάντα ταῦτα.

Δὲν παρήλθε πολὺς καιρὸς μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ νέαι προετοιμασίαι ἐορτῆς ἐγένοντο ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ. Τὰ γλυκίσματα ἤδη ἦσαν καὶ περισσώτερα καὶ ποικιλώτερα. Ἡ Ἀμαλία ἤλθεν ἐνδεδυμένη πολυτελῶς, καὶ παρουσιάσθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς τὰ παιδιὰ ὡς μνηστή τῆς καὶ κατὰ συνέπειαν μέλλουσα αὐτῶν μήτηρ. Προσέφερε δὲ αὐτὴ εἰς τὴν Λουίζαν, ἣτις ἔως τότε ἐφόρει τὸ πένθος διὰ τὴν μητέρα τῆς, μικρὰν ἐσθῆτα πορ-

φυρᾶν, εἰς δὲ τὰ παῖδια παιγνίδια καὶ πυροβόλα, καὶ ἠντηκαλίση καὶ τὰ τρία, ἢ δὲ θεία των εἶπεν ὅτι ἦσαν λίαν εὐτυχῆ διότι εὖρον μίαν τόσῳ καλὴν μητέρα.

Ἐντὸς ὀλίγου οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν. Ἐκρέμασαν εἰς τοὺς τοίχους ὧλων τῶν παλαιῶν δωματίων χάρτας, καὶ ἔθεσαν εἰς αὐτὰ πολλὰ καὶ ὠραῖα νέα ἐπιπλα διὰ τὴν νέαν μητέρα των. Ταῦτα πάντα ἐπήνεγκον μυρίας σκέψεις εἰς τὴν Λουίζαν ἤρξατο σκεπτομένη συχνότερον ἢ ἢ πρότερον τὴν ἀποθανοῦσαν μητέρα της· ὅτι αὕτη ἐκάθητο παρά τὴν μικρὰν τῆς ἐργασίας τράπεζαν πλησίον τοῦ παραθύρου, ἔχουσα τὰ τέκνα της ἔμπροσθέν της, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τὰ εἶχεν ὀδηγήσει παρ' αὐτῆς, ὅτι ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς κλίνης, ὅτι τοὺς ἔδωκε μόνον τὴν χεῖρα της χωρὶς νὰ δύναται νὰ ὁμιλήσῃ εἰς αὐτὰ, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἔκειτο ὑπὸ τὰ ἄνθη ἐντὸς τοῦ φερέτρου μετὰ τοῦ ἀποθανόντος συγχρόνως μικροῦ ἀδελφοῦ της ἐν ταῖς ἀγκάλαις της. Δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ εἴπῃ πῶς τὴν ἔθλιβον αἱ σκέψεις αὐτῆς εἰς οὐδένα, ὅταν προπάντων εἶδεν ὅτι ἔρριψαν ἐντὸς μικροῦ τινος δωματίου τὴν μικρὰν τῆς μητρός της τράπεζαν, καὶ ἐντ' αὐτῆς ἔθεσαν πλησίον τοῦ παραθύρου ἑτέραν ὧλος νέαν. Ἀλλ' ἦτο παιδίον καὶ ἐπέχαιρε καὶ αὐτῆ, ὡς τὰ παῖδια πράττουσι, δι' ὅλους τοὺς νεωτερισμοὺς, διὰ τοὺς πλουσίους τάπητας δι' ὧν ἐστρώθησαν τὰ δωματία, διὰ τὰ ὠραῖα ἐπιπλα καὶ τέλος διὰ τὴν νέαν μητέρα.

Ἡ νέα γυνὴ διεκοίνωσεν εἰς τὸν σύζυγόν της μετὰ φιλοφρονήσεως ὅτι δὲν ἦλθεν εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ νὰ κλεισθῆ ἐκεῖ· ὅθεν ἐπεχείρησε ταξίδια ὅπως ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς καὶ ἔκαμε πολλὰς ἐπισκέψεις εἰς τὰς γειτονικὰς οἰκίας, αἵτινες καὶ ἀνταπεδόθησαν. Τὰ παῖδια δὲν δυσηρεστοῦντο πῶς διὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, διότι πάντοτε ἀπέκτων καλὸν τι πράγμα, καὶ συχνάκις ἐλάμβανον μέρος εἰς αὐτάς. Οὕτω ἕκαστος ἐπῆνει τὴν φιλοστοργίαν τῆς νέας μητρός πρὸς τὰ τέκνα καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Θεόδωρον, ὅστις ἦτο παιδίον ἀξιαγάπητον. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου κατέστη φορτικὸν εἰς τὴν Ἀμαλίαν νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτῆς τὰ παῖδια, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθύσον ὁ Θεόδωρος ἕνεκα τῆς πολυλογίας του καθίστατο ὀχληρὸς. Ἐγκατέλειπεν ὅθεν αὐτὰ, εἰς τὴν οἰκίαν, ὅτε ἔκαμμεν ἐκδρομὰς ἢ ἐπισκέψεις.

Ἡ Λουίζα παρηκολούθη πάντοτε τοὺς μικροὺς ἀδελφοὺς της ἐπὶ τοῦ χλοάζοντος γειτονικοῦ ὀροπέδιου, ἢ εἰς γωνίαν τινα πῆς οἰκίας καὶ παρηγό-

ρει αὐτὰ, προπάντων τὸν Θεόδωρον, τὸν ὁποῖον ἢ μητέρα των δὲν ἐφρόντιζε νὰ λαμβάνῃ μεθ' ἑαυτῆς, διηγείτο εἰς αὐτοὺς ἱστορίας, καὶ ἦτον πράγματι μικρὰ τις μητὴρ πρὶν κλείσῃ εἰσέτι τὸ ἔβδομον τῆς ἡλικίας της ἔτος.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐγεννήθη μικρὰ τις ἀδελφή. Ἡ νοσοκόμος ἣτις εἶχεν ἔλθει ἐκ τῆς πόλεως ὅπως περιποιηθῆ τὴν λεγῶ, δὲν ὑπέφερε τὰ παῖδια ἐντὸς τοῦ δωματίου αὐτῆς. Μόνη ἢ Λουίζα ἔπρεπε νὰ μένῃ ἐκεῖ, ὅπως περιποιηθῆ τὴν μικρὰν αὐτῆς ἀδελφὴν, ἐμποδίζῃ τὰς μύϊας νὰ ἐνοχλῶσι τὴν μητέρα της, καὶ νὰ φροντίζῃ ἐν γένει περὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ βρέφους. Οὕτως ἢ μὲν Λουίζα καθίστατο λίαν ὠφέλιμος, ἀλλ' οἱ μικροὶ της ἀδελφοὶ ἐξέναζον ἀδιαλείπτως καὶ ἐπανήρχοντο κατ' ὀλίγον εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν κατάστασιν.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἢ Ἀμαλία ἄφησε τὴν κλίνην καὶ ἤρξατο νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἀναβρώσεως της, ἢ δὲ Λουίζα ἔσυρε τὸ ἀρτιγέννητον ἐντὸς μικρᾶς ἀμάξης ἐντὸς τοῦ κήπου, καὶ ἔψαλλε διάφορα ἄσματα ὅταν ἐκεῖνο ἐκλαίει· παρηκολουθεῖτο δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν δύο μικρῶν ἀδελφῶν της, οἵτινες ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ περῶσιν εὐχαρίστως τὸν καιρὸν των, διότι ἕνεκα τῆν ἐλλείψεως σχολείου ἐν τῷ χωρίῳ, οὐδεμίαν ἄλλην εἶχον ἀσχολίαν. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὅτε καὶ νέος ἐγεννήθη ἀδελφός ἢ Ἀμαλία ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν Φρίτζ ἐν τινὶ καλῷ καταστήματι, ὅπως ὦσιν ἐκεῖ εἰς διηνεκὴ ἐπιτήρησιν. Ὁ πατὴρ ἔβλεπεν ὅτι ἦσαν εἰσέτι πολλοὶ μικροὶ ἀλλ' ἢ σύζυγός του τῷ παρετήρησεν,

— Ἀνεδέχθην ἀπέναντι τῶν τέκνων τούτων καθήκοντα μητρικὰ καὶ ὀφείλω νὰ φροντίζω ὑπὲρ τῆς εὐμερίας αὐτῶν, ἔστω καὶ μεθυσίαν. Βλέπεις ὅτι δὲν ἀπομακρύνομαι τῆς Λουίζης, καὶ ἐπεθύμουν νὰ κάμω ἔτι περισσότερο, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν δύναμαι, διότι καὶ τὰ ἀτυχῆ μικρὰ ἔχουσι τὰ μέρη των ἐν τῇ μητρικῇ μου καρδίᾳ. » Ταῦτα εἰπούσα προσέβλεψε μεθ' ἑαυτῆς ὀφθαλμοὺς τὰ ἀτυχῆ μικρὰ, τὰ ἐπιμελούμενα καὶ θωπεύομενα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ὑπὸ τῆς Λουίζης καὶ τῆς ὑπηρετρίδος. — Ὁ πατὴρ συγκατένευσε στεναζῶν.

Τότε ἢ Ἀμαλία κατέστη ἀληθὴς μητὴρ διὰ τὰ δύο μικρὰ παῖδια, προσεκάλεσε ῥάπτρας ὅπως ἐπιδιορθώσωσι τὰ ἐνδύματά των, ἅτινα ἦσαν λίαν παρημελημένα, καὶ ἐν γένει ἠτοίμασεν αὐτὰ ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ παιδαγωγεῖον. Ἡ ἰδίᾳ δὲ τὰ ὠδήγησεν ἐκεῖ, καὶ τὰ ἐσύστησεν εἰς τινὰ παιδαγωγόν, δοῦσα αὐτῇ τὰς πλέον λεπτομερεῖς ὁδη-

γίας περὶ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ ἔπρεπε νὰ φέρηται πρὸς τὸν Φρίτζ καὶ Θεόδωρον. Τοσοῦτον δὲ συνεινήθη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὥστε ἢ καρδία της ἐπαλλε καὶ δάκρυα ἐπλημμύρησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς της. Καὶ ὁ σύζυγός της δὲ συνεινήθη ἐπίσης ὅταν ἐφθασεν ἢ στιγμή κατ' ἢν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ τέκνα του εἰς ξένην οἰκίαν, ἀλλ' αἱ διαθεσβαίσεις τῆς συζύγου του περὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ἀγάπης της καὶ αἱ καταβληθεῖσαι μητρικαὶ προσπάθειαι τῆς ὑπὲρ αὐτῶν, τοσοῦτον τὸν εἶχον δεσμεύσει, ὥστε θὰ ἠδίκαίε ἑαυτὸν ἐὰν δὲν ἐφαίνετο ἀρκούντως εὐγνώμων πρὸς αὐτὴν.

Ἡ Λουίζα ἔμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τῆς ὑπηρετρίδος πλησίον τῶν μικρῶν. Ἐμάνθανε τὴν Γαβριέλαν νὰ βαδίζῃ, καὶ εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα ἢ χαρὰ της ἦτον μεγίστη. Καὶ ὅμως τὸ προσκεφάλαιον τοῦ μικροῦ Βρουνώ, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου προσέκλινε τὴν κεφαλὴν της ἦτο κάθυρον ἐκ τῶν θερμῶν δακρυῶν, τὰ ὁποῖα ἔχυνε συχνάκις διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἀδελφῶν της.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ ἔτη καὶ τὸ κενὸν τοῦτο ἐπληρώθη ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ. Ὁ μεσαιὼν καὶ οἱ Ἕλλητικοὶ καὶ Ῥωμαϊκοὶ χρόνοι ἔδωσαν ὀνόματα ἐν τῇ νέᾳ γενεᾷ ἢ Κορνηλίας, ἢ Ἀδελγόνδῃ καὶ ἢ Θορίλδῃ, ὁ Βρουνώ, ὁ Ἀρθούρος καὶ ὁ Δουίσκος ἐπλήρωσαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ πρεσβυτερίον, καὶ ἐν καιρῷ τῶν διακοπῶν καὶ τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν μόνις ὑπῆρχε θέσις διὰ τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν Φρίτζ, οἵτινες δὲν συγκατηρημοῦντο πλέον μετὰ τῶν νέου τούτου πλήθους. Ὅταν ἐκτάκτως ἤρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν δι' ἐπίσκεψιν ἔσυρον κατὰ μέρος τὴν ἀδελφὴν των Λουίζαν καὶ ἠρώτων αὐτὴν. » Εἰπέ μας ὑπάρχει καὶ ἕτερος; —

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

(Ἐκ τῆς γερμανικῆς ἐπιθεωρήσεως).

Η ΜΕΛΕΤΗ τοῦ τε κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ τῶν γυναικῶν χαρακτῆρος ἐν τῇ ὀμηρικῇ ἀρχαίότητι, ἢ παρουσίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀληθῆ μορφήν ἢν οἱ ὑπὸ ἄλλων μεριμνῶν περισπόμενοι πολιτικοὶ ἱστορικοὶ ἀδυνατοῦσι νὰ ἰχνογραφῶσιν, ἢ ἀνάδειξις πάσης τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ κατ' ἀντιπρόθεσιν πρὸς τοὺς νεω-

τέρους χρόνους· πρὸς δὲ ἢ κατάδειξις τῶν ἐλαττωμάτων ὑπὲρ τὸ δέον αὐθαιρέτου συστήματος ἀνεπαρκούς πρὸς τὴν ἐντελῆ τοῦ λογικοῦ ἱκανοποίησιν, καὶ ἢ ἐν τῇ ἐπιθεσβαίῳσι τῶν καλῶν ἀποτελεσμάτων τοιούτου συστήματος ἀναζήτησις στοιχείων πρὸς λύσιν τῶν ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης προβαλλομένων ζητημάτων, ταῦτα πάντα εἰσι τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης πραγματείας, ἣτις ἐρείδεται, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἐπὶ τῶν ἀξιολογωτέρων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν κοινῶν τοῦ ἔθνους ἠθῶν μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῆς τῶν ἰδιαιτέρων ἰδεῶν τῶν πρεσβευομένων ὑπὸ τινῶν φιλοσόφων καὶ ἱστορικῶν.

Τῷ ὄντι, παρ' ἅπασιν τοῖς ἱστορικοῖς λαοῖς, ἢ εἰκῶν τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως τῶν γυναικῶν παρουσιάζεται ὡς τὸ ἀναπόφευκτον τῆς πολιτικῆς συμπλήρωμα· αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἢ ψυχὴ τῆς οἰκίας, τὸ κέντρον δηλαδὴ πάσης ἐθνικῆς ἐνεργείας μὴ ἀναγομένης εἰς τὴν διαχείρησιν τῶν δημοσίων· δικαίως ὅμως παρετηρήθη ὅτι ἐφ' ὅσον ἢ ἀξιολογότης τοῦ μέρους ἢ λαμβάνουσιν αἱ γυναῖκες εἶναι μικροτέρα, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον αἱ κυβερνήσεις προσεγγίζουσι τὸν θεωρητικὸν τῆς τελειότητος τύπον.

Ἐξω τῆς οἰκίας ἢ γυνὴ ἀπογυμνοῦται τῶν γοητῶν αὐτῆς καὶ τῆς ἰσχύος της. Ὅτε κέντρον τῆς κυβερνήσεως εἶναι τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, ἢ ἀνασσα τῆς οἰκίας δύναται ἀκινδύνως νὰ καθέξῃ τὴν πρώτην θέσιν· ἀλλ' ὅταν τὸ κέντρον τοῦτο εἶναι ὁ φόρος εἴτε ἢ Ἄγορά, ἢ γυνὴ δὲν ἐγκαταλιμπάνει τὴν κατοικίαν της ὅπως καταβῆ ἐν αὐτῇ. Ἡ ἱστορία ἐπιθεσβαίῳ τοῦτο διὰ πανδήμου μεροτυρίας· ὅσο μᾶλλον τὸ ἔθνος προῦχώρησε πολιτικῶς, τόσῳ πλείοτερον καὶ ἢ ἐξωτερικῆ τῶν γυναικῶν δραστηριότης ἀναφαίνεται μηδαμινὴ καὶ ἀσήμαντος, καθότι ἢ γυνὴ οὐδέποτε ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πολιτικὰ ὡς ἄτομον, εἴτε δυνάμει τοῦ δημοσίου δικαίου, ἀλλὰ δυνάμει προνομίου καὶ ὡς εὐρισκομένη εἰς ἰδιόζουσαν ὧλος θέσιν.

Ἀλλὰ παραλείποντες τὰς ἀρχαίας γυναικοκρατίας ὧν ἔχῃ τινὰ διεσώθησαν παρὰ τισιν ἡμιγροῖς ἀφρικανικαῖς φυλαῖς, καὶ σκεπτόμενοι ἐπὶ τῶν ἡμετέρων φυλῶν, ἀνευρίσκομεν τὴν γυναῖκα ἀναμιγνυομένην εἰς τὰ δημόσια μόνον ἕνεκα τῶν συγγενικῶν πρὸς τοὺς κυβερνῶντας δεσμῶν της, εἴτε δαλαδὴ ὡς σύζυγον, εἴτε ὡς κληρονόμον, εἴτε τέλος ἕνεκα δεσμῶν ἦττον ἰσχυρῶν, ἀείποτε ὅμως δεσμῶν αἵματος, καὶ ἕνεκα τῆς γεννή-

σεώς της ἐν τοῖς κόλποις τῆς προνομίουχου γενεᾶς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι αἱ ἡγουμένισσαι τοῦ φεουδαλισμοῦ.

Ἐν ταῖς δημοκρατίαις αἱ γυναῖκες, μὴ ἐξασκοῦσαι πολιτικά δικαιώματα, λαμβάνουσιν ἐννόμως ἢ ἐκνόμως ὀλιγώτερον ἐνεργὸν μέρος ἢ ὅσον ἐν ταῖς μοναρχίαις καὶ ἀριστοκρατίαις· ἐν ταῖς δημοκρατίαις οὐχὶ μόνον δὲν ὑπάρχει διαδοχὴ ἐπιβάλλουσα αὐταῖς ἔργα καὶ καθήκοντα δημόσια, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἢ ἀλλαγὴ τῶν κυβερνώντων, ὑπάτων, προέδρων, ὑπουργῶν εἴτε δικατορῶν, δὲν χορηγεῖ αὐταῖς τὸν ἀναγκαῖον χρόνον ὅπως συσσωρεύσῃ τὰ μέσα τῆς ἐμμέσου ἐπιβροῆς των. Ἐν ταῖς μοναρχίαις ὅμως, ἡ γυναικεία ἰσχὺς ἐπιδρᾷ κατ' ἀντίθετον λόγῳ πρὸς τὰς εἰς τὸ ἔθνος χορηγηθείσας ἐγγυήσεις. Εἴτε ἡ κυρίαρχος κυβερνᾷ τὸν ἡγεμόνα της, εἴτε βασιλεύει ἐμμέσως διὰ τοῦ βασιλέως, οὗ τὴν καρδίαν κατεξουσιάζει νομίμως καὶ μὴ, ἡ ἐπιβροῆ αὐτῆς εὐρίσκειται περιωρισμένη ἢ ἀπόλυτος ὡς εἶναι περιωρισμένα καὶ ἀπόλυτα αὐτὰ τὰ βασιλικά προνόμια.

Οὕτω ἡ γενικὴ πρόοδος κατήγγησε μὲν τὰ προνόμια τινῶν γυναικῶν, ἀλλὰ δὲν ἀντικατέστησε μέχρι τοῦδε ὑπὲρ ὅλων τὴν ἰσότητά των δικαιωμάτων, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται ἴσως νὰ θεωρηθῇ ὡς βελτίωσις τῆς τύχης αὐτῶν, καὶ ὡς ὁ ἀνώτατος τῆς ἀναπτύξεως των τύπος.

Μ' ὅλα ταῦτα, παρά τισιν ἔθνεσι, παρ' οἷς ὁ πολιτισμὸς ἐφθάσεν ἐν τῇ ὀριμότητι, ἐπεφυλάχθησαν διὰ τὰς γυναῖκας δύο εἴδη πολιτικῆς θέσεως, ἡ τῆς συνταγματικῆς βασιλείας καὶ ἡ θέσις τῆς ἀντιβασιλείας. Τὸ γυναικεῖον πνεῦμα τοσοῦτον προσφυῶς ἀρμόζεται πρὸς τὰς δύο ταύτας ὑπουργίας, καὶ τοσαῦτα σημαντικὰ ὠφελήματα παρέσχε τῇ κοινωνίᾳ, ὥστε τὴν σήμερον ἢ ἀπὸ τῆς πολιτείας ἐξέως τῶν γυναικῶν, ἢ τῆς ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἐπραγματοποιήθη, οὐδόλως ἀπειλεῖ σπουδαίως τοῦ ν' ἀποδιώξῃ αὐτάς καὶ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἀσύλου ἔνθα κατέφυγον ἢ φιλοδοξία αὐτῶν καὶ ἡ κυβερνητικὴ των ἰκανότης.

Αἱ κατὰ τι ἐπίπλαστοι ἐνδείξεις ὑποταγῆς καὶ αἱ πάνδημοι τιμαὶ δι' ὧν ὁ συνταγματικὸς μονάρχης περιβάλλεται, ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν μεταξὺ ἀνδρῶν ἐνυπάρχουσαν ἰσότητά, ἐνῶ ταῦτα συμφωνοῦσιν ἄριστα πρὸς τὸν σεβασμὸν ἢ τὴν ἀνδρική φιλοφροσύνη ἀπονέμει εἰς τὸ ὠραῖον φύλον, παρ' ᾧ ἄλλως τε ἡ λεπτότης καὶ ἡ τῆς συμπεριφορᾶς εὐκαμψία, τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα τῆς βασιλικῆς

λειτουργίας προσόντα εἰσὶν οἰκειότερα ἢ εἰς τὸ ἄρρεν φύλον.

Πρὸς τοῦτοις, τὰ ἐκ τοῦ δικαιώματος τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης ἐκπηγάζοντα δυστυχήματα, ὅταν τοῦτο ἀνατίθεται εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρῶν ἀκορέστου πολεμικῆς δόξης καὶ ἀπεριόριτου ἐξουσίας, δὲν εἶναι τόσον ἐπιφοβὰ ὅταν ἀνατίθεται τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς βασιλίσσαν, εἰς ἣν ὁ τίτλος τοῦ ἀρχηγῶ τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων οὐδένα χορηγεῖ ἀτομικὸν γόητρον, καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδὲν μέσον τοῦ νὰ δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν στρατὸν ὄργανον ἐσωτερικῶν διαταρᾶξεων. Ἐκ τοῦτου παρατηροῦμεν ὅτι αἱ συνταγματικαὶ κυβερνήσεις εὐδοκίμοισι περισσότερον καὶ ἀποκαθίστανται μονιμώτερον παρὰ τοῖς λοιποῖς, παρ' οἷς δὲν ἰσχύει ὁ σαλικὸς νόμος· δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἰπώμεν ὅτι εἰς τὰς λοιπὰς χώρας οὐδὲ κἂν ἐγκαθιδρύθησαν πράγματι κυβερνήσεις τοιαῦται. Ἡ μοναρχία ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ διήλθε κρίσεις εἰς ἃς ἡ συνταγματικὴ Γαλλία δὲν ἀντέσχεν, ἡ Πρωσσία μετὰ δυσκολίας διέρχεται, καὶ αἵτινες μακρόθεν ἀπειλοῦσι τὴν ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ σχηματισμοῦ της εὐρισκομένην Ἰταλίαν. Πρὸς τιμὴν ὅμως τοῦ πολιτικοῦ πνεύματος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ἃς προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ Γαλλία, εἰ καὶ δὲν συγχωρεῖ εἰς τὰς γυναῖκας τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου, ἠγάπησεν ὅμως αἰετοτε τὰς ἀντιβασιλείας, καὶ διήγαγεν εὐτυχῆ βίον ἐν πολιτεῖᾳ οὕσῃ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς ἕνα τῶν φυσικῶν νόμων.

Τὴν κυβερνήσιν μιᾶς βασιλείας δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ «καλλίστην τῶν Δημοκρατιῶν» οὐχὶ δὲ καὶ τὴν κυβερνήσιν συνταγματικῆς βασιλείας. Τῷ ὄντι, τὸ διὰ τοῦ συμβόλου τῆς ἀδυναμίας ἐπιστεγαζόμενον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα δὲν ὑφίσταται, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰμὴ διὰ τῆς τῶν πάντων συγκαταθέσεως, ὡς δὲ τὸ δημοκρατικὸν ἰδεώδες τῶν ἐλλήνων, ἐρείδεται καὶ τοῦτο ἐπὶ μόνῃς τῆς πειθαρχίας.

Ἀλλ' ἡ τοσοῦτον κανονικὴ θέσις τῆς συνταγματικῆς βασιλείας εἴτε ἀντιβασιλείας δὲν πραγματοποιεῖται, μ' ὅλα ταῦτα, εἰμὴ διὰ σπανίας ἢ μᾶλλον ἐξαιρετικῆς συνδρομῆς τῶν περιστάσεων διὰ τοῦτο, ἐν γένει λαλοῦντες, ἡ πολιτικὴ ἱστορία δὲν εἶναι ἱστορία τῶν γυναικῶν ἀπ' ἐναντίας, εἴτε ἀναλογισθῶμεν τὴν ὑπὸ τῶν γυναικῶν δοθεῖσαν θρησκευτικὴν ὠθησιν, εἴτε θελήσωμεν ν' ἀναλύσωμεν τὸ ἰδεώδες τοῦ γυναικεῖου φύλου οἷον λαός τις τὸ φαντάζεται, τὸ θεοποιεῖ καὶ τὸ λα-

τρεῖει ἐν τῇ λατρείᾳ του, ἢ οἷον τὸ ἐξυμνοῦσιν οἱ ποιηταὶ του καὶ τὸ παριστάνουσιν οἱ καλλιτέχναι του· εἴτε τέλος, ἐρευνήσωμεν τοὺς συστατικούς τῆς οἰκογενεῖας νόμους, τὴν ἀνατροφήν, τὰ ἰδιωτικά ἤθη ἢ τὰς κοινωνικὰς λειτουργίας τῶν γυναικῶν, εὐρίσκομεν ὅτι αὐταὶ κατέχουσιν αἰετοτε σχεδὸν τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ θρησκευτικῇ, φιλολογικῇ, καλλιτεχνικῇ καὶ ἠθικῇ ἱστορίᾳ.

Τὸ πολὺπλοκον τοῦτο κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντικείμενον λαμβάνει ἐν τῇ πραγματικότητι διπλῆν τινα ἔψιν. διότι αἱ γυναῖκες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὅτε μὲν ὡς διεπόμεναι ὑπὸ τῶν ἐπικρατούντων ἕρπον διαιρέσου τινὸς δοθείσης κοινωνίας, ἐπεὶ δὲ ὡς ἀντεπιδρωσάσαι ἐπ' αὐτῆς καὶ συνεργοῦσαι εἰς τὴν τροποποίησίν της. Ἀλλ' ἡ γυναικεία δραστηριότης δὲν ἐκδηλοῦται διὰ περιφανῶν εἴτε ἀπροσδοκῆτων πράξεων, διὰ τοῦτο τὴν ἱστορίαν τῶν γυναικῶν ἠδυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, ἱστορίαν τῶν συλλήβδην ὑπολαθνοῦσῶν ἰδεῶν τοῦ ἔθνους ἢ ἱστορίαν τοῦ μυθίου αὐτοῦ βίου.

II

Τοιαῦτη μελέτη εἶναι πολὺ δυσκολώτερον ἀφ' ὅσον εἶναι ἡ ἀπλή συσσωρευσις γεγονότων, καθότι οἱ τε χρονογράφοι καὶ ἱστορικοὶ ἀκουσίως σχεδὸν χορηγοῦσιν ἡμῖν ἐνίοτε εἰδήσεις ἀλλοτρίας τῶν πολιτικῶν συμβάντων. Ἀλλ' ὅμως μεγάλως ἀνταμιέθουσι τὰς προσπαθείας τοῦ διὰ τοσοῦτων μόχθων εἰσδύοντος εἰς τὰς ἐνδομύχους ἰδέας δεδομένου τινὸς πολιτισμοῦ, τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα ἐξαγόμενα ἅτινα ἐπιτυγχάνει οὗτος ἐπὶ τέλους! Τῷ ὄντι, ἄνευ τῆς τῶν ἰδεῶν ἀντιλήψεως, τί ἄλλο εἰσὶ καὶ αὐταὶ αἱ δραματικώτερα τῶν σκηνῶν, ἢ ἄθροισμα κενῶν ἐννοιῶν λέξεων.

Ποῖα δὲ εἶναι ἡ ἱστορία τῶν ἰδεῶν ἢ τις ἀληθῶς ἐξηγεῖ, συμπληροῖ καὶ ἰσχυροποιεῖ τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτικῶν πράξεων; Ἐπαναλέγομεν καὶ αὐτίς, ὅτι ἡ ἱστορία τῶν ἰδεῶν, ὅσαι ὠρίσθησαν εἰς διαρκῆ βίον, εἶναι ἡ ἱστορία τῆς τοῦ γυναικεῖου φύλου ἀναπτύξεως· μάτην ὁ μεγαλοφυῆς ἀνὴρ συλλαμβάνει προοδευτικὴν τινα μεγάλην ἰδέαν· πᾶσα ἰδέα ἦν ἡ γυνὴ δὲν ὑποδέχεται ἐντὸς τοῦ θαλάμου της ἀποθνήσκει ἄγνωτος, καὶ τοῦτο ἀπέδειξεν ἰκανῶς ἡ πείρα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἡ ἀλήθεια αὕτη παρεγνωρίσθη λίαν. Ἡ ἱστορία τῶν ἰδεῶν της ἐλήφθη ὑπὸ μεταρυσικὴν καὶ ἀφρημένην ἔποψιν· ἀνέλυσαν λίαν λεπτολόγως τὰς

ιδέας τῶν φιλοσόφων, ὡς ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμένοι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, παραλείψαντες ἐντελῶς τὴν εἰς τε τὰ ἤθη καὶ τὸν ἰδιωτικὸν τῶν ἀρχαίων βίον ἐκδηλουμένην γενικὴν ἰδέαν· τούτου ἕνεκα, ἡ ἀρχαιότης, ὡς νομίζεται ἐν ταῖς σχολαῖς ἡμῶν, ἥκιστα ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀρχαιότητα.

Οἱ τραγικοὶ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ὑπὸ ἐτέρων μορφῶν εἰσὶ μεγάλοι ἱστορικοὶ, ἐφρόντισαν νὰ θέσωσι τὰς περὶ αὐτοῦ ἐπικρατούσας μέσας ἰδέας εἰς τὸ στόμα περιληπτικοῦ τινος προσώπου, ὃ ἦν ὁ χορὸς. Ἄς φαντασθῆ τις, εἰ δυνατόν, τὰ δράματα τοῦ τε Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου ἄνευ χορῶν! ὑπὸ ὁμοίαν καὶ ἀνάλογον κολόθωσιν, ἀπογεγυμνωμένη δηλαδὴ τῶν δημοτικῶν αὐτῆς στοιχείων παρουσιάζεται ἡμῖν ἡ ἱστορία τῶν ἰδεῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐν τοῖς σφωτάτοις τῶν ἡμετέρων συγχρόνων συγγράμμασιν.

Πρὸς τῇ ἀξιοθρηνήτῳ ταύτῃ ἐλλείψει, δεόν νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ λάθη τῆς ἐκτιμήσεως, καθότι πολλοὶ, οὐδόλως ἀναλογισάμενοι τὰς περιστάσεις, ἐξέλαβον ὡς ἀπολύτους ἀληθείας τὰς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ ἠθικολόγων τῆς μεταγενεστέρης ἀρχαιότητος ἐκφερθείσας κρίσεις ἐπὶ προγενεστέρων ἐποχῶν ἃς οὐδόλως ἠσυχολήθησαν νὰ ἐνοήσωσιν ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν παρεδέχθησαν ἀνεξετάστως τὰς ὑπὸ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν κατ' ἀντίδρασιν πρὸς τὰς τάσεις τῶν συγχρόνων των σχηματισθείσας κρίσεις. Τέλος, ἡ σιωπὴ, καὶ ἡ ἀσάφεια τῶν ὑπάρχουσῶν πληροφοριῶν ἐξηγήθησαν κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ κρίνειν ἐκάστου τῶν νεωτέρων τρόπον συγγραφέων καὶ ὑπὲρ τοῦ ζητήματος ὃ ἕκαστος αὐτῶν προῦβάλλετο νὰ λύσῃ.

Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐξέλαβον ὡς ἀπόδειξιν τῶν ἀρχαίων ἠθῶν τὸ κείμενον νόμου τινὸς, ἀναφερομένου ὑπὸ τινος τῶν Ἀθηναίων δικηγόρου πρὸς τὸ συμπέρον τῆς δίκης ἣν ὑπερήσπιζε, καὶ γινώσκοντες ὅτι δὲν ἦν παρέβαλλον τὴν μαρτυρίαν του πρὸς τὸν κώδικα τοῦ Σόλωνος· ἄλλοτε δὲ ἐπὶ ἐνὸς καὶ μόνου γεγονότος ἐστήριζαν τὴν ὑπαρξίν λίαν ἀμφιβαλλομένου νόμου.

Ἡ σπάνις ἄρα τῶν ἀποδείξεων καὶ ἡ κατὰ χρῆσιν τῶν ἐξηγητῶν συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ διατελώμεν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀληθῶν ἰδεῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἀγνοία αὕτη εἶναι εἴτι μᾶλλον ἀξιοθρηνητος, καθ' ὅσον ἡ ἱστορία καθίσταται ἀναγκασιότερα ἴσως πρὸς κατανόησιν τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἢ πρὸς κατανόησιν ἀνορθήποτε ἄλλου.

Τῷ ὄντι, ἡ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἱστορία δὲν τηρεῖ σταθερὰν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀναλογίαν· ὅτε μὲν ἡ τελευταία αὐτὴ ἐπικρατεῖ, καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτὴν ὑπερισχέει τὸ ἀνδρικὸν γοιχεῖον, ὡς τοῦτο συνέβη ἐπὶ τῆς πρώτης γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ ἰδιαιτέρος βίος κατ' οὐδὲν ἐλογίζετο, καὶ κατὰ πλειοτέραν ἔτι ἀνάγκην ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἰταλίᾳ ὅπου αἱ γυναῖκες, ἠττηθεῖσαι μετὰ τοῦ Γαριβάλδου, ἐξέπεσαν, πρὸς καιρὸν ἀναμφιβόλως, ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς θέσεως ἣν ἀείποτε κατείχον ἐν τῇ χώρα ταύτῃ· ὅτε δὲ τὰ ἦθη καὶ αἱ ἰδέαι προηγούνται τῶν νόμων, ἡ πρόοδος τελεῖται ἐν μέσῳ τῆς πολιτικῆς παρακμῆς, καὶ τότε τὸ γυναικεῖον στοιχεῖον ἀναλαμβάνει ἀνωτέραν θέσιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν 17. ἑκατονταετηρίδα.

Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς παρουσιάζει ἀλληλοδιαδόχως τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἐναντία, ὡς καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀποχωρήσεις. Μ' ὅλα ταῦτα, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν ἕνεκα τῆς ἐπικρατήσεως τῆς πολιτικῆς, αἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ἐσίγων ἰδιωτεύουσαι, ἡ θέσις αὐτῶν καὶ ἡ ὑπολανθάνουσα ἐπιβρῶσις τῶν εὐρίσκονται ἔτι οἰκειότερον συνδεδεμένοι πρὸς τὰς τύχας τῆς πατρίδος τῶν, ἢ ὅσον σήμερον ἐν τισιν εὐρωπαϊκαῖς χώραις· αἰτία δὲ τούτου εἶναι ἡ βιζικὴ διαφορά τῆς περὶ ἔθνους ἰδέας ἣν ἡμεῖς ἐσχηματίσαμεν καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας τῆς σχηματισθείσης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΦΥΣΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

Περὶ βολίδων, διαττόντων ἀστέρων καὶ ἀερολίθων.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ βλέπομεν ἐν ὄρα νυκτὸς φωτεινὰ τινὰ σώματα, ὅμοια μὲ ἀστρα, διατρέχοντα μετ' ἀκατανόητου ταχύτητος μέγα διάστημα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὕστερον ἐξαφανιζόμενα· ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα σώματα κινούμενα ἐκπέμπουσι φλόγας καὶ τινὰ μάλιστα διαβρῆγνυνται μετὰ βροντώδους κρότου εἰς πολλὰ τεμάχια τὰ ὅποια καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας (1) εἶχον ἀμυδράς περὶ τούτων γνώσεις, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ μεταγενέ-

(1) Ἀπέδιδον τὴν πῶσιν τῶν ἀερολίθων εἰς ἐκρήξεις ὑπερσειῶν. Ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἄλλοι πρὸς τούτους συγγραφεῖς ἀναφέρουσι περὶ κολοσσαίου ἀερολίθου πεσόντος κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωκράτους παρὰ τὸν Αἰγὸς ποταμὸν.

στεροὶ μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπεδίδοντο τὰ τοιαῦτα φαινόμενα εἰς ἀτμοσφαιρικὰ αἴτια, εἰς συμπυκνώσεως ἀναθυμιάσεων καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴ δὲ παρουσιάζοντο εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπὸ ποικίλας ὄψεις, καὶ ὅτε μὲν ἐξηφανίζοντο ἀφορητῶς, ὅτε δὲ ἐβρόντων καὶ διεβρῆγνυόντο εἰς πολλὰ τεμάχια τὰ ὅποια κατέπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπέδιδον εἰς αὐτὰ διαφορὰς ὀνομασίας· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἀπεκάλουν *διάττοντας ἀστέρας* καὶ *ἀστέρων διαδρομὰς*, τὰ δὲ δευτέρως *βολίδας* ἢ *λετομένας θρακαίνας*.

Ὁ ἄπλοῦς λαὸς ὅστις τὰ δυσεξηγήτητα φαινόμενα θεωρεῖ ἀείποτε καὶ ὑπερφυσικὰ, ἀπέδιδεν εἰς τὰ μετεωρολογικὰ ταῦτα φαινόμενα δύναμιν προγνωστικὴν καὶ ἐπίστευεν αὐτὰ ὡς προαγγέλους δυστυχημάτων καὶ ταλαιπωριῶν. Περὶ τὰ τέλη ὅμως τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος φυσιολόγοι τινὲς, ἐπιστήσαντες ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὰ μυστηριώδη ταῦτα φαινόμενα κατάρθωσαν μετὰ πολλὰς καὶ συντόνους παρατηρήσεις νὰ ἐξακριβώσωσι σαφέστερον τὰ περὶ τούτων· ὁ περικλεῆς μάλιστα Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος, ὁ ἀπαθανάτισας τὴν μνήμην του διὰ τοῦ πολυτιμοτάτου αὐτοῦ συγγράμματος *Ὁ Κόσμος* παρέχει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εὐρυτάτας καὶ περιεργοτάτας πληροφορίας.

Κατ' αὐτὸν αἱ βολίδες καὶ οἱ διάττοντες ἀστέρες εἶναι μικρὰ σώματα μίᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πιθανὸν φύσεως (συμπεραίνων τούτο ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν παραγομένων ὑπὸ τῶν δύο τούτων φαινομένων) περιγράφοντα περὶ τὸν ἥλιον κωνοειδεῖς τομάς, καθόλου ὑπέκοντα εἰς τοὺς γενικοὺς περὶ ἔλξεως νόμους καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν γῆν, παρερχόμενα δὲ πλησίον αὐτῆς φλογίζονται διὰ τῆς πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρὰν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἐπαφῆς ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἄγνωστον αἰτίαν· ἐνίοτε μάλιστα διαβρῆγνυνται μετὰ πατάγου καὶ ἐκσφενδονίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς σιδηρούχους τινὰς ὕλας καλουμένας ἀερολίθους.

Περὶ τῶν δὲ εἶναι ὅτι ἡ ποσότης τῶν διαθέσιμων τούτων ἀστέρων δὲν εἶναι καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἴση. Οὕτω φερ' εἶπειν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἀνεῦ μὲν τηλεσκοπίου τὸν Φεβρουάριον τέσσαρας περίπου τοιούτους ἀστέρας διατρέχοντας τὸν οὐρανὸν ἀνὰ πᾶσαν ὥραν, τὸν Ἰούλιον 42, τὸν Αὐγούστον 400 τὸν Σεπτέμβριον 8 καὶ τὸν Ὀκτώβριον 50· διὰ δὲ τηλεσκοπίου πολλὰς ἑκατοντάδας ἀνὰ πᾶσαν ὥραν.

Ἐνα τοιοῦτον ἀστὴρ ἐκ τῶν λαμπροτέρων μάλιστα παρετήρησε κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον ἐκ τοῦ ἐν Αῤῥήναις ἀστεροσκοπείου ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ Κ. Ἰούλιος Σμιτ ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ὁποίου ἀποσπᾶμεν τὰ ἀκόλουθα. «... Διέδραμε δὲ (τὸ μετέωρον) τεταρτημόριον περίπου τοῦ οὐρανοῦ εἰς 21 δευτερόλεπτα, εἰς χρόνον ἡλαδὴ τοσοῦτον μακρὸν, εἰς ὅσον δὲν διήρκεσε σχεδὸν οὐδεμία τῶν ἄχρι τοῦδε παρατηρηθεισῶν διαδρομῶν, καὶ διὰ τοῦ λαμπροτάτου καὶ σφαιροειδοῦς αὐτοῦ φωτὸς κατέστησεν ἀφανεῖς πάντας τοὺς ἀστέρας. Παρήλθε δὲ ὅλως ἀφορητῶς, τούλαχιστον ἐν Αῤῥήναις δὲ ἠκούσθη αὐδὲ μετὰ τὴν παρέλευσιν αὐτοῦ βροντὴ οὐδεμία. Διὰ τηλεσκοπίου, ἐκτάκις μεγεθυντικῶς ἐφαίνετο τὸ πυροειδὲς ἐκεῖνο μετέωρον ὅτι συνίστατο ἐκ δύο πυρίνων σωμάτων, σταγονοειδῶν τὸ σχῆμα, τὰ ὅποια παρακολουθούμενα ὑπ' ἄλλων μικροτέρων καὶ σφαιροειδῶν καὶ ὁμοίως πυροειδῶν, διέθεον σύροντα πάντα ἐπισθεν ἐκτῶν φλογοειδεῖς κόμας παραλλήλους, αἰτίνας ὅμως ὡς μίαν μόνον ἐφαίνοντο εἰς τὸν ψιλὸν ὀφθαλμὸν.»

Περὶ τοῦ ἰδίου τούτου μετεώρου ὁ Κ. Α. Βέρβριος εἰς ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς μίαν τῶν Αῤῥηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἀναφέρει ὅτι ἐφθασε σῶον καὶ λαμπροφάνες ἄνωθεν τῶν ἀμπέλων τῆς Πύλου, ἐνθα διεχωρίσθη εἰς δύο κωνοειδοειδῆ μέρη, σβασθέντα ὅπισθεν τῆς Σφακτηρίας, καὶ μετὰ τὸ περίπου λεπτὰ ἠκούσθη φοβερὸς οὐράνιος κρότος ὅστις ἐξύπνησε καὶ αὐτοὺς τοὺς βαθέως κοιμωμένους. Προσέθετι δὲ ὅτι τὰ τοιαῦτα μετέωρα ἢ χωρική μὲς ἀπτρονομία ὀνομάζει κόμματα ἀστέρων καὶ ὅτι οὐ μόνον μετὰ τὸ σῶμα κροτοῦσι καὶ διακύνουσι πυριτώδη καπνὸν καὶ ὄσμην, ἀλλὰ καὶ τέφραν διασπείρουσιν, ἥτις φθάνουσα εἰς τὴν γῆν, διασθραῖρει ἐνίοτε τὰ τρυφερὰ φύλλα τῶν χόρτων καὶ τῶν δένδρων ὡς νὰ ἐπιπτεν ἐπ' αὐτῶν κόνις σιδήρου.

Οἱ ἀερολίθοι καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν εἰς τρίμηνα ὅτε μὲν μικρὰ ὅτε δὲ καὶ ὀγκωδέστατα, ὅποια εἶναι τὸ εἰς τὴν Σιβηρίαν ὑπὸ τοῦ Πάλλα ἀνευρεθέν, ἔχον βάρους 4,400 λιτρῶν, τὸ εἰς Ὀλοῦμπα πλησίον τοῦ Saint-yago, περίπου 25,000 λιτρῶν, τὸ εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Δουράγκου ἐν Μεξικῇ, 37,000 λιτρῶν καὶ τέλος τὸ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Σενεγάλης εὐρισκόμενον, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ ὀγκωδέστατον πάντων τῶν ἄχρι τοῦδε παρατηρηθέντων. Περιέχουσι δὲ οἱ ἀερολίθοι πολυεπεῖς ὕλας οἷον σίδηρον, μαγγανή-

σιον, θεῖον, νικελον, χρώμιον καὶ τὸ 1/3 σχεδὸν ὅλων ἐν γένει τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀπλῶν οὐσιῶν. Παρατηρήθη μάλιστα ἐνίοτε ὅτι κατέπεσαν ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ καθαρὸς ὅλως σίδηρος εἰς μέρη ἰδίως ὕπου οὔτε μεταλλεῖα, οὔτε σιδηρογενεῖα ὑπάρχουσι καὶ τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Πάλλα ἐν Σιβηρίᾳ ἀνευρεθείς. Ὁ Οὐμβόλδος λέγει ὅτι πολλάκις ἐνθ' ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρῶτατος παρουσιάζεται μικρὸν νέφος, τὸ ὅποιον διαβρῆγνύμενον μετὰ πατάγου κατακρημνίζει ἐπὶ τῆς γῆς βροχὴν λίθων· ἐνίοτε μάλιστα τοιαῦτα νέφη διατρέγουσι μεγάλας ἐκτάσεις σπείροντα πληθύν συντριμμάτων ἀνίσων ἀλλ' ὁμοίας φύσεως. Ἄλλοτε πάλιν, προσθέτει, πίπτουσιν ἀερόλιθοι, ἀλλὰ σπανιώτατον τοῦτο, οὐδὲ νέφους φανέντος, οὐδ' ἄλλου τινος προγνωστικῶς σημείου, ὅπως συνέβη κατὰ τὸ 1843, ὅτε πλησίον τῆς Πρωσικῆς πόλεως Μιχούζης κατέπεσε μέγας ἀερόλιθος, βροντίσας καθάπερ κερκυνός.

Παραίνοντες δὲ τὰ περὶ ἀερόλιθων παρατηρούμεν ὅτι πολλοὶ τῶν φυσιογράφων διατείνονται ὅτι οἱ ἀερόλιθοι ἐκσφενδονίζονται ὑπὸ τῶν ἠφαιστειῶν τῆς Σελήνης, πρᾶγμα ὅλως ἀπίστευτον καὶ ἐναντίον εἰς τοὺς περὶ βαρύτητος νόμους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ περὶ συγκριτικῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας τοῦ ἐγκεφάλου, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐταιρίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς Π. Γ. Κυριακοῦ.

Μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ περιεργείας ἀνεγνωμεν τὴν πραγματικὴν τυχὴν τοῦ διακεκριμένου ἱατροῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Πανεπιστημίῳ Κυρίου Π. Γ. Κυριακοῦ, τὴν ἐξετάζουσαν τὸ κυριώτερον τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. Ἀντὶ πάσης ἀναλύσεως καταχωροῦμεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Χρυσάλλιδος τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματικῆς ταύτης, πεποιθότες ὅτι μεγάλως εὐχαριστοῦμεν αὐτούς. Ἡ ἐξέτασις τοιούτων σπουδαίων ἀντικειμένων μεγάλως ὠφελεῖ τὴν κοινωνίαν, γινώσκουσα μάλιστα ὑπὸ ἀνδρῶν ἐγνωσμένης παιδείας καὶ ἐπιστημόνων. Δικαιοσύνης ὅθεν ἔργον ἐπιτελοῦντες, πολλὰς ἀπονέμουσαν ἐπαίνους τῷ ἀξιωματικῷ συγγραφεῖ διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον αὐτοῦ.

* Ἐπειδὴ δὲ διαφεύγει ἡμῖν ἡ ἀληθὴς κλίμαξ

πρὸς καταμέτρησην τῶν βαθμῶν τῆς ὀργανώσεως, μετ' ἐπιφυλάξεως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἑτέραν ὁμολογίαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διαφέρει ὀλιγώτερον τοῦ σκιμπατζε καὶ οὐραγκουτάνου ἢ ὅσον τὰ ζῶα ταῦτα διαφέρουσι τῶν ἄλλων πιθήκων. Εἰς τὸ ἴδιον δὲ φθάνει τις ἀποτέλεσμα, ὅταν πρόκειται καὶ περὶ ἀνατομικοῦ τινος χαρακτηρισμοῦ ἐν τούτοις ἂν καὶ τάττωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν αὐτὴν τῶν πιθήκων ἀνατομικὴν θέσιν, χωρίζουσιν ὁμῶς αὐτοὺς διὰ τῆς ἀδύσου τῆς κρίσεως καὶ φρονούσιν ὅτι οὐδέποτε ὁ λόγος δύναται νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φαινομένων τῆς ὀργανώσεως· ὁ ἐγκέφαλος λ. χ. ἐνὸς κωφκλάου ἢ ἐνὸς πίθηκος δύναται νὰ ἦναι παρεμφερὲς καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ ἐγκεφάλου εὐφυοῦς ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς μὲν τὸν πρῶτον εἶναι ὡς ὠρολόγιον, οὗτινος ἐθλάσθη τὸ μέγα ἐλατήριον, εἰς δὲ τὸν δεύτερον ὡς ὠρολόγιον ἐν κινήσει εὐρισκόμενον· ἀμρότερα τὰ ὠρολόγια ταῦτα ὁμοιάζουσιν, ἀλλὰ μίξ θριξ ἢ μύριον τι σκωρίας ἐπὶ τινος τροχοῦ μόλις διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ὠρολογοποιοῦ δύναμενον νὰ παρατηρηθῆ παρεμποδίζει εἰς τὸ δεύτερον πᾶσαν κίνησιν. Ὁ δὲ K. Hunley συνωδᾷ τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἀποφαίνεται, φρονῶν ὅτι ἡ ὑπερξίς τῆς ἐνάρθου λαλιᾶς ἀποτελεῖ τὸ μόνον καὶ μεγαλύτερον διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡ μικρὰ καὶ μόλις διακρινομένη ἀνατομικὴ διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πιθήκων δύναται νὰ ἦναι ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα αἰτία τῆς ἀκαταλόγιστου καὶ ἀπείρου ἀντιθέσεως αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ K. Gratiolet γνωματεύει ἐπίσης ὅτι ἡ λαλιὰ ἀποτελεῖ τὸν εἰδικὸν χαρακτήρα τῆς τοῦ ἀνθρώπου νοημοσύνης, λέγων ὅτι οἱ μικρὸν ἐγκέφαλον ἔχοντες ἄνθρωποι, δύναται νὰ λαλῶσιν οὐδεὶς ὅμως πίθηκος ἐλάλησέ ποτε· ἀποδίδων δὲ πλεοτέραν σημασίαν εἰς τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας δι' ὧν διαφέρει ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος τοῦ τῶν πιθήκων κατατάττει τὸν ἄνθρωπον συμφώνως μετὰ τὸν Serre καὶ τὸν Ge. froy. Saint Hillaire εἰς χωριστὸν βασιλεῖον, ὑπερ βασιλεῖον τοῦ λόγου ἐπονομάζει. Δι' εὐφυῶν δὲ παραδειγμάτων ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ δύναμις περὶ τὸ λαλεῖν εἶναι ἀναπόφευκτον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λόγου παρακολούθημα, « ἡ δύναμις αὕτη λέγει ἀποδίδουσα εἰς τὴν διάνοιαν τὴν ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν αἰσθητηρίων ἐλευθερίαν εἶναι ἡ βῆσις τῶν ἠθικῶν ιδεῶν. »

Λεπτοτάτη τις ἀνάλυσις ἴσως ἀνεκάλυπτεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς λαλιᾶς τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν ἐπιτρέπουσαν ἡμῖν ν' ἀνερχώμεθα ἐπὶ πολλῶν ἐτέ-

ρων γνώσεων, αἰτινὲς εἶσι τὸ θεμέλιον τοῦ ὕλου οἰκοδομηματος τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας· ἡδὴ νὰ τίς νὰ εἶπῃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι ἡ ἰδιότης αὕτη ὀργανοποιεῖ πῶς τὸν λογισμὸν, ὡς ἤβλεν εἰπεῖ, ὅτι καὶ ἡ ζωικὴ δύναμις ὀργανοποιεῖ τὴν ἀδρανῆ ὕλην· τότε λοιπὸν ἡ παρουσία τῆς λαλιᾶς εἶναι ἀνάγκη τὸ φαινόμενον, ὑπερ μετεβίβασε τὸ ἡμέτερον εἶδος ἐκ τῆς κυρίας ζωότητος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· αἱ δὲ ἄναρθροι φωνὰι τῶν ζώων ἡδυνήθησαν ἀνάγκῃ νὰ μεταποιηθῶσιν εἰς ἐναρθρον λαλιᾶν κατόπιν ἀναπτύξεως τινος ὀργάνου· ἡ φιλοσοφία τῶν γλωσσῶν, ἡ σύνταξις αὐτῶν δύναται νὰ ὦσιν ἀνάγκῃ δυναμικῶς ἐξηγημέναι ἐν τοῖς ἤχοις ἐκείνοις, ἐν οἷς δὲν ἐκφράζονται ἢ μονότοναι ἐκφωνήσεις τῆς χάριτος, τοῦ ἄλγους καὶ τῆς φρίκης· Εἶναι ποτεδυνατὸν ἐν τοῖς ζώοις τῆς ἀνωτέρας τάξεως νὰ ἐνυπάρχῃ ὁλόκληρὸς τι μηχανισμὸς προπαρασκευάζων ταῦτα εἰς τὴν λογικότητα ἀλλ' ὅστις μένει ἀδρανῆς ἕνεκα ὕλικού τινος κωλύματος; Οἱ φιλόλογοι ἐν γένει ὁμοφρονούσιν ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῶν γλωσσῶν, ἀναγνωρίζοντες ὅτι ἐσχηματίσθησαν αὐτομάτως, παρήχθησαν δὲ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου ὡσπερ τὸ ἄνθος παράγεται ἐκ τοῦ δένδρου. Παράδοξον δὲ εἶναι ὅτι ἡ φιλολογία ὡς ἡ ἀνατομική δι' ὁδῶν διαφόρων βαδιζούσασιν εἰς παρακείμενα σχεδὸν σημεία. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀναγνωρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι οὗτος ἐγένετο κάτοχος τῆς λαλιᾶς, ἡ δὲ δευτέρα ἐμποιεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ ἦναι πίθηκος ἢ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐλάλησε. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὑπόθεσις, ὅτι ὅμως φαίνεται βέβαιον τῷ K. Hunley εἶναι ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς κατασκευῆς ἢ χωρίζουσα ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀλόγων ζώων εἶναι ὀλιγώτερον προφανὴς, ἢ ἡ χωρίζουσα ταῦτα ἀλλήλοις.

Καὶ οἱ μὲν ὀλισθαὶ πρὸ πολλοῦ ἔθεσαν τὴν ζήτημα, ὅτι μεταξὺ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει ἀναλογία ἀξιοπαρατήρητος, ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις εἶναι ἐπιπόλαιος καὶ ἀθηξίματος ὅλως· διότι ἐνῶ ὁ λόγος γίνεται περὶ παραλληλισμοῦ, δὲν τίθενται ὅμως αἱ ἀρχαὶ τῆς παραλλήλου ταύτης γραμμῆς. Διὸ ὁ περίφημος Bär ἐλλόγως ἀπήνησεν, ὅτι τὸ ζωικὸν βασιλεῖον δὲν σχηματίζεται καθ' ἓνα καὶ μόνον τύπον· ἀλλ' ἂν τοῦτο ἦναι ἀληθὲς τότε αἱ συγκρίσεις ὅλαι εἶναι καὶ ἀβέβαιαι καὶ ἀμφιζήσεις· Δυνάμεθα δὲ πλεῖστα ὅσα παραδείγματα νὰ παραθέσωμεν πρὸς τὴν ἰδέαν μας ταύτην· οὕτω ὁ ἐγκέφαλος τῶν μαλακίων συγκριτικῶς ὡς πρὸς τὸν τῶν ἐντόμων εἶναι

πλέον ἀνεπτυγμένους· καὶ ἐν τοσοῦτῳ παρὰ τοῖς λόγους πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ μέγας ἐγκέφαλος εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἑδρα τῆς συνειδήσεως, τῆς θελήσεως, καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν, καὶ ὅτι αἱ μὲν λευκαὶ Ἴνες ὑπηρετοῦσι λίαν πιθανῶς εἰς ἔνωσιν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς φαικῆς οὐσίας, εἶναι δὲ κλ. συνδετικὸς ἰσός· αὐταὶ δ' εἰσιν ἀναίσθητοι, καὶ ὅτι ἡ ἰδιότης τῶν συναθροίσεων τοῦ λόγου κεῖται εἰς τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ μεγάλου ἐγκεφάλου, ὅτι οἱ ἐπιπροσθεῖς γυροὶ ἀναμφιλέκτως ἐξασκοῦσι μεγίστην ἐπιρροὴν ὡς πρὸς τὴν ἐγκεφαλικὴν ἐνέργειαν, διότι ἡ φαικὴ οὐσία ἐστὶ μάλλον διὰ τῶν γύρων αὐτῶν πολλαπλασιάζεται· ἐλέγθη δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ φαικὴ οὐσία εἶναι τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ ἐγκεφάλου στοιχείον, ἀλλ' ἡ κατ' ἐπιφάνειαν φαικὴ οὐσία ἐνεργεῖ, ἡ δὲ ἔνδον καὶ ἐσωτερικὴ ἐξυπηρετεῖ μόνον αἰσθήσεις, καὶ πρὸς τοῦτο συμμαχεῖ ἡμῖν ἡ συγκριτικὴ ἀνατομία· Διὸ εἰς ὅλα τὰ κατώτερα θηλαστικὰ ζῶα, ἢ δὲν ὑπάρχουσι γυροὶ ἢ ἂν ὑπάρχουσιν εἰς μικροί, μόνον δὲ οἱ πίθηκος ἔχουσιν ἐντελεστερούς.

Τὸ βέβαιον δ' εἶναι ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνδρὸς εἶναι κατὰ μέσον ὄρον μεγαλύτερος τοῦ τῶν γυναικῶν, καὶ ὅτι οἱ ἔξοχοι τὸν νοῦν ἔχουσι καὶ πλεοτέρους γύρους καὶ ἐγκέφαλον μεγαλύτερον· ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Κυβιέρου ἐξέγγισεν 75 οὐγγίας 4 δραχμὰς καὶ 36 κόκκους = δράμια 626· ὁ δὲ ἐγκέφαλος τοῦ Δυπιτρίνου 74 οὐγγίας ἤτοι δράμια 616. Εἰς τὰ ζῶα δὲν εὐρέθη οὐδέποτε τόσον βάρος· ὁ Haller καὶ ὁ Ρουδὸλφος εἰς πολυπληθῆ πειράματα εὗρον ὡς ἀνώτατον ὄρον 4—5 φούντικα τὸν ἐγκέφαλον τῶν ζώων· μόνον ὁ ἐγκέφαλος τοῦ δελφίνου φέρει βάρος 6—9 φούντικα, ἀλλὰ τὰ πτηνὰ καὶ τοὶ ἔχοντα τὸν ἐλαφρότερον ἐγκέφαλον παραυσιάζουσιν ἐν τοσοῦτῳ ἀνεπτυγμένως τὰς ψυχικὰς δυνάμεις.

Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου ἀπαρτίζει τὸ 1)35—1)60 τοῦ ὅλου σώματος, ἐνῶ εἰς τοὺς πίθηκας μόλις τὸ 1)28—1)22, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναλογία ταύτην αἱ παρατηρήσεις τοῦ Κυβιέρου ἀπέδειξαν λεληθησμέναν.

Ἀφοῦ ὁ ἐγκέφαλος ἀναντιρρήτως καθίσταται ἡ ἑδρα τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἐξ ἀνάγκης ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐγκεφάλου πρέπει νὰ ἐξασκῆ τὴν μεγαλύτεραν ἐπιρροὴν, καὶ ἀληθῶς οὐδὲν ὄργανον ἔχει ποικιλωτέραν αὐτοῦ καὶ ἐντελεστεράν κατασκευῆν.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὁ ἐγκέφαλος εἶναι τὸ μοναδικὸν ὄργανον τῆς λογικότητος, ὅτι δι' ἱκανοῦς

λόγους πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ μέγας ἐγκέφαλος εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ ἑδρα τῆς συνειδήσεως, τῆς θελήσεως, καὶ ἐν γένει ὅλων τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν, καὶ ὅτι αἱ μὲν λευκαὶ Ἴνες ὑπηρετοῦσι λίαν πιθανῶς εἰς ἔνωσιν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς φαικῆς οὐσίας, εἶναι δὲ κλ. συνδετικὸς ἰσός· αὐταὶ δ' εἰσιν ἀναίσθητοι, καὶ ὅτι ἡ ἰδιότης τῶν συναθροίσεων τοῦ λόγου κεῖται εἰς τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ μεγάλου ἐγκεφάλου, ὅτι οἱ ἐπιπροσθεῖς γυροὶ ἀναμφιλέκτως ἐξασκοῦσι μεγίστην ἐπιρροὴν ὡς πρὸς τὴν ἐγκεφαλικὴν ἐνέργειαν, διότι ἡ φαικὴ οὐσία ἐστὶ μάλλον διὰ τῶν γύρων αὐτῶν πολλαπλασιάζεται· ἐλέγθη δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἡ φαικὴ οὐσία εἶναι τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ ἐγκεφάλου στοιχείον, ἀλλ' ἡ κατ' ἐπιφάνειαν φαικὴ οὐσία ἐνεργεῖ, ἡ δὲ ἔνδον καὶ ἐσωτερικὴ ἐξυπηρετεῖ μόνον αἰσθήσεις, καὶ πρὸς τοῦτο συμμαχεῖ ἡμῖν ἡ συγκριτικὴ ἀνατομία· Διὸ εἰς ὅλα τὰ κατώτερα θηλαστικὰ ζῶα, ἢ δὲν ὑπάρχουσι γυροὶ ἢ ἂν ὑπάρχουσιν εἰς μικροί, μόνον δὲ οἱ πίθηκος ἔχουσιν ἐντελεστερούς.

Ἀλλὰ ποῖα ἡ ἐνδόμυχος ἐργασία τοῦ ὀργάνου τοῦτου εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ἢ ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων ἠθικῶν πράξεων; τοῦτο εἶναι ἄγνωστον· εἰς μάτην δὲ ἐφιλοσόφησεν Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων, Λὸκ καὶ Κοινδιλίαν, Δεστοῦτος, Τρασοῦ καὶ Μονταίγνος, Λεϊβνίτιος, Κάντιος, Φίχτιος, Σχελίγγιος καὶ Ἐγγελοῦ· διότι, ὡς ὀρθῶς λέγει ἡ Κυρία Στάελ, τὸ αἰνίγμα καὶ μυστήριον τοῦ ἐγὼ καταβιβρώσκει ὡς σφιγξ τὰ μυρία ὅσα συστήματα ἄτινα καυχῶνται· ὅτι ἀνεκάλυψαν τὸ στικνόμενον τῆς λέξεως, καθότι ἡ μεταφυσικὴ εἶναι ὠκεανὸς ἄνευ ὀρίων.

Ἄβις τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰτιγμάτων.

1. Ἀλέκτωρ. 2. Τὸ γράμμα τοῦ ἀλφαιβήτου Η

ΑΙΝΙΓΜΑ Γ'.

Στὸν μέγαν μὲ εὐρίσκεις
Καὶ εἰς τὸν μικρὸν ἐπίσης
Καὶ ἡ γραῖα Μαῖα μ' ἔχει
Πάντο' ἐπὶ κεφαλῆς τῆς.
'Ενῶ δ' εἶμαι τόσον μέγα
'Ὡστ' οὐδ' εἰς τὸ πᾶν χωρῶ,
Εἰς τοῦ μύμηκος τὸ σῶμα
Τρισυκόλως εἰσχωρῶ.

Παραφράματα. — Εἰς τὸν ἕκτον στίχον τοῦ ἐν τῷ Α' φυλλαδίῳ Β' αἰνίγματος ἀνάγνωθι κητῶν ἀντί νυκτῶν. Κατὰ λάθος ἐτέθη ἐν τέλει τοῦ διηγήματος "ἡ μικρὰ Λουίζα", ἢ ὑπογραφή τοῦ διορθώσαντος συντάκτου κ. Ν. Πασχαλίδου ἀντὶ τῆς λέξεως "ἀκολουθεῖ".

ΕΛΘΕΤΕ, ὦ, ἔλθετε *γλυκεῖαι τῆς πατρίδος ἐλπίδες*, χαρίσσαι ἀναγνώστριαι, οἰουδήποτε χρώματος καὶ ἂν ἦσθε ξανθαὶ ἢ σιτόχροοί· σᾶς, ἐπικαλοῦμαι πάντοτε καὶ συνήθως, διότι σεῖς εἴσθε τὰ εὖσμα ἄνθη, ἀφ' ὧν συλλέγει ἀνά δεκαπενθήμερον ἡ ἀθρὰ Χρυσάλλις μου τὰ μῦρά της, σεῖς αἱ θαυματουργοὶ μοῦσαι καὶ τῆς πτωχῆς μου ἐπιφυλλίδος, ἀφοῦ ἡ μυρωμένη πνοή σας εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ τὸν βλακωδέστερον— δαίμονα.

Ἄλλοτε καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτοὺς ἦτο ἐμπνευσις ἢ θελκτικὴ μορφή σας καὶ χιλίαι δύο ποιητικαὶ μεταμορφώσεις ἐλάμβανον οἱ ἀθάνατοι, ὅπως θαυμάσωσι τὰ θνητὰ κάλλη σας.

Ὁ Ἐρίγδουπος καὶ ὑψιβρεμέτης Ζεὺς μετεμορφώθη ποτε καὶ εἰς χαριέστατον ταῦρον διὰ τὴν ἀπονήρευτον Εὐρώπην καὶ ὑπὸ τὸ ὠραῖον πτίλωμα τοῦ περιπαθοῦς κύκνου ἢ σεμνὴ Λήδα ἀνεκάλυψεν ἕνα θεόν.

— Πλὴν ἄλλοι καιροὶ τότε, ἄλλα ἦθη. —

Σήμερον, ὦ, πόσον μετεβλήθη, ὦ, πόσον παρεμάσεν ὁ κόσμος! Ἡ χρυσὴ βροχὴ, ἣτις ἀπεθέωνεν ἄλλοτε τὴν εἰδωλολάτριδα Δανάην, εἶναι σήμερον ἢ κόλασις τῆς ὀρθοδόξου χριστιανῆς διότι ὑπὸ τὴν συμπλοστέραν μορφήν ἐνὸς θνητοῦ εὐρίσκατε τὸν — διαβολὴν σας, ὠραῖαι κυρίαί μου, καθὼς πολλοὶ τὸν εὐρίσκουν ἐπίσης μαζὶ σας.

— Δὲν εἶναι ἄληθες ὠραῖα χριστιανῆ μου;

— Ἵπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ! εἰς κακὴν ὥραν ἦλθες νὰ μὲ κολάσῃς τὴν πτωχὴν — ἀπεκρίθη τὴν προχθὲς μία ὁσία *Μαρία* πρὸς ἕνα *Γραμματεῖα* ὑποκριτὴν, ἕνα ληστὴν τῶν καρδιῶν, ὅστις τῇ ἐπέθυθε παρομοίαν τινὰ ἐρώτησιν.

— Ἀπεναντίας, γλυκεῖα ἀγάπη, ἦλθα νὰ σοὶ προσφέρω τὸν παράδεισον ὀλόκληρον, διὰ νὰ μὴν ἦσαι ἠναγκασμένη νὰ τὸν ἀγοράζῃς ἐκάστοτε ἀντὶ δεκαλέπτων ἀπὸ τοὺς ἐπάϊτας τῶν ὀδῶν πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου.

— Καὶ πῶς, μὲ νομίζεις λοιπὸν τόσον κολασμένην;

— Ὅχι δᾶ, ἀλλ' οἱ γλυκεῖς ὀφθαλμοί, ὅταν ἀρνοῦνται τὴν ἡσυχίαν ἐνὸς θνητοῦ καὶ ὅταν ἡ καρ-

διά ὠραίου τινος πλάσματος, ἦναι τόσον σκληρὰ καὶ ἀπαθὴς εἰς τὰ μακρῆριζα μιάς ἄλλης καρδίης, δὲν δύναται ἄλλως, εἰμὴ νὰ κολασθῇ καὶ αὐτὴ — προσεῖπεν ὁ νεανίας περιπαθῶς, ὡς ὁ Δὸν-Ζουάν, ὅτε ἐναπέθετε τὸ πρῶτον φίλημα ἐπὶ τῆς ἀθρᾶς χειρὸς τῆς Ἰσπανίδος τοῦ Ἰουλίης — μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ ἡμέτερος ἐτόλμησεν ἐπὶ τῶν τρυφερῶν χειλέων τῆς Ἀθηναίας.

— Ἄ, ὄχι! ἐπεφώνησεν ὁμοῦς αὐτῇ, καὶ ἤγειρε μεσότοιχον τὴν μυρωμένην παλάμην της, ἣτις ἐδέχθη τὸ φίλημα, τὸ ὅποιον ἄλλως ἤθελε φύγει καὶ χεῖρ ὡς ἤχος εἰς τὸν ἀέρα.

Σοὶ τὸ ὑπόσχομαι τὸ Πάσχα, προσέθηκε κάτω νεύουσα ἡ μικρὰ ὑποκρίτρια· τῶρα μετακλίνοι εἰς τὸν πνευματικὸν μου.

— Ἔστω καὶ τὸ πάσχα, ὑπέλαθε μεμψιμοιρῶν ὁ λάτρης αὐτῆς πλὴν ἐνθυμοῦ τὸ δίστιχον τοῦτο.

«Μὲ ὑπεσχέθης φίλημα ἐρατεινῆ μου φίλη, ἔμβηκαν δὲ ἐγγυηταὶ τὰ τρυφερά σου χεῖλη. Ἄν τὴν ὑπόσχεσιν ἐσὺ δὲν θέλῃς νὰ πληρώσῃς, τὴν πέρνω ἀπ' τοὺς ἐγγυητὰς, ἐσὺ μὲ μὲ τὴν δώσης.»

Ἐμειδίκατε θελκτικώτατα ἡ ὁσία, ὅπως δεῖξῃ τοὺς μαργαριτωθεῖς ἑδόντας της καὶ ἀπῆλθε νὰ ἐξομολογηθῇ.

Εἶναι *Μεγάλη Παρασκευὴ!* πικροῦ καίε σμύρνα ἄρθρονος καὶ ὁ λιθωνιωτὴς μυροβολεῖ εἰς τὰ θυμιατήρια τῶν εὐλαβῶν· οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν σημαίνουναι πένθημα εἰς διαφόρους τήνους τὸν νεκρώσιμον ἦχον τῶν παθῶν καὶ· καθεὶς ἀναπολῶν τὰ μυστήρια τῆς μεγάλης αὐτῆς ἡμέρας βυθίζεται εἰς σκέψεις ἁγίας, παραδίδεται εἰς ἀσκήσεις θρησκευτικὰς καὶ ἐγκαταλείπων πρὸς στιγμὴν τοὺς πειρασμούς του, εἰς μόνος τὰς μακρὰς ὀλονυκτίας ἀγρυπνῶν, πιστεύει, ὅτι εὐρίσκει τὴν σωτηρίαν τῆς ἀμαρτωλῆς του ψυχῆς καὶ εἰς τὸν γέροντα πνευματικὸν του ἔρχεται νὰ ἐναποθέσῃ τὸν βαρὺν σάκκον τῶν ἀνοσιῶν ἀμαρτημάτων του, βέβαιος ὅτι ἀνταλλάσσει αὐτὸν μὲ ὀλίγον ἠγορασμένον περδαῖσον, ὡς ἀγοράζει τὸν ἄρτον καὶ τὸν τυρὸν του.

Ἐπιτρέπετε, χριστιανοί μου, νὰ σᾶς εἰσάξω εἰς τὴν ἐξομολόγησιν; λαμβάνω τὴν θέσιν τοῦ πνευματικοῦ, ἔλθετε πρὸς ἐμέ· εἰμαι γερόντιον κεκυρῶς, βιτιθωμένον. αἱ τρίχες μου λευκαὶ καὶ ἡ γενειὰς μου ὀλίγον ἀνώμαλος, ὡς ὑπῆρξεν ἀνώμαλος καὶ ὁ μακρὸς βίος μου· ἂν πάλλῃ ἡ καρδία μου καὶ τὸ βλέμμα μου σᾶς φαίνεται ζωηρὸν ἀκόμη ὑπὸ τὸ μαῦρον αὐτὸ βᾶσσον μου, τοῦτο σημαίνει, ὅτι

ὑπῆρξα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν νεότητά μου, οἱ πόδες μου ὄμοις σήμερον σφάλλουσι, διότι ἔσφαλα καὶ ἐγὼ πολὺ εἰς τὴν ζωὴν μου, ἔσφαλα τόσον, ὡσάυτ'· «Αὐτὸ τὸ ἐκατόκομβον μακρὸν μου κομβολόγι, ἔξ κριματὰ μου ἤμπορεῖ νὰ τ' ἀκριβομετρήσῃ.

Πλὴν ἔδωσε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ· ἀγαθωσύνη» καὶ ἤδη ὀδυρομένη αἱ χεῖρες μου τρέμουσι μὲν ἀνεμετρώσασιν μίαν πρὸς μίαν καὶ τραμίζουσι τὸ βάρος τῶν ἀμαρτιῶν σας μὲ τοὺς κόκκους αὐτοὺς τοῦ κομβολογίου μου, ἀλλ' ἀπέκτισα τὴν χεῖριν τοῦ ἀφιέναι τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων.

Λέγε τέκνον μου.

Ἰδοὺ ἐγώ.

«Ἐν μαῦρον βᾶσσον περικλείων σκελετὸν ὀρέων ἐσωρεύθη εἰς ἕν στασιδίον πρὸς τὸ βάθος μιάς γνωστῆς ἐκκλησίας καὶ δύο φωσφορίζοντες ὀφθαλμοὶ ἀντιφάσκοντες πρὸς τὴν χριστιανικὴν του ταπεινώσιν, ἐστηρίχθησιν ἐπὶ τινος ὄχρας φυσιογνωμίας, ἣτις ἦλθε καὶ ἐγενουπέτησεν ἐνώπιον αὐτῶν μετ' εὐλαβίας.

— Ἡμαρτον, πάτερ, καὶ ἐγὼ — ἐψύφουρσεν ὁ νεανίας εἰς τοῦ ὁποίου τὸ μέτωπον ὑπῆρχεν ἐγκυχαρχημένη τοῦ μάρτυρος ἢ σφραγίς.

— Οὐδεὶς ἀναμάρτητος· ὑπέλαθε τὸ γερόντιον.

— Πλὴν, πάτερ.

— Διστάζεις;

« Πλὴν ἔδωσε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ· ἀγαθωσύνη.» ἐκκένωσεν, τέκνον μου, τὸν σάκκον σου καὶ ἀφέθητι εἰς αὐτὴν — ἡ γὰρ πίστις σου σέσωκέ σε.

— Ἄν εἶχα, πάτερ μου, σαρκικὰ ἀμαρτήματα, ἂν ἦμην ἄπιστος πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου, ἂν παρέβαινα καὶ τὰς δέκα ἐντολάς τοῦ Θεοῦ — εἶπε μελγχολικῶς, ὁ λευκόθριξ νεανίας — δὲν ἤθελα διστάσει νὰ ἀνοίξω τὴν ἀμαρτωλὴν καρδίαν μου ἐνώπιον τῆς ἀγαθῆς σου· διότι εἰς τὸν διεσθαρμένον τοῦτον κόσμον ἔπου κυκλομέθα ἀπὸ τόσους ὠραίους πειρασμούς, οὐδεὶς ἀναμάρτητος, ὡς εἰξεύρεις, ἅγιε πνευματικέ. . .

— Τὸ ἠξεύρω, τέκνον μου· ἐκκοστος ἔχει τοὺς πειρασμούς του — ὑπέλαθεν ὁ πνευματικὸς μετὰ βαθείας συναισθήσεως.

— Ἀλλὰ τὸ ἀμάρτημά μου, ἐξκολλούθησεν ὁ ἀμαρτωλός, εἶναι ἐν καὶ μόνον πλὴν μέγα ὡς μυστήριον, βαρὺ ὡς ὁ κόσμος! μοῦ πιέζει τὰ στήθη ὡς ἐφιάλτης ἀνηλεῆς, μοῦ καταστρέφει τὴν ὑπαρξίν ὡς ἡ φθίσις! ἡ συνειδήσίς μου κατέστη ἀνυπόφορος πικρῆς, ἡ φαντασία μου τέρας καὶ ἐνίοτε

μὲ καταλαμβάνει τοιαύτη ἀπελπισία, ὥστε νομίζω, ὅτι πρκαφρονῶ! . . .

Ψυχρὸς ἰδρὼς ἐνέπλησε τοὺς αὐλάκας τοῦ βιτιθωμένου μετώπου του καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐξομολογουμένου ἦτο λίαν συγκεκνημένη.

— Πραῦνθητι, τέκνον μου, εἶπε μετὰ στοργῆς τὸ γερόντιον:

«Μεγάλα καταμαρτυρεῖς κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου, πλὴν ἔδωσε τὸ ἔλεος ἡ θεὶ· ἀγαθωσύνη.»

Εἶπε τὸ ἀμάρτημά σου, διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν ἦναι, ἀρκεῖ νὰ μετανοήσῃ τις, καὶ ἐξομολογούμενος, εὐρίσκει σωτηρίαν· τὸ ἄμωμον σῶμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐσπαυρόθη διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων — οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας. . .

— Πάτερ, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τοὺς κανόνες τῆς ἐκκλησίας. — τὸ ἀμάρτημά μου. . .

— Τὸ ἀμάρτημά σου; . . .

— Εἶναι πολιτικόν, πάτερ μου, καὶ ἀφορᾷ τὴν συνειδήσιν μου τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ νὰ καταπραῦνηται διὰ τῶν ἁγίων συμβουλῶν καὶ τῶν ἠθικῶν παραγγελμάτων σας.

— Πολιτικόν. . . ἐπανέλαθεν, ὁ πνευματικὸς καὶ συνεσπίχθη ἐντὸς τοῦ βᾶσσου του, ἐνῶ τὸ μακρὸν τοῦ κομβολογίου ἐθορήθησεν εἰς τὰς σκελετωθεῖς του χεῖρας.

Τὸ ζήτημα ἐτέθη, βλέπετε, πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν κανόνων τῆς ἐκκλησίας, ὥστε, οἱ ἅγιοι πνευματικοὶ μας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀνέγνωσαν τὸ ἐξ ἀποκαλύψεως, δὲν ἐκτίθενται εἰς συζητήσεις αἰτινες δύνανται νὰ ἀπομακρύνωσιν αὐτοὺς τῆς μηπτικῆς φιλοσοφίας ὡς ἀποκαλοῦσιν οἱ καλόγηροι τὴν θεολογίαν· εἶναι τόσον προσκεκολλημένοι εἰς τὸ γράμμα τῆς γραφῆς, ὅσον ἦναι ἀγράμματοι.

Ἀλλ' ὁ πνευματικὸς οὗτος ἦτο πνευματώδης, ὁ διάβολος, ἐγήρασε, φαίνεται, εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἀντὶ νὰ ἀναγνώσῃ εἰς τὸν ἀμαρτωλὸν του μίαν κατὰ τὸ σύνθημα συγγραφητῆριον εὐχὴν καὶ νὰ ἀπλώσῃ τὴν παλάμην εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ ἐξομολογουμένου, ἀνεκομβώθη ἀπεναντίας εἰς συζητήσιν, ἀδιαφορῶν ἂν χίλιοι τόσοι πελάται καὶ πελάτιδες τῆς ἐνορίας του, πρόβκατα ἀπολωλότα, καὶ αὐτὰ, ἀνέμενιν ἐξωθεν τοῦ ναοῦ τὴν σειρὰν των καὶ μέχρις οὗ φθάσῃ διεσκέδαζον τὴν πλῆξιν των μὲ νησπησίμους ἐργολαβίας.

— Λοιπὸν, τὸν λέγει, τέκνον μου, τὸ ἀμάρτημά σου εἶναι πολιτικόν; μήπως εἴσαι σὺ, ἐκείνος ὅστις εἰς τὸ πείσμα ἐνὸς Φιλήμονος ἐβρίψε

προχθές τὸ σκάνδαλον τῆς τάξεως εἰς τὴν Συνέλευσιν;

— Ὁχι, πάτερ μου· διότι ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἄκακον αὐτὸ χερουβεὶμ, ὅταν ἐντὸς ὀλίγου συνέλθῃ ἐκ τοῦ προδοτικοῦ τοῦ φιλήματος, τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὴν αὐλήν, θά κρεμασθῇ ὡς ὁ Ἰούδας ὁ πικρὸς εἰς τὸν ξηρὸν κλάδον μιᾶς ψωραλέας συκῆς, τὴν ὁποίαν ὁ θεὸς τοῦ χαρίσθη, χάριν τοῦ ἔθνους, ὁ φρόνιμος σύμβουλος τῆς Βασιλείας.

— Ὁ Θεὸς ἂς τὸν φωτίσῃ! — πλὴν μήπως ἦτον ἰδική σου ἡ ἡμίσεια ἐκείνη ψήφος, ἣτις ἀνέδειξε τὸν τελευταῖον πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως ἐπὶ ἑπτὰ νομιμοφρόνων θυμάτων; διότι, τέκνον μου, ἡ πράξις ἀληθῶς, εἶναι μέγιστον ἁμαρτήριον.

— Ἀθῶος εἶμι, Πάτερ, ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῶν...

— Μήπως λοιπὸν σὺ συνεβούλευσας εἰς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν Ἡγεμόνα τὴν πρὸς τὸν ἔνδοξον ναύτην τοῦ ἀγῶνος, τὸν γέροντα Κανάρην, ἐπίσκεψιν;

— Καὶ πῶς, πάτερ, τοῦτο λογίζεται ἁμαρτία;

— Ἄμαρτία συγκεχωρημένη, τέκνον μου εἰς τὸν συμβουλευόντα καὶ μεγάλη ἀρετὴ εἰς τὸν ἐκτελοῦντα — πλὴν γενεᾶ τὸν φθόνον καὶ ὄφρις αὐτὸς ἔρπει ταπεινός, ἀλλὰ χύνει δηλητήριον — πλὴν δὲν εἶναι οὔτε τοῦτο τὸ ἁμαρτήριόν σου.

Μήπως εἶσαι λοιπὸν ὀθωνιστὴς καὶ σὲ τύπτει πικρὰ ἤδη ἡ συνείδησις, διότι ἠρνήθης ὡς ὁ Πέτρος τὸν Κύριόν σου ἐγκαταλείψας αὐτὸν εἰς τὴν μεγάλην του συμφορὰν, ἐνῶ ἐτρέφεσο εἰς τῆς εὐτυχίας του τὴν πλουσίαν τράπεζαν;

— Εὐτυχῶς ὄχι· μετρῶνται, πνευματικῆ μου, οἱ ἀγνώμονες φίλοι του, οἵτινες εἶναι οἱ θρασύτεροι ἤδη κατήγοροί του, οἱ δὲ θρασυδαίμονες δούλοι του ἔγιναν γνωστοὶ διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς κονκάρδας, μὲ τὰς ὁποίας ἐστόλισαν τὴν ἐπαύριον τῆς φυγῆς του τὰ γενεῖα αὐτῶν στήθη· τοιαύτην βδελυρὰν ἁμαρτίαν μὴ μευ καταλογίσῃς. Ἡμῶν ἐπαναστάτης!

Ὁ γέρον πνευματικὸς ἐξηρῶθη δις — ὁ ἔξομολογούμενος ὠχρίασεν, ἐπίστευσεν ὅτι ἐκολάσθη, ἠσθάνθη πλὴρῃ τὸν σάκκον τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ κύψας ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν ἦτον ἕτοιμος νὰ ζητήσῃ ἔλεος.

— Ἦσο ἐπαναστάτης... ἐπανελάβε διακεκομμένως ὁ πνευματικὸς, προκαλὼν οὕτω τὸν ἔξομολογούμενον νὰ λαλήσῃ.

— Ἦ, ναί, πάτερ μου, εἶναι ἁμαρτία;

— Διὰ τοὺς τυράννους καὶ ἡ λέξις εἶναι ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας· διὰ τὴν θείαν ὁμῶς ἀγαθοσύνην τί ἐπραξες;

Ὁ κολασμένος ἀνέπνευσε.

— Πνεῦμα ἀγνὸν καὶ φιλελεύθερον, πεποιθήσεις ὡς ἡ ἐμπνευσις τῶν μαρτύρων ἐκυρίευσεν τὴν καρδίαν μου καὶ συνετάχθη μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων ὁμηλικῶν μου, κατὰ τῆς ἀρχείας ἐκείνης σπείρας τῶν ἠφροσισμένων, οἵτινες ἀναφανδὸν ἐξέσχιζον τῆς πατρίδος τὰ στήθη, διὰ νὰ τραφῶσιν ὀλίγας μόνον ἡμέρας μὲ τὰ σπλάγγνα αὐτῆς, καὶ κατὰ τῆς πονηρίας καὶ διεφθαρμένης Καμαρίλλας, ἣτις διένειμεν ὡς κάρφον εἰς τοὺς ἀτίμους καὶ τυροδιωκτάς τὴν εὐγενῆ τιμὴν καὶ τὰ τιμολογία συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Ἐμοχθήσαμεν, πάτερ μου, ἐμοχθήσαμεν ἐπὶ πολὺ εἰς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς παρανομίας τὴν πίεσιν καὶ ὠρκίσθημεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰ ἄταρα κόκκαλα τῶν μαρτύρων τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, εἰς τὴν ὑβριστικὴν γύμνωσιν τῶν ἀγωνιστῶν μας τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἀγνώμονος ἔθνους, ὅστις ἤθελε μικρὰν τὴν Πατρίδα καὶ μεγάλους τοὺς μικροὺς τὴν καταστροφὴν τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπεζητήσαμεν, διότι εἰς τὰς ὑψηλὰς βαθμίδας τῆς ἐξουσίας ἀνεβίβασε τοὺς ἀρχαίους κολακκας, οἱ — ὄντο καὶ οἱ — πῶλοι ἐκαλοῦντο σύμβουλοι τοῦ στέμματος, τοὺς βλάκας καὶ τοὺς ἀνικάνους ἔθεσε νὰ μᾶς διοικῶσι· διότι αὐτοὶ εἶχον τὸ μέλι τῆς κολακείας εἰς τὰ χεῖλη καὶ τῆς μοχθηρίας τὸ αἶσθημα εἰς τὴν ψυχὴν...

— Ὁ πνευματικὸς ἤκουε σιωπηλῶς· — ὁ ἐπαναστάτης ἀνέπνευσε διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ. — Ἐργασία ἐπίμοχθος καὶ διηνεκὴς, ἐνέργειαι εὐτολμοὶ καὶ βίψοκίνδυνοι ἐχαρακτηρίζον μίαν ὁμάδα νέων τιμῆς, νέων φιλελευθέρων αἰσθημάτων καὶ πρώτην ἀφορμὴν ταῖς ἔδωκε τὸ πολυθύλητον ἐκεῖνο ὑπόμνημα — τὸ ὑβριστικόν, τὸ δριμύ, καὶ πρώτοι ἡμεῖς ἠσθάνθημεν τὴν δηλητηριώδη ἀτμοσφαιρὰν του ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς ἡμῶν ὑπάρξεως, διότι ὅταν οἱ πατέρες ἡμῶν ὑβρίζοντο τὰ τέκνα αὐτῶν τί ἔπρεπε νὰ περιμένωσιν;

Κατόπιν ἐνθυμῆσαι, πάτερ μου, τὰ παρεπισημακὰ, ἐκεῖ ἐξηγήθη καὶ τῆς φοιτήσεως νεολαίας τὸ πνεῦμα καὶ μετὰ ταῦτα ἡ Σουβίσιο δίκη, κατέδειξεν ὅτι νόμος ἦτο ἡ θέλησις τοῦ ἰσχυροῦ· πλὴν ἐπῆλθον τὰ σκιαδικὰ καὶ ἡ κακὴ πτώσις τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον μετὰ τὸ ἔθνος καὶ βασιλείας καὶ ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς ἤρχισε τὰς ἐχθροπραξίας.

Πλὴν ὁμῶς τὰ μέσα ἦσαν ἄνισα μόνον· διότι ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐκτὸς τοῦ νόμου πάντοτε, θέλοντες νὰ ὑποσηριζώμεν τὸν νόμον, ἡ δὲ δυνα-

στεία ὄπισθεν αὐτοῦ γαρυκαμένη καὶ ἡμᾶς ἐπολέμει καὶ ἐκείνον καταπάτει.

Οἱ ἀγῶνες ἡμῶν ἦσαν μαρτυρικοὶ, πλὴν μετὰ καρτερίας ὑπέστημεν καὶ φυλακίσεις καὶ διωγμοὺς καὶ καταπίσεις καὶ ὄνειδη καὶ προφυλακισμοὺς καὶ εἰς μυρίας ἄλλας δοκιμασίας ὑπεβλήθημεν, καὶ τοῦ νέου τοῦ μέτωπον οὐδέποτε ἐταπεινώθη, οὐδέποτε ὠχρίασεν ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, διότι ἔπρεπε τὸ κοινὸν πνεῦμα νὰ φωτισθῇ, νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος, ἐμπράκτως, ὅτι ὅσα ἐγράφονεν δημοσίᾳ καὶ εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φίλους μας καὶ ὅσα διαπραττόμεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δὲν ἦσαν ἐπιδείξεις μάταιαι, ἀλλ' ἀρχαὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν· ὅτι ὁ πατριωτισμὸς, ἡ αὐταπάρησις δὲν ἦσαν δι' ἡμᾶς λόγοι κενοὶ, ἀλλὰ πεποιθήσεις τιμῆς, ἐδραιωμέναι εἰς τὰ βῆθη τῆς ψυχῆς μας.

Καὶ ὁ νόμον λάβει ἐπίσθη, ὅτι τὰ ὄργανα τοῦ ὀθωνος, τὰ μὲν ἐν ἀφροσύνῃ καὶ πολὺ ζήλω, τὰ δὲ ἐν ἀγαθότητι ἀπολαύσεως καὶ ταπεινοφροσύνης καταπάτουν τοὺς ἱεροὺς ἡμῶν θεσμοὺς καὶ ἐπρόδιδον τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Εἰσῆλθον ἐπὶ τοὺς στρατιῶνας καὶ ὁ εὐλαβὴς πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος στρατιωτικὸς μᾶς ἐδέχθη μετὰ πίστεως — εἶχεν ἀκούσει περὶ ἡμῶν — καὶ συνωμιλῆσαμεν μετ' αὐτοῦ εἰς τῶν στρατοπέδων τὰ καταυλισμακὰ καὶ μᾶς ἤκουσε μετὰ προσοχῆς· ἐδιδάχθη παρ' ἡμῶν ὅτι καὶ αὐτὸς εἶναι πολίτης, ὅτι ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ, ὅτι ἔχει καθήκον μάλιστα νὰ προασπίσῃ τὸν νόμον καὶ τὰς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος, τῶν ὁποίων εἶναι ἕνορκος φρουρὸς, ἐναντίον οὐοῦδήποτε προδότου ἢ ἐπιβούλου, καὶ συνώμωσε μεθ' ἡμῶν.

Ὀλίγαι ἀνακρίσεις, ὀλίγα στρατιωτικὰ δικαστήρια παρεκλήθησαν ἀκόμη διὰ τὴν ἡλικίαν τινος καὶ μίαν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου ἐγίναν ἐπαναστάται!

— Εὐγε! ἐξέφωνησεν ὁ πνευματικὸς, ὑπὸ τὸ βῆσσόν του καὶ ἐταράχθη ἐντὸς αὐτοῦ.

— Εὐλογεῖτε, πάτερ; (Ἦσον τοῦ — τί εἶπατε);

— Εὐλογημένον τίποτε, λέγεις τέκνον μου.

Ὁ νεανίας ἐξακολουθήσας.

« Τὸ πυροβόλον τῆς Ἀκροναυπλίας, τὸ πυροβόλον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ τριακονταετίας ἐσήμανεν ἀπὸ τοῦ ὕψους του τὴν ἐναρξιν τῆς Βασιλείας τοῦ ὀθωνος, αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐβρόντησεν ἤδη τὸ τέλος αὐτῆς καὶ ἤχητε πενήθως εἰς τὴν κηδεῖαν του. — Ἐχῆθη ὀλίγον αἶμα, πάτερ μου, καὶ ἔπρεπε νὰ γυθῆ, διότι δικαιοσύνη κτώμενα ἔνευ αἵματος, εἶναι περιορισία πολέμου, τῆς ὁποίας ἀγνοεῖται ἡ ἀξία καὶ οἱ ἄπληστοι μεταλλευταὶ αὐτῶν εὐκόλως καὶ ἀτιμωρητὶ τὴν σφετερίζονται.

Ἦσαν, πάτερ μου, εὐγενῆ τινὰ θύματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐπόνεσεν ἡ ψυχὴ μας, ἀλλ' ἀνωρθώθη ἡ πατρίς καὶ κατέπληξε πάλιν τὸν ἐξευγενισμένον κόσμον, ὅστις μᾶς ἐξωμοίαζε μὲ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα παραπονούνται, ἀπειλοῦν καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιδείξει τὴν βλάβην σιωποῦν καὶ ἀποκοιμίζονται.

— Ἔως ἐδῶ, ἅγια πνευματικῆ, δὲν πιστεύω νὰ ἡμαρτήσῃς.

— Καὶ ἂν ἡμαρτήσῃς, τέκνον, ἁμαρτία ἐξομολογημένη ἁμαρτία δὲν εἶναι.

Ἦ τὴν ὠραίαν ἐκείνην ἐποχὴν, πάτερ, καθ' ἣν ἠλπίζομεν, καὶ ὅτε μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐλπίδων, ἡμίθεος ἐθεωρεῖτο ὁ ἐπαναστάτης! Ἐντιμὸν καὶ εὐγενὲς ἐπιθέτον προσφιλέστερον παντὸς παραστήμου, χρυσόβουλον τοῦ ὁποίου ὁ κτήτωρ, ἂν μάλιστα ἔφερον καὶ ἐν ὀνομα, ἐν θριάμβῳ ἀσφραγίστο ἐπισκαπτόμενος τὴν πόλιν καὶ γιλιάδας λαοῦ ἐνθουσιώδους ἐζητωκραύγζον δι' ὅλης τῆς ἔδου, μέχρι καὶ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας του. Ἦ, ἡ τιμὴ τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη ὁ Σαλαμινωμάχος Θεμιστοκλῆς καταδεικνύμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς τοὺς ξένους, ἦτο πολὺ μικρὰ τιμὴ παραβάλλομένη πρὸς τὴν θριαμβευτικὴν ὑποδοχὴν ἐνὸς ἐπαναστάτου!

Καὶ ἐγὼ ἐδάκρυσα ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἐκλαυσά μάλιστα ἀπὸ συγκίνησιν εἰς τοὺς περιπαθεῖς ἀσπασμοὺς τῶν φίλων μου καὶ ἐνθουσιώδους ἀπήγγειλα τοὺς γνωστοὺς τούτους στίχους.

« Ἐλευθερία λάτεις σου ἐξ ἀπαλῶν ἀνόγων,
Τὸ ὄνειδον τὸ σεβαστόν, τὸ μόνον ὅπερ εἶχον
Νὰ θεάσω τῆς πατρίδος μου ὄψιν, τοὺς τυράννους
Ἦ καὶ θυεῖν ἀπακτὴν νὰ σοὶ προσφέρω... »

Πλὴν ποῦ, πάτερ μου, ἡ ὠραία ἐκείνη ἐποχὴ! ὡς διὰ μαγείας κατέπεσε τὴ Πλατωνικὴν αὐτὴ τῆς μεγάλης μεταβολῆς πανόραμα καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ, ἐφάνη ὁ φθόνος καὶ ἡ φαρτρία, οἵτινες ἔστησαν τὸν θρόνον αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Συνελεύσεως καὶ μαῦρος ἐφάνη τότε ὁ κόσμος καὶ ἡ ἐπαναστάσις κόλασις τὸ τίμιον τοῦ ἐπαναστάτου ὄνημα διεσείρετο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ οἱ ἐπαναστάται τῆς ἐπαύριον πρωταγωνίζοντο ἐντὸς τοῦ ἔθνικου Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον μετεβλήθη εἰς δημοπρατήριον συνειδήσεων καὶ γαλιεῖον ἐμψυλίων σπαρχμῶν... ἀπετάθη εἰς τοὺς ἀρχαίους φίλους καὶ συναγωνιστάς μου, ἀλλ' ἕνα, ἕνα μόνον εἶρον μετὰ τὸν αὐτῶν ἀναγνωρίζοντά με — οἱ λοιποὶ, οὐκ οἶδασί με, ἐγέλασαν μάλιστα εἰς τοὺς ἀπληπισμένους στεναγμοὺς μου, καὶ μωρὸν μὲ ἀπεκάλεσαν οἱ φρόνιμοι μετὰ τὸν αὐτῶν, οἱ δὲ ἀνόητοι, οὔτε κατεδέχθησαν νὰ μὲ ἀκούσωσιν...

ἔλεος, πάτερ μου! μοὶ ὑπελείπετο μία ἐλπίς, ἡ τῆς θρησκείας ἡ τελευταία αὐτῆ ἀγκυρα τῶν ἀπληπισμένων συνειδήσεων, τὰς ὁποίας καταδιώκει ὁ ἀπηνὴς ἔλεγχος, ἡ πικρὰ συνείδησις, ὅτι παρεγένοντο αἴτιοι ἀδικημάτων ἔστω καὶ ἀκουσίον, ἔστω καὶ ἐν ἀγνοίᾳ καὶ μόνον σωτηρίαν εὐρίσκουσιν εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ τὰ θεῖα παραγγέλματα τῶν ἐναρξέων τῆς θρησκείας λειτουργῶν, — πνευματικῆ μου, ἔλεος, πρὸς σὲ κατέφυγον, παρεγύρησον τὴν τεθλιμμένην μου ψυχὴν ἀπόδος τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός μου, πείσον με, ὅτι δὲν εἶμαι ἁμαρτωλὸς, ἡ σῶσον ἕνα κολασμένον. — τί νὰ πράξω;

— Ὁ ἔξομολογούμενος ἔπεσε πρηγῆς, εἰς τοὺς

πόδας του πνευματικού, τοῦ ὁποῖοῦ τὸ φῶσφο-
 ρίζον βλέμμα ἐστηρίζετο σατανικῶς ἐπ' αὐτοῦ,
 ἐνῷ ἀνεκίνοι εἰς σκέψεις τὸ μακρὸν του κομβολόγιον,
 Τέκνον μου, εἶπε μετὰ τινος στιγμᾶς, εἶπέ με.
 ἀνήκεις καὶ σὺ εἰς κάμμιάν φατριάν;
 — Μισῶ τὰς φατρίας, ἅγιε Πνευματικέ, εἶναι
 ὁ ὀλεθρὸς τῆς Πατρίδος!
 — Ἀλλὰ, τέκνον μου, πρέπει νὰ ἀνῆκῃς κά-
 που, διότι ἡ μόνη ἀνάπαυσις τῆς ὑπόπτου συνει-
 δήσεως εἶναι ἡ ἐξαιρετικὴ λατρεία τὴν ὁποίαν
 ἀποδίδει τις εἰς τὸν Θεὸν ἢ τὸν Μαμωνᾶν.
 — Ἀλλὰ ποῖαν νὰ ἐκλέξω, πάτερ;
 — Νομίζω τοὺς *Ορεινοὺς*.
 — Ὁ τοὺς κουτούς; κατετριβήσαν εἰς τὰ μίση
 των, καὶ ἡ ἀγνοία αὐτῶν θὰ καταστῆ παροικιῶ-
 δης, μὲ τὰς αἰσθηματικὰς ἐπιμιξίας των.
 — Προσκολληθήτηι, τότε πρὸς τοὺς *Πεδινοὺς*
 ἐκεῖ εἶναι ἐν ποιμνίον καὶ εἰς ποιμῆν.
 — Πλὴν ὁ ἀνθρωπισμὸς σιωπᾶ, πάτερ μου,
 ἀπέναντι τῆς αὐθεντικῆς θελήσεως, ἥτις θελεῖ νὰ
 ἐπιβάλλεται παντοῦ πάντοτε.
 — Ἀλλ' ἀμφότεροι, νομίζω, ὅτι σκέπτονται
 περὶ τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος καὶ δὲν σκέ-
 πτονται κακῶς.
 — Τῷ ὄντι, τὰ αὐτὰ καλὰ καὶ σωτήρια σκέ-
 πτονται ἀμφότεροι, ἀλλ' εἶναι τὸσον δύσπιστοι
 μεταξὺ των, ὅστε ἐπὶ ποινῇ αἵματος, κατ' οὐδέ-
 να λόγον ἐπιτρέπει ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον νὰ ἐφαρ-
 μόσῃ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ἕκαστος τὰ θέ-
 λει διὰ τὸν ἑαυτὸν του.
 — Τότε ὑπάγε πρὸς τοὺς ἐκλεκτικούς.
 — Ἀλλοίμονον! μὲ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς
 ὑποχονδριακοὺς; ἀλλ' αὐτοὶ εἶναι τὸ βάρος τοῦ
 σώματος — ἡ κοιλία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν τίποτε κα-
 λὸν δὲν ἐξῆλθε μέχρι τοῦδε.
 — Μένουν οἱ νομιμόφρονες, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἐλ-
 χιστοὺς ἐλπίζω νὰ συμβιβασθῇ.
 — Ἀλλ' εἶναι αὐτοὶ οὗτοι ἀσυμβίβαστοι μεταξὺ
 των πάτερ μου, διότι οἱ εἶναι σοφοὶ, καὶ οἱ σο-
 φοί, ὡς εἰξεύρεις, οὐδέποτε εὐρίσκονται συμφωνοὶ
 περὶ ἑνὸς πράγματος.
 Ὁ πνευματικὸς ἤρχισεν νὰ στενοχωρῆται.
 — Κηρύχθητι λοιπὸν πρὸς τὸ κομητάτον
 φρόντισε ὅμως νὰ ἦσαι ἐκ τῶν ἀριμανίων καὶ
 ἔχι ἀποκεφαλιστῆς.
 — Ὡ, πάτερ μου, τὰ κομητάτα τῆς γαλλικῆς
 ἐπαναστάσεως ἐκόψαν πολλὰς κεφαλὰς, ἀλλ' ἐ-
 διώρθωσαν τοὺλάχιστον καὶ ὀλίγας ἢ ἀνάγνωσις
 ὅμως τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως,
 ἀνεστάτωσε πολλοὺς ἐγκαφελοὺς παρ' ἡμῖν,
 πλὴν ἐδιώρθωσεν ὀλίγα μόνον ὑπογένητα.
 — Λοιπὸν, οὔτε κομητάτιος; ὑπέλαβεν ἐξεγει-
 ρόμενος ὁ πνευματικὸς. — Ὑπάγε τότε πρὸς τοὺς
 Σπονεκιστάς, φίλε μου, προσέθηκε τεταραχμένως.
 Ὁ ἐξομολογούμενος ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σω-
 τηρίας του ἀπήντησε μετὰ δειλίας.
 — Ἀλλὰ, πάτερ, δὲν εἶναι ἀμάρτημα νὰ προσ-

φέρη τις λατρεῖαν εἰς ἀγνώστον θεόν;
 Τὸ ὄμμα τοῦ πνευματικοῦ ἐξήστραψε σατανῆ
 κῶς καὶ :
 — Τότε λοιπὸν — πῆγαινε εἰς τὸν διάβολον!
 εἶπε μετ' ἀγανακτήσεως, ὅστις εἶμαι ἐγὼ ἢ γίνου
 βασιλικός, διὰ νὰ σωθῆς — μέσος ὄρος δὲν ὑπάρχει.
 — Εἶμαι πρὸ πολλοῦ, πάτερ μου, ἐφέλλισεν ὁ
 ἐξομολογούμενος — καὶ ὅτε ἠθέλησε νὰ θίξῃ τὸ
 γόνυ τοῦ πνευματικοῦ διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν εὐ-
 χὴν του δὲν εὗρε οὔτε τὸ βῆσσον.
 — Πολὺς εὐσεβὴς κόσμος ἔμεινεν ἄνευ πνευματι-
 κοῦ τὴν ἀγίαν ἐκείνην ἡμέραν καὶ τὸ πονηρὸν
 ἔλαιον καὶ ἡ κολασμένη κρεωφαγία ἔμειναν ἀσυγ-
 χώρητα ὀλίγαι καρδίαι μόνον, ἁθῶαι ὡς ὁ Ἑρῶς,
 ἐξομολογήθησαν ἀλλήλαις τοὺς πειρασμοὺς αὐ-
 τῶν εἰς τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς περιβάλλουσιν, καὶ χεί-
 λη κολασμένα εἰς τῆς τεσσαρακοστῆς τὰς ἀτε-
 ρήσεις ἐσυγχωρήθησαν ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς θόλους
 αὐτῶν, ἐνῷ τοῦ ἱερέως ἡ κατανοητικὴ φωνὴ ἐ-
 ψάλλε τὰς μεγάλαις τῆς σωτηρίας εὐχαίς. — Δά-
 κρυα παθῶν ἐξέρευσε ἀφθόνοι εἰς τὸ βαθύ σκότος
 τῆς ἀγνωσίας καὶ μυροφόροι παρθένοι ἠεπάσθη-
 σαν ἀνεξικρέτως ὄλους τοὺς ἐπιταφίους τῆς πρω-
 τεύουσας περὶ τῆς Γυναίκας πολλὰ ἐθεάθησαν εἰς
 τὰς ὁδοὺς ἦσαν ὠραία χριστιανικὰ πενηθοροῦ-
 σαι εἰς μέταξον καὶ κροσσούς, καὶ ἐν τεβλιμμένη
 μορφῇ ἐκλύουσαι τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν κατὰ-
 νύξιν τῶν πιστῶν, αἵτινες παρκολοῦθουν αὐτὰς
 μετὰ πολλῆς αἰδοῦς, διὰ τὸ αἰδέσιμον τῆς ἡμέ-
 ρας! Ἦσαν δὲ καὶ τινες περιερχόμενοι ἐφ' ἀμάξῃς
 ἀπὸ ναοῦ εἰς ναόν, οὐχὶ διὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν
 ΚΥΡΙΟΝ ἀλλὰ διὰ νὰ προσκυνῶνται ἀπὸ τοὺς
 Κυρίους. — Ἦσαν ὄχλοι ὡς τὰ νεκρολόουδα
 τῶν ἐπιταφίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν ἀνθυδέ-
 σμας, ὅπως τηρήσωσιν αὐτὰς, ἀπὸ πολλῆν εὐλά-
 βειαν, ἀνθούσας μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως.
 — Χριστὸς Ἀνέστη! ... νὰ ἴδω τί θὰ αὐτῆς καὶ τότε;
 Ὁ ἐν Χριστῷ μάς ἀσπασμὸς ἐκ τρίτου δὲν θὰ γένῃ;
 Στάσου μαρτύρικον ποῦλιν,
 Στάσου μὴ φεύγῃς τὸ φιλὶ !
 Εἶναι ὁ πόθος τῆς *Λαμπρᾶς* καὶ τῆς *Ἀγάπης*
 τὸ σύνθημα, τὰ ὁποῖα τὸσον πιστῶς ἀπεικονίσει
 τοῦ ἀτυχοῦς Τανταλίδου ἢ Μοῦσα. Εἶναι γλυκὸ
 τὸ φίλημα τῆς Ἀγάπης εἶναι κατὰ νύξιν τῆς Ἀνα-
 στάσεως ὁ ἀσπασμὸς — καὶ μόνον ἡ νηστεύσασα
 ἐπὶ πενήτηκοντα ὅλας ἡμέρας, ἐκείνη ἔχει τὰ χεῖλη
 εὐοσμα καὶ τὸν παλμὸν τῆς καρδίας θερμὸν διὰ
 τοιαύτην ἐπίσημον καὶ σεμνὴν τελετήν.
 Σ' ἐν ἡ σ π ε υ σ α τὸσον καιρὸ, (λέγει ὁ ποιητῆς)
 Ἡ Παναγία δὲν πέ κινεῖ ;
 Καὶ σὺ δὲν εἶσαι Χριστιανή ;
 Φέρε τὰ κόκκινα τ' ἀνὰ, κ' εἶλα νὰ κτυπηθοῦμε .
 Ἐνα φιλὶ ἀν νιηθῆς στοῦ γέλιου τὸ λαχκάκι . . .
 Πέσ' ἀπὸ κάτω μὲ τ' αὐγό,
 Ἰδοὺ σ' ἐτσάκισα ἐγὼ !
 Ὡ, μὴ τὴν συμφωνίαν μας λοιπὸν ἄς μὴ ξεχνοῦμε !
 Δὸς, δὸς με τὸ φιλάκι.

ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 31).
 ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης, δὲν θὰ ἐλάμβανον
 τὸν κόπον νὰ τὴν ἀναγνώσω, διότι θὰ ἐλε-
 γον ὅτι τοῦτο εἶνε ἔργον τοῦ γραφέως, καὶ
 ἕκαστος ἔχει τὴν ὑπηρεσίαν του. Κύριε Ρο-
 λάνδε, οἱ πόδες μου ἐκρύωσαν, καὶ ἐν ἀπου-
 σία σας θὰ τοὺς θερμάνω καθήμενος εἰς τὴν
 ἔδραν σας. ἐν αὐτῇ δὲ θὰ μὲ εὔρητε ἐπανελ-
 θόντες, χωρὶς οὐδὲ νὰ κινήθω ἐκεῖθεν.
 — Πολὺ καλὰ, κύριε, εἶπεν ὁ Ρολάνδος,
 καὶ εἰσήλθε παρὰ τῷ πρώτῳ ὑπάτῳ.
 Ὁ Βοναπάρτης συνάμεικε μετὰ τοῦ στρα-
 τηγοῦ Ἐδουβίλλ, ἀρχιστρατήγου τοῦ στρα-
 τοῦ τῆς Βανδέας. ἀκούσας δὲ τὴν θύραν ἀ-
 νοιγομένην, ἐστράφη ἀνυπομόνως, εἰπών·
 — Καὶ ὅμως εἶπον εἰς τὸν Βουριὲν νὰ μὴ
 ἐπιτρέψῃ τὴν εἰσοδὸν εἰς οὐδένα.
 — Μοὶ τὸ εἶπεν ὅτε διέβαινον, ἀλλὰ τῷ ἀ-
 πεκρίθη ὅτι δὲν εἶναι κανείς.
 — Ἐχεις δίκαιον τί μὲ θέλεις; λέγε ταχέως
 — Ἦλθε παρ' ἐμοί,
 — Τίς ;
 — Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Ἀβινιόν.
 — Ἄ! ἃ! καὶ τί ζητεῖ ;
 — Ζητεῖ νὰ σὰς ἴδῃ.
 — Νὰ ἴδῃ ἐμέ ;
 — Ναι, ὑμᾶς, στρατηγέ μου, σὰς φαίνεται
 παράξενον ;
 — Ὅχι, ἀλλὰ τί ἔχει νὰ μοὶ εἴπῃ ;
 — Ἥρνήθη ἐπιμόνως νὰ μοὶ ἐκφρασθῇ,
 ἀλλὰ δύναμαι νὰ βεβαιώσω περὶ αὐτοῦ ὅτι
 δὲν εἶνε μῆτε ὀχληρὸς, μῆτε τρελλός.
 — Ὅχι, ἀλλ' εἶνε ἴσως δολοφόνος.
 Ὁ Ρολάνδος ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν
 — Τῷ ὄντι, ἀφοῦ σὺ τὸν εἰσάγεις . . .
 — Ἄλλως δὲν ἀρνεῖται νὰ παρευρεθῶ εἰς
 τὴν συνδιάλεξιν καὶ θὰ ἴσταμαι μέσω αὐτοῦ
 καὶ ὑμῶν.
 Ὁ Βοναπάρτης ἐσκέφθη ἐπὶ μικρὸν·
 — Ἄς εἰσέλθῃ, εἶπε.
 — Γνωρίζετε, στρατηγέ μου ὅτι ἐκτὸς
 ἐμοῦ . . .
 — Ναι, ὁ στρατηγὸς Ἐδουβίλλ θὰ ἔχῃ τὴν
 καλωσύνην νὰ περιμείνη ὀλίγον, διότι ἡ συν-
 στηριώδης οὗτος ἱππότης τῶν μεγάλων ὀ-
 δῶν ἔχει νὰ μοὶ εἴπῃ ὅταν ἀναχωρήσῃ, σοὶ
 τὸ λέγω.
 — Δὲν εἶνε τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν, ὡς εἶπατε πρὸ
 μικροῦ, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦναι δολοφόνος ;
 — Δὲν μοὶ ἐγγυήθησεν περὶ αὐτοῦ; μὴ κάμνης
 ὡς παιδίον, ἀφησέ μας . . . Καὶ ὁ Ρολάν-
 δος ἐξῆλθε.

— Ἐλθετε, τῷ εἶπεν, ὁ πρώτος ὑπάτος σὰς
 περιμένει.
 Ὁ Μοργάν ἠγέρθη καὶ ἠκολούθησεν τὸν
 Ρολάνδον, ὅτε δὲ εἰσήλθον εἰς τὸ γραφεῖον
 τοῦ Βοναπάρτου, οὗτος ἦτο μόνος· ρίψας
 δὲ βλέμμα ταχὺ ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ὀπα-
 δῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἐπέστη ἀμέσως ὅτι ἦτον ὁ
 αὐτὸς ἄνθρωπος, ὃν εἶχεν ἰδεῖ εἰς Ἀβινιόν.
 Ὁ Μοργάν ἐστάθη βήματά τινα μακρὰν
 τῆς θύρας, καὶ ἔβλεπε καὶ αὐτὸς περιέργως
 τὸν Βοναπάρτην καὶ ἐπέθετο ὅτι πραγμα-
 τικῶς ἦτον αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὃν εἶχεν ἰδεῖ εἰς
 τὴν αἰθουσάν τοῦ ξενοδοχείου τὴν ἡμέραν
 ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπεχείρησε τὴν κινδυνώδη
 ἀπόδοσιν τῶν διακοσιῶν λουδοβικείων, ἅτινα
 ἐκ κακῆς συνεννοήσεως ἐκλάπησαν ἀπὸ τὸν
 Ἰωάννην Πικότον.
 — Πλησιάσατε, τῷ εἶπεν ὁ Βοναπάρτης· ὁ
 Μοργάν ἐκλινε καὶ προσέθη τρία βήματα
 πρὸς τὰ ἐμπρός· ὁ δὲ Βοναπάρτης ἀνταπέ-
 δωκε τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον διὰ μικρᾶς
 κατανεύσεως τῆς κεφαλῆς.
 — Εἶπετε εἰς τὸν ὑπασπιστήν μου, τὸν συν-
 ταγματάρχην Ρολάνδον, ὅτι ἔχετε ἀνακοί-
 νωσίν τινα νὰ μοὶ κάμητε.
 — Ναι, πολῖτα πρώτε ὑπάτε.
 — Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη πρέπει νὰ γείνη
 πρὸς μόνον ἐμὲ κατὰ μόνας ;
 — Ὅχι, πολῖτα πρώτε ὑπάτε, μ' ὄλον ὅτι
 εἶνε τσαύτης σπουδαιότητος . . .
 — Μὴ ἐπιθυμῆτε νὰ ἦμαι μόνος ;
 — Ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἡ φρόνησις . . .
 — Ὅ, τι εἶνε φρονιμώτερον ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι
 τὸ θάρρος, πολῖτα Μοργάν.
 — Ἡ παρουσία μου παρ' ὑμῖν εἶναι ἀπόδει-
 ξις, στρατηγέ, ὅτι εἶμαι ὀλοσχερῶς τῆς
 γνώμης σας.
 — Ἀφησέ μας μόνους, Ρολάνδε, εἶπεν ὁ
 Βοναπάρτης στραφείς πρὸς τὸν συνταγμα-
 τάρχην.
 — Ἀλλὰ, στρατηγέ μου... ἐπέμεινεν ἐκεῖνος.
 — Βλέπω ὅτι εἶσαι περίεργος νὰ μάθης,
 εἶπεν ὁ Βοναπάρτης πρὸς τὸν Ρολάνδον χα-
 μηλοφώνως πλησιάζας πρὸς αὐτόν, τί ὁ μυ-
 στηριώδης οὗτος ἱππότης τῶν μεγάλων ὀ-
 δῶν ἔχει νὰ μοὶ εἴπῃ ὅταν ἀναχωρήσῃ, σοὶ
 τὸ λέγω.
 — Δὲν εἶνε τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν, ὡς εἶπατε πρὸ
 μικροῦ, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦναι δολοφόνος ;
 — Δὲν μοὶ ἐγγυήθησεν περὶ αὐτοῦ; μὴ κάμνης
 ὡς παιδίον, ἀφησέ μας . . . Καὶ ὁ Ρολάν-
 δος ἐξῆλθε.

— Ἰδοὺ τέλος εἴμεθα μόνοι, κύριε, εἶπεν ὁ πρῶτος ὑπατος, ὁμιλήσατε.

Ὁ Μοργάν, χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ, ἐξήγαγε τοῦ θυλακίου του μίαν ἐπιστολήν καὶ τὴν παρουσίασεν εἰς τὸν στρατηγόν· οὗτος δὲ τὴν ἐξέτασε καὶ ἰδὼν ὅτι ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτὸν καὶ ἔφερεν ἐπὶ τῆς σφραγίδος τὰ τρία κρίνα τῆς Γαλλίας,

— Ὡ! ὦ! εἶπε, τί εἶναι τοῦτο, κύριε;

— Ἀνάγνωτε, πολίτα πρῶτε ὑπάτε.

Ὁ Βοναπάρτης ἤνοιξε τὴν ἐπιστολήν καὶ εἶδεν ἀμέσως τὴν ὑπογραφήν

— Λουδοβίκος, εἶπε·

— Λουδοβίκος, ἐπανάλαβεν ὁ Μοργάν.

— Ὅποιος Λουδοβίκος;

— Ὁ Λουδοβίκος Βουρβῶνος, νομίζω.

— Ὁ Κ. κόμης τῆς Προβηγκίας, ἀδελφός τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'.

— Καὶ κατὰ συνέπειαν Λουδοβίκος ΙΗ', ἀφ' ὅτου ὁ ἀνεψιός του Δελφίνος ἀπεβίωσεν.

Ὁ Βοναπάρτης παρετήρησεν ἐκ νέου τὸν ἀγνωστον, διότι τὸ ὄνομα Μοργάν, ὅπερ εἶχε προσλάβει ἦτον ἴσως ψευδώνυμον δι' οὗ ἀπέκρυπτε τὸ ἀληθές του ὄνομα. Εἶτα ἔφερε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἀνέγνω.

» 3 Ἰανουαρίου 1800

«Οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾔηε ἡ ἐξωτερικὴ διαγωγὴ τῶν ὡς ὑμᾶς ἀνθρώπων, οὐδεμίαν ὁμῶς οὗτοι, κύριε, οὐδέποτε ἐμπνεύσιν ἀνησυχίαν. Ἐδέχθητε θέσιν ἔξοχον, καὶ σᾶς συγγαίρω ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἀλλὰ γνωρίζετε ὅποια δύναμις καὶ ἰσχύς ἀπαιτεῖται διὰ νὰ καταστήσῃ τις εὐδαίμων ἓν μέγα ἔθνος. Σώσατε τὴν Γαλλίαν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς παρεκτροπῶν καὶ θέλετε ἐκπληρώσει τὴν εὐχὴν τῆς καρδίας μου· ἀπόδοτε αὐτῇ τὸν βασιλέα τῆς καὶ αἰετόμεναι γενεαὶ θέλουν εὐλογεῖ τὴν μνήμην σας. Ἄν ἀμφιβάλλητε περὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐγνωμοσύνης μου, ὀρίσατε τὴν θέσιν σας, ὀρίσατε τὴν τύχην τῶν φίλων σας. Ὡς πρὸς τὰς ἀρχάς μου, εἶμαι Γάλλος ἐπιεικὴς ἐκ χαρακτῆρος, ἔσομαι ἐπιεικέστερος ἐκ φρονήσεως. Ὅχι, ὁ νικητὴς τοῦ Λόδη, τοῦ Καστιλιόνε καὶ τῆς Ἀρχόλης, ὁ κατακτητὴς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αἰγύπτου δὲν θέλει προτιμήσει τῆς δόξης ματαίαν λάμπιν. Μὴ χάσῃτε πολύτιμον καιρὸν, δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν τύχην τῆς Γαλλίας· λέγω δὲ νὰ ἐξασφαλίσωμεν, διότι ἔχω τὴν ἀνάγκην τοῦ Βοναπάρτου πρὸς τοῦτο, καὶ ἐκεῖνος δὲν δύναται νὰ τὸ ἐπιτύχῃ ἀνευ ἐμοῦ. Στρατηγέ, ἡ

Εὐρώπη σᾶς παρατηρεῖ, ἡ δόξα σᾶς περιμένει, καὶ εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ ἀποδώσῃ τὴν δόξαν πρὸς τὸν λαόν μου.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.»

Ὁ Βοναπάρτης ἐστράφη πρὸς τὸν ἀγνωστον, ὅστις ἐπερίμενεν ὄρθιος, ἀκίνητος καὶ σιωπηλός, ὡς ἀγαλμα.

— Γνωρίζετε τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης; ἠρώτησε.

— Ναι, πολίτα πρῶτε ὑπάτε, εἶπε κλίνας.

— Καὶ ὁμῶς ἦτον ἐσφραγισμένη.

— Ἐστάλη εἰς ἐκεῖνον, ὅστις μοὶ τὴν ἔδωσεν, ἀνοιχτὴ, καὶ πρὶν μοὶ τὴν ἐμπιστευθῆ, μοὶ τὴν ἀνέγνωσε διὰ νὰ γνωρίσω ὅλην τὴν σπουδαιότητά της.

— Καὶ δύναμαι νὰ μάθω τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὅστις σᾶς τὴν ἐνεπιστεύθη;

— Γεώργιος Καδουδάλ.

— Γεώργιος Καδουδάλ; ἠρώτησε μικρὸν φρικιάσας, καὶ γνωρίζετε αὐτόν;

— Εἶναι φίλος μου.

— Καὶ διατί ἐνεπιστεύθη αὐτὴν μᾶλλον εἰς ὑμᾶς ἢ εἰς πάντα ἄλλον;

— Διότι ἐγνώριζεν ὅτι, εἰπὼν μοὶ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐμέλλε νὰ σᾶς δοθῇ ἰδιοχείρως, ἤθελε γείνει ὡς ἐπεθύμει.

— Τῷ ὄντι, κύριε, ἐκρατήσατε τὸν λόγον σας.

— Ὅχι ὅλον ἀκόμη, πολίτα πρῶτε ὑπάτε.

— Πῶς τοῦτο; δὲν μοὶ τὴν ἔδώσατε;

— Ναι, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ τῷ φέρω καὶ ἀπάντησιν.

— Καὶ ἂν σᾶς εἶπω ὅτι δὲν θέλω νὰ τῷ ἀπαντήσω;

— Ἀπεκρίθητε, ὅχι μὲν ὅπως ἐπεθύμουν, ἀλλ' ὅπως δήποτε εἶνε καὶ αὐτὸ μία ἀπάντησις.

Ὁ Βοναπάρτης ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλός, εἶτα ἐξελθὼν τῆς ὄνειροπολήσεως αὐτοῦ δι' ἑνὸς κινήματος τοῦ ὤμου,

— Εἶναι τρελοὶ, εἶπε.

— Τίνες πολίτα; ἠρώτησεν ὁ Μοργάν.

— Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι μοὶ γράφουσι τοιαύτας ἐπιστολάς· τρελοὶ, τρελώτατοι. Μὲ νομίζουσιν ὅτι εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀρῶνται ἐκ τοῦ παρελθόντος τὰ παραδείγματα αὐτῶν, καὶ οἵτινες λαμβάνουσιν ὡς πρωτότυπον ἄλλους ἀνθρώπους; Ν' ἀρχίσωμεν νέον Μόνχγ, πρὸς τί; διὰ νὰ κάμωμεν ἕνα Κάρολον Β'. Μὰ τὴν πίστιν μου δὲν ἀξίζει τὸν κόπον. Ὅταν τις ἔχῃ ὀπισθεν αὐτοῦ Τουλώνα, 20 Βενδεμιαίου, Λόδη, Καστιγιόνε,

Ἀρχόλην, Ρίβολη, Πυραμίδας, εἶνε ἄλλο τι παρὰ Μόνχγ καὶ δικαιούται νὰ ἐπιθυμῇ ἕτερόν τι ἢ τὸ δουκάτον τοῦ Ἀλβεμάρλε καὶ τὴν διοίκησιν τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν στρατευμάτων τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. — Δι' αὐτὸ καὶ σᾶς λέγουσι νὰ κάμητε συμφωνίας, πολίτα πρῶτε ὑπάτε.

Ὁ Βοναπάρτης ἐφρικιάσεν εἰς τὸν ἤχον τῆς φωνῆς ταύτης, ὡς ἂν εἶχε λησμονήσει ὅτι καὶ ἄλλος τις παρίστατο ἐκεῖ.

— Χωρὶς νὰ συλλογίζωνται, ἐξηκολούθησεν ὁ Βοναπάρτης, ὅτι εἶναι οἰκογένεια χαμένη, κλάδος νεκρὸς δένδρου σεσηπότος, οἱ Βουρβῶνοι τοσοῦτον συνεμίχθησαν πρὸς ἀλλήλους, ὥστε εἶνε γενεὰ ἐκφυλός, ἥτις ἐξήντησεν ὅλην τὴν δύναμιν καὶ ὅλον τὸν χυμὸν αὐτῆς εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ'. Γνωρίζετε τὴν ἱστορίαν, κύριε; εἶπεν ὁ Βοναπάρτης στραφείς πρὸς τὸν ἀγνωστον.

— Ναι, στρατηγέ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, τουλάχιστον ὡς εἰς πρώην εὐγενῆς δύναται νὰ τὴν γνωρίξῃ.

— Λοιπὸν παρετήρησατε εἰς τὴν ἱστορίαν, τῆς Γαλλίας ἰδίως, ὅτι ἐκάστη γενεὰ ἔχει τὸν ὄρον τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῆς, τὴν κατωφέρειαν, τὴν πτώσιν της. Παρετήρησατε τοὺς Καπέτας· ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Οὐγού, ἔφθασαν εἰς τὸ ἔπακρον αὐτῶν ἐπὶ Φιλίππου Αὐγούστου καὶ Λουδοβίκου Θ', καὶ ἔπυσαν μετὰ τοῦ Φιλίππου Ε' καὶ Καρόλου Δ'. Ἰδέτε τοὺς Βαλοᾶ· ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Φιλίππου ΣΤ', ἔφθασαν εἰς ἀκμὴν ἐπὶ Φραγκίσκου Α', καὶ ἔπυσαν μετὰ Καρόλου τοῦ Θ' καὶ Ἐρρίκου τοῦ Γ'. Τέλος ἰδέτε τοὺς Βουρβῶνους· ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Ἐρρίκου Δ', ἔφθασαν εἰς ἀκμὴν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', καὶ πίπτουσι μετὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' καὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ'. Μόνον πίπτουσι χαμηλότερον τῶν ἄλλων, χαμηλότερον εἰς τὴν κραιπάλην μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'. χαμηλότερον εἰς τὴν δυστυχίαν μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'. Μοὶ ὁμιλεῖτε περὶ τῶν Στουαρτῶν, καὶ μοὶ δεικνύετε τὸ παράδειγμα τοῦ Μόνχγ. Δὲν μοὶ λέγετε, παρακαλῶ, ποῖος διαδέχεται τὸν Κάρολον Β'; ὁ Ἰάκωβος Β'. καὶ τὸν Ἰάκωβον Β'; ὁ Γουλιέλμος τοῦ Ὁράνζ, εἰς ἄρπαξ. Δὲν ἦτο καλλίτερον, σᾶς ἐρωτῶ, διὰ τὸν Μόνχγ νὰ θέσῃ ἀμέσως τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του; Ἄν ἤμην τόσοσιν τρελός ὥστε νὰ ἐπαναφέρω ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Λουδοβίκον ΙΗ', ὅστις δὲν ἔχει υἱούς, ἤθελε

συμβῆ ὅτι συνέβη καὶ εἰς τὸν ἀκλήρον Κάρολον Β', ἤθελε δηλαδὴ τὸν διαδεχθῆ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Κάρολος ὁ Γ', ὅπως διεδέχθη ἐκεῖνον Ἰάκωβος ὁ Β'. καὶ καθὼς ἐκεῖνον ἐξεδίωξεν ὕστερον ὁ Γουλιέλμος τῆς Ὁράνζης, οὕτω καὶ τὸν Κάρολον Γ' ἤθελεν ἐκδιώξει ἄλλος τις παραπλήσιος. Ὡ! ὅχι, ὁ Θεὸς δὲν ἔθηκε τὸ πεπρωμένον ἑνὸς ὠραίου καὶ μεγάλου τόπου, ὃν καλοῦσι Γαλλίαν, μετὰ ξυ τῶν χειρῶν μου, διὰ νὰ τὴν παραδώσω εἰς ἐκείνους οἵτινες τὴν ἐπαιξαν καὶ τὴν ἔχασαν.

— Παρατηρήσατε ὁμῶς στρατηγέ, ὅτι δὲν σᾶς ἐζήτουν τόσα πολλά.

— Ἄλλ' ἐγὼ σᾶς . . .

— Νομίζω ὅτι μὲ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ με καταλέγητε μετὰ τῶν μεταγενεστέρων.

Ὁ Βοναπάρτης ἐφρικιάσεν, ἐστράφη, εἶδε πρὸς τίνα ἐλάλει, καὶ ἐσιώπησε.

— Δὲν εἶχον ἀνάγκην, ἐξηκολούθησεν ὁ Μοργάν, μετ' ἀξιοπρεπείας, ἥτις ἐξέπληξεν ἐκεῖνον, πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο, εἰμὴ ἑνὸς ναὶ ἢ ἑνὸς ὄχι.

— Καὶ διατί ἔχετε ἀνάγκην αὐτοῦ;

— Διὰ νὰ γνωρίζωμεν ἂν θὰ ἐξακολουθῶμεν νὰ σᾶς καταπολεμῶμεν ὡς ἕνα ἐχθρόν, ἢ ἂν θὰ πέσωμεν εἰς τοὺς πόδας σας, ὡς ἐνώπιον ἑνὸς σωτήρος.

— Νὰ με καταπολεμήτε! εἶπεν ὁ Βοναπάρτης, νὰ με καταπολεμήτε! ἄφρονες ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι νὰ με καταπολεμήσωσιν· δὲν βλέπουσιν ὅτι εἶμαι ὁ ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ;

— Καὶ ὁ Ἀττίλας ἔλεγε τὸ αὐτό.

— Ναι, ἀλλ' ἦτον ὁ ἐκλεκτός τῆς καταστροφῆς, καὶ ἐγὼ εἶμι τῆς παλιγγενεσίας. Ἡ χλόη ἐξηραίνεται παντοῦ ὅθεν διήρχετο ἐκεῖνος, ἀλλ' οἱ ἀγροὶ θὰ αὐξάνωσι παντοῦ ὅπου ἐγὼ περάσω τὸ ἄροτρον. Νὰ με πολεμήσητε! εἰπατέ μοι, τί ἐγένοντο ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐπειράθησαν νὰ με πολεμήσωσιν; Ἐκοιμήθησαν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Πεδεμοντίου, τῆς Λομβαρδίας, ἢ τοῦ Καίρου τὸν αἰώνιον ὕπνον.

— Δὲν ὁμιλεῖτε ὁμῶς περὶ τῆς Βανδέας αὕτη εἶναι πάντοτε ὀρθή.

— Ὁρθή, ἔσω, ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ της, ἀλλ' ὁ Καθελινό, ἀλλ' ὁ Λεσκούρ, ἀλλ' ὁ Ἐλβέ, ἀλλ' ὁ Βονσάμ, ἀλλ' ὁ Στόφφλε, ἀλλ' ὁ Σαρρέτ;

— Τώρα μοὶ ὁμιλεῖτε περὶ ἀνθρώπων· οἱ ἀνθρώποι ἐθερίσθησαν εἶναι ἀληθῆς, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ μένει ἀπαρασάλευτος, καὶ περίξ αὐτῆς

πολεμοῦσι σήμερον ὁ Ὠτσαῖμ, ὁ Σουζανέτ, ὁ Γρινιόν, ὁ Φροτέ, ὁ Σατιλλιών, ὁ Καδουδάλ. Οἱ νεώτεροι δὲν εἶναι ἀνάξιοι τῶν ἀρχαιοτέρων, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποθάνωσι καὶ αὐτοὶ, θὰ πράξωσι τὸ καθήκον αὐτῶν.

— Ἄς προσέχουν, διότι ἂν ἀποφασίσω μίαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Βανδέας, δὲν θὰ ἀποστείλω μήτε Σαντέρας, μήτε Ροσιμιόλας.

— Ἡ ἔθνοςυνέλευσις ἐπεμφε τὸν Κλέβερ, καὶ τὸ Διευθυντήριον τὸν Ὠχόν . . .

— Δὲν θὰ στείλω ἄλλους, θὰ ὑπάγω ἐγὼ ὁ ἴδιος.

— Δὲν θὰ πάθωσι παρ' ὑμῶν χειρότερα ἀφ' ὅσα ἔπαθον οἱ προκάτοχοί των, διότι ἢ θὰ φονευθῶσιν ὡς ὁ Λεσχύρος, ἢ θὰ τουφεκισθῶσιν ὡς ὁ Σαρέτ.

— Ἄλλ' ἂν ὁμως ἐγὼ τοῖς ἀπονείμω χάριν;

— Ὁ Κάτων μᾶς ἔμαθε πῶς δύναται τις νὰ διαφύγῃ τὴν χάριν τοῦ Καίσαρος.

— Ἄ! ἀναφέρετε παράδειγμα ἑνὸς δημοκράτου προσέχετε.

— Ὁ Κάτων εἶναι εἰς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ὧν δύναται τις ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα, εἰς οἰανδήποτε μερίδα καὶ ἂν ἀνήκωσιν.

— Καὶ ἂν σᾶς ἔλεγον ὅτι κρατῶ τὴν Βανδέαν εἰς τὰς χεῖράς μου;

— Σεῖς;

— Καὶ ἂν θέλω ἐντὸς τριῶν μηνῶν δύναμαι νὰ τὴν εἰρηνεύσω;

— Ὁ Μοργάν ὑψωσε τὴν κεφαλὴν.

— Δὲν με πιστεύετε;

— Διστάζω νὰ σᾶς πιστεύσω.

— Ἄν σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὅ,τι σᾶς λέγω εἶναι ἀληθές, ἂν σᾶς τὸ ὑποδείξω λέγων ὑμῖν διὰ τίνων μέσων ἢ μᾶλλον διὰ τίνων ἀνθρώπων θέλω ἐπιτύχει τοῦτο;

— Ἄν εἷς ἄνθρωπος ὡς ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης μοι βεβαίωσεν ἕν πρᾶγμα, θὰ τὸ πιστεύσω, καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα ὅπερ μοι βεβαίωσεν εἶνε ἡ εἰρηνοποίησις τῆς Βανδέας θὰ τῷ εἶπω « Προσέχετε, κάλλιον εἶνε δι' ὑμᾶς ἢ Βανδέα νὰ πολεμῇ καθ' ὑμῶν ἢ νὰ συνομοτῇ. ἢ Βανδέα πολεμοῦσα εἶνε ἡ σπάθη, ἢ Βανδέα συνομοτοῦσα εἶνε τὸ ἐγγχειρίδιον.

— ὦ! γνωρίζω τὸ ἐγγχειρίδιόν σας! εἶπεν ὁ Βοναπάρτης, ἰδοὺ αὐτό. Καὶ ἔλαβεν ἐξ ἑνὸς σύρτου τὸ ἐγγχειρίδιον, ὅπερ τῷ εἶχε δώσει ὁ Ρολάνδος, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τραπεζῆς πλησίον τοῦ Μοργάν. — Ἀλλὰ, προσέθηκε, πολλὰ ὑπάρχουσι μεταξὺ τοῦ στήθους τοῦ Βοναπάρτου καὶ τοῦ ἐγγχειρίδιου

ἑνὸς δολοφόνου. Δοκιμάσατε μᾶλλον. Καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὸν Μοργάν ρίπτων ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα πυρῶδες.

— Δὲν ἤλθον ἐδῶ διὰ νὰ σᾶς δολοφονήσω, εἶπε ψυχρῶς ἐκεῖνος· ἀργότερον, ἂν νομίσω τὸν θάνατόν σας ἀναπόφευκτον διὰ τὸν θρίαμβον τῆς ὑποθέσεώς μας, θὰ προσπαθῶ ὅπως δυναθῶ, καὶ ἂν ἀποτύχω, τοῦτο δὲν θὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ ὅτι ὑμεῖς εἰσθε Μάριος καὶ ἐγὼ Κίμβρος. Δὲν ἔχετε ἄλλο τι νὰ με εἴπητε, πολῖτα, πρῶτε ὑπατε; ἐξηκολούθησεν ὁ νέος κλίνων.

— Εἶπατε εἰς τὸν Καδουδάλ ὅτι, ὅταν θελήσῃ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀντὶ νὰ μάχηται πρὸς Γάλλους, ἐγὼ εἰς τὸ γραφεῖόν μου τὸ δίπλωμά του ὡς συνταγματάρχου ἑτοιμον.

— Ὁ Καδουδάλ διοικεῖ οὐχὶ ἕν στρατῶμα, ἀλλ' ἕνα στρατόν. Ὑμεῖς ἀπὸ Βοναπάρτης δὲν ἠθελήσατε νὰ ἐκπέσητε, γενόμενος μόνχη, πῶς ἀπαιτεῖτε λοιπὸν ἐκεῖνος ἀπὸ στατηγὸς νὰ γείνη συνταγματάρχης; ἔχετε ἄλλο τι νὰ μοι εἴπητε, πολῖτα πρῶτε ὑπατε;

— ἔχετε κανὲν μέσον νὰ διαβιβάσῃτε τὴν ἀπάντησίν μου εἰς τὸν κόμητα τῆς Προβηγκίας;

— Δηλαδή εἰς τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΗ'.

— Μὴ παίζωμεν μετὰς λέξεις εἰς ἐκεῖνον ὅστις μοι ἔγραψεν.

— Ὁ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ εἶναι εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὠθιέρ.

— Καλῶς, μετέβαλα γνώμην, καὶ θέλω τῷ ἀποκριθῆ, οἱ Βορβῶνοι οὗτοι εἶναι τόσον τυφλοὶ, ὥστε κακῶς ἤθελον ἐρμηνεύσει καὶ τὴν σιωπὴν μου.

Καὶ ὁ Βοναπάρτης καθισθεὶς ἐπὶ τοῦ γραφείου του, ἔγραψε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν, μετὰ τὸν ὅσον, ὅστις εἰδείκνυεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀναγινώσκῃται εὐκόλως.

« Ἐλαβον, κύριε, τὴν ἐπιστολήν σας, καὶ σᾶς εὐγνωμονῶ διὰ τὴν καλὴν γνώμην ἣν ἐκφράζετε ὑπὲρ ἐμοῦ. Δὲν πρέπει νὰ εὐχρησθῆ τὴν ἐπάνοδόν σας εἰς Γαλλίαν, διότι πρέπει πρῶτον νὰ πατήσῃτε ἐπὶ ἑκατοντακισχιλίων πτωμάτων. Θυσιάσατε τὸ συμφέρον σας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ ἱστορία θέλει σᾶς ἐκτιμῆσει δεόντως. Δὲν εἶμαι ἀναίσθητος εἰς τὰς δυστυχίας τῆς οικογενείας σας, καὶ θὰ μάθω μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι ἔχετε πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἀποχωρήσεώς σας.

« ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ. »

Καὶ διπλώσας καὶ σφραγίσας τὴν ἐπιστολήν, ἐπέγραψε— Πρὸς τὸν Κύριον κόμητα τῆς Προβηγκίας. Ἐδωκε δὲ αὐτὴν εἰς τὸν Μοργάν, καὶ προσκαλέσας τὸν Ρολάνδον, ὅστις ἐφάνη ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τοῦ γραφείου μετὰ μεγίστης ταχύτητος,

— Συνταγματάρχα, τῷ εἶπεν, ὁδήγησε τὸν κύριον μέχρι τῆς ὁδοῦ, εἰς ἐκεῖ εἰσθε ὑπεύθυνος περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Ρολάνδος ἐκλινεν εἰς σημεῖον ὑπακοῆς, ἀφῆκε τὸν Μοργάν νὰ διέλθῃ, ἐξεληθὸντα χωρὶς νὰ προσφέρῃ τι, καὶ ἀνεχώρησεν ὀπισθεν αὐτοῦ. Ἀλλὰ πρὶν ἐκθῆ ἔρριψε τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Βοναπάρτου.

Ὁυτος ἔμεινεν ὄρθιος, ἀκίνητος, σιωπηλός, μετὰ βραχίονας ἐσταυρωμένους καὶ μετὰ ὄμμα ἀτενὲς ἐπὶ τοῦ ἐγγχειρίδιου, ὅπερ ἀπῆσγόλει πολὺ τὸ πνεῦμά του, καὶ τοῖ δὲν ἤθελε νὰ τὸ ὁμολογήσῃ.

Διελθὼν τοῦ δωματίου τοῦ Ρολάνδου, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰηοῦ, ἔλαβε τὸν μανδύαν καὶ τὰ πιστόλιά του, ἐνῶ δὲ ἔθετεν ὅπερ αὐτὰ εἰς τὴν ζώνην του.

— Φαίνεται, εἶπεν ὁ Ρολάνδος, ὅτι ὁ πολίτης πρῶτος ὑπατος σᾶς εἰδείξε τὸ ἐγγχειρίδιον, ὅπερ τῷ εἶχον δώσει.

— Ναί, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Μοργάν.

— Καὶ τὸ ἀνεγνωρίσατε;

— Ὁχι ἐκεῖνο ἰδίως, διότι ὅλα τὰ ἐγγχειρίδια μας ὁμοιάζουσι.

— Λοιπὸν θὰ σᾶς εἶπω, ὑπέλαβεν ὁ Ρολάνδος, πῶθεν προέρχεται εὐρέθη εἰς τὸ στήθος ἑνὸς φίλου μου, εἰς τὸν ὅποιον οἱ συνταξιοῦσας ἢ ὑμεῖς ἴσως ὁ ἴδιος τὸ ἐνεπήξατε.

— Ἴσως, ἀπεκρίθη ἀπαθῶς ὁ Μοργάν· ἀλλ' ὁ φίλος σας θὰ κατέστη ἀξίος τῆς τιμωρίας ταύτης.

— Ὁ φίλος μου ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τί συνέβαινε τὴν νύκτα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σελλῶνος.

— Ἐσφαλε.

— Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔπραξα τὸ αὐτὸ σφάλμα τὴν προτεραίαν διατί δὲν μοι συνέβη τίποτε;

— Διότι βεβαίως κανὲν περιόριον σᾶς ἐφύλαττε.

— Κύριε, θὰ σᾶς εἶπω ἕν πρᾶγμα, ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος εὐθύς καὶ ἀγαπῶ τὸ φῶς, ὥστε αἰσθάνομαι φρίκην διὰ τὰ μυστήρια.

— Εὐτυχεῖς εἶναι οἱ εὐθεῖς καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ φῶς, κύριε Μοντρεβέλ.

— Δι' αὐτὸ θὰ σᾶς εἶπω καὶ τὸν ὄρκον, ὃν ἔκαμα, Κύριε Μοργάν, ἐξάγων τὸ ἐγγχειρίδιον ὅπερ εἶδατε ἐκ τοῦ στήθους τοῦ φίλου μου,

ὅσον ἐνεστὶν ἡσύχως, διὰ νὰ μὴ ἐξάξω μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν του. Ὁρκίσθη ὅτι ἕκτοτε μεταξὺ αὐτῶν τῶν δολοφόνων καὶ ἐμοῦ θὰ ὑπάρξῃ πόλεμος ἀδιάλλακτος.

— Εἶναι ὄρκος τὸν ὅποιον ἐλπίζω νὰ λησμονήσητε, κύριε Μοντρεβέλ.

— Εἶνε ὄρκος, ὃν θὰ τηρήσω ἐν πάσῃ περιπτώσει, κύριε Μοργάν, καὶ θὰ σᾶς ἤμαι πολὺ εὐγνώμων, ἂν ὅσον τάχιον μοὶ προσφέρητε μίαν τοιαύτην περίστασιν.

— Διὰ τίνος τρόπου, κύριε;

— Δεχόμενος μετ' ἐμοῦ μίαν μονομαχίαν εἴτε εἰς τὸ δάσος τοῦ Βλοᾶ, εἴτε εἰς τὸ δάσος τῶν Βινκεννῶν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ἐννοεῖτε καλῶς, ὅτι μονομαχοῦμεν διότι ἐφρονεύσατε τὸν λόρδον Τάνλεϋ. Ὁχι, θὰ εἴπωμεν ὅ,τι θέλετε, ὡς ἐκ παραδείγματος ὅτι ἤλθομεν εἰς λόγους περὶ τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης, ἣτις θὰ γείνη τὴν 12 τοῦ προσεχοῦς μηνός. Ἡ πρόφασις σᾶς ἀρέσκει;

— Ἡ πρόφασις θὰ μὲ ἤρσεκεν, ἀπεκρίθη ὁ Μοργάν μετ' ἀπαραμειώτου ὕφους μελαγχολίας, ἂν καὶ ἡ μονομαχία μὲ ἤρσεκεν. Ἐκάματε ὄρκον, καὶ θὰ τὸν τηρήσητε, εἶπατε ἕκαστος λοιπὸν ἐξ ἡμῶν εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ Ἰηοῦ ὀρκίζεται νὰ μὴ ἐκτεθῆ εἰς οὐδεμίαν ἰδιωτικὴν ἔριν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἤθελον ἐκθῆσει τὴν ζωὴν του εἰς κίνδυνον, διότι αὐτὴ δὲν ἀνήκει πλέον εἰς αὐτὸν ἀλλ' εἰς τὴν ἑταιρίαν.

— Καὶ λοιπὸν δολοφονεῖτε, ἀλλὰ δὲν μονομαχεῖτε.

— Ἀπατάσθε, μονομαχοῦμεν ἐνίστε.

— ἔχετε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ὑποδείξητε μίαν περίπτωσιν, ὅπως σπουδάσω τὸ φαινόμενον τοῦτο;

— Εὐκολώτατα. Προσπαθήσατε, κύριε Μοντρεβέλ, νὰ εὐρεθῆτε μετὰ πέντε ἢ ἕξ ἀνθρώπων εἰς κανὲν ὄχημα, φέρον χρήματα τῆς κυβερνήσεως. Ὑπερασπίσθητε ὅ,τι προσβάλλομεν, καὶ ἡ περίστασις ἣν ζητεῖτε θὰ ἐπέλθῃ· ἀλλὰ πιστεύσατέ μοι, κάμετε κατὶ τι καλλίτερον τούτου, μὴ εὐρεθῆτε εἰς τὸν ὄρονον μας.

— Μὲ ἀπειλεῖτε, κύριε; εἶπεν ὁ συνταγματάρχης ὑψῶν τὴν κεφαλὴν.

— Ὁχι, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Μοργάν, μετὰ φωνῆς πραείας, ἢ μᾶλλον ἰκετιδός, εἶνε παράκλησις.

— Καὶ ἀπευθύνετε ταύτην εἰς ἐμὲ ἰδίως, ἢ καὶ εἰς πάντα ἄλλον;

— Εἰς εἰς ἰδίως.
 — Ἄ! ἄ! λοιπὸν ἔχω τὴν τύχην νὰ σὰς ἐνδιαφέρω.
 — Ὡς ἀδελφός, ἀπεκρίθη ὁ Μοργάν με φωνὴν πάντοτε γλυκεῖαν καὶ θωπευτικὴν.
 — Αὐτὸ εἶπε, εἶπεν ὁ Ρολάνδος, πρᾶγμα περιέργον.
 Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ὁ Βουριέν.
 — Ρολάνδε, εἶπεν, ὁ πρῶτος ὑπατος σὰς ζητεῖ.
 — Νὰ ὀδηγήσω τὸν κύριον μέχρι τῆς θύρας καὶ ἔφθασα.
 — Σπεύσατε, διότι γνωρίζετε ὅτι δὲν ἀγαπᾶ τὰς βραδύτητας.
 — Θέλετε νὰ μὲ ἀκολουθήσετε, κύριε; εἶπεν ὁ Ρολάνδος πρὸς τὸν μυστηριώδη ξένον.
 — Πρὸ πολλοῦ εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας.
 — Ἐλθετε.
 Καὶ ὁ Ρολάνδος λαβὼν τὴν αὐτὴν ὁδόν, δι' ἧς εἶχεν ἀναβιβάσει τὸν Μοργάν, τὸν ὠδήγησεν οὐχὶ μέχρι τῆς εἰς τὸν κῆπον ἐξαγούσης θύρας, διότι ὁ κῆπος ἦν κλειστός, ἀλλὰ μέχρι τῆς θύρας τῆς αὐλῆς ὅτε δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ,
 — Κύριε, εἶπεν εἰς τὸν Μοργάν, σὰς ἔδωσα τὸν λόγον μου καὶ τὸν ἐφύλαξα πιστῶς, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συμβῇ κακὴ συνεννόησις μεταξύ ἡμῶν, εἶπατέ μοι, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἐλέχθη δι' ἀπαξ καὶ διὰ σήμερον μόνον.
 — Οὕτω καὶ ἐγὼ τὸν ἐνόησα.
 — Ὡστε τὸν λόγον τοῦτον μοὶ τὸν ἀποδίδετε;
 — Ἦθελα νὰ τὸν κρατήσω, κύριε; ἀλλ' ἀναγνωρίζω ὅτι εἴσθε ἐλεύθερος νὰ μοῦ τὸν πάρετε ὀπίσω.
 — Τοῦτο ἴσα ἴσα ἤθελον καὶ ἐγὼ Ὑγίαινε, κύριε Μοργάν.
 — Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς ἀπευθύνω τὴν αὐτὴν εὐχὴν, κύριε Μοντρεβέλ.
 Καὶ οἱ δύο νέοι ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐγκαρδίως, ὁ μὲν Ρολάνδος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Λουξεμβούργον, ὁ δὲ Μοργάν ἔλαβε μίαν τῶν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ ἀγίου Σουλπικίου ἀγούσων μικρῶν ὁδῶν, βαδίζων ὑπὸ τὴν σκιάν, ἣν ἐσχημάτιζον τὰ τεῖχη. Καὶ αὐτὸν θέλομεν ἀκολουθήσει ἡμεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ.

Μόλις ἀπεμακρύνθη ἐκεῖθεν ἑκατὸν βή-

ματα, καὶ ὁ Μοργάν ἐξέβαλε τὴν προσωπίδα του, διότι ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων, ἐκινδύνευε μᾶλλον νὰ παρατηρηθῇ φέρων προσωπίδα, ἢ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀνευ ταύτης.

Φθάσας εἰς τὴν ὁδὸν Ταράνης ἐκτύπησεν εἰς τὴν θύραν ἑνὸς μικροῦ ξενοδοχείου, ὅπερ ἔκειτο εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ τῆς τοῦ Δράκοντος, εἰσῆλθεν, ἔλαβεν ἀπὸ τινος τραπέζης μίαν λυχνίαν καὶ ἐν κλειδίον τοῦ ἀριθ. 12 καὶ ἀνέβη χωρὶς νὰ κάμῃ ἄλλην ἐντύπωσιν ἢ ἑνὸς ἐγκατοίκου γνωστοῦ, ὅστις ἐξελθὼν ἐπιστρέφει εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Δεκάτην ὥραν ἤχει τὸ ὠρολόγιον καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλειεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ δωματίου του. Ἦκουσε προσεκτικῶς τὰς ὥρας, ἐπειδὴ τὸ φῶς τῆς λυχνίας δὲν ἔφθανε μέχρι τοῦ ὠρολογίου· εἶτα ἀκούσας καὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἠχήσασαν,

— Καλὰ, εἶπε, δὲν θὰ φθάσω πολὺ ἀργά.

Ἐν τούτοις ὁ Μοργάν ἐφάνη ὅτι δὲν ἤθελε νὰ χρονοτριβῆσθαι, ἤναψε τέσσαρα κηρία, ἐξ ὧν τὰ δύο ἔβηκεν ἐπὶ τῆς ἐστίας, καὶ τὰ ἕτερα δύο ἐπὶ ἑνὸς ἐπίπλου ἀπέναντι, ἠνοιξεν ἕνα σύρτην τοῦ ἐπίπλου τούτου, καὶ ἐξέτεινεν ἐπὶ τῆς κλίνης μίαν ἀπαραμιλλήτου κομψότητος ἐνδυμασίαν.

Ἡ ἐνδυμασία αὕτη συνίστατο ἐξ ἑνὸς μικροῦ καὶ τετραγώνου ἔμπροσθεν ἱματίου, ὀπισθεν δὲ μακροῦ, χρώματος λαμπροῦ ὑποπρασίνου, ἐξ ἑνὸς ἐπικροκίνου ὑπενδύτου, μὲ δεκαοκτὼ σαμβύκινα κομβία, ἐκ μεγίστου πολυπύχου περιλαιμίου, ἐκ λευκοῦ κασιμυρίνου πανταλονίου, ἔχοντος πολυαριθμούς ταινίας εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐκομβώνετο, τέλος ἐκ λευκῶν μεταξίνων περικημίδων ἐχουσῶν ὀριζοντίως γραμμὰς ὑποπρασίνους ὡς καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐξ ὠραίων σανδαλίων κεκοσμημένων μὲ ἀδαμαντοκολήτους πόρπας.

Αἱ διόπτραι δὲν εἶχον ἐπίσης λησμονηθῆ, ὁ δὲ πῖλος του ἦτο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτος μὲν ἀλλὰ κομψός.

Μετὰ τὰς προπαρασκευὰς ταύτας, ὁ Μοργάν ἐφάνη περιμένων ἀνυπομόνως ὕστερον δὲ πέντε στιγμῶν, ἔσεισε τὸν κώδωνα, καὶ εἰς ὑπηρετῆς ἐφάνη.

— Ὁ φενακοπλόκος εἶπε δὲν ἤλθε; Διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἄλλο ἦσαν οἱ φενακοπλόκοι καὶ ἄλλο οἱ κομωταί.

— Ναί, πολῖτα, ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρετῆς, ἦλ-

ἦεν ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦσθε ἐδῶ ἀνεχώρησεν, εἰπὼν ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ. Ὅταν ἠγήσατε τὸν κώδωνα, κάποιος ἐκτύπα εἰς τὴν θύραν, καὶ ἴσως...

— Ἐφθασα, ἔφθασα, ἀνέκραξε μίαν φωνὴν εἰς τὴν κλίμακα.

— Ἄ! εὐγε, εἶπεν ὁ Μοργάν, πρέπει νὰ μὲ κάμῃς, κύρ Καδενέττε, ἀπόψε, ὡς τὸν Ἄδωνιν.

— Δὲν εἶνε δύσκολον, Κύριε βαρῶνε, εἶπεν ὁ φενακοπλόκος.

— Πρὸς Θεοῦ θέλεις ἀπολύτως νὰ μὲ ἐκθέσης;

— Λοιπὸν, λοιπὸν, πολῖτα Καδενέττε

— Κύριε βαρῶνε, σὰς παρακλῶ, ὀνομάζετε με ἀπλῶς Καδενέττε, τοῦτο θὰ μὲ τιμᾷ, διότι εἶνε σημεῖον οἰκειότητος, ἀλλὰ μὴ μὲ ὀνομάζετε πολίτην ἀπαγε! εἶνε ὄνομα ἐπαναστατικὸν καὶ ἀκόμη εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μεγαλειτέρας τρομοκρατίας, ἐγὼ ὠνόμαζον τὴν γυναῖκα μου Κυρίαν Καδενέττου. Τώρα συγχωρήσατέ μοι ἐὰν δὲν σὰς ἐπερίμενα, ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην εἶνε μέγας χορὸς εἰς τὴν ὁδὸν Βάχ, χορὸς τῶν θυμάτων (καὶ ὁ φενακοπλόκος ἐτόνισε τὴν λέξιν ταύτην) ἐνόμιζον ὅτι θὰ ὑπάγητε καὶ σεῖς ἐκεῖ.

— Ἄ, εἶπεν ὁ Μοργάν, γελῶν, εἶσαι λοιπὸν πάντοτε βασιλόφρων, Καδενέττε;

Ὁ φενακοπλόκος ἔβηκε τραγικῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του.

— Τοῦτο, κύριε βαρῶνε, εἶπε, δὲν εἶνε μόνον ἀντικείμενον συνειδήσεως, ἀλλὰ καὶ πολιτικόν;

— Συνειδήσεως, ἐννῶ, κύρ Καδενέττε, ἀλλὰ πολιτικόν, τί διάβολον ἔχει νὰ κάμῃ ἢ ἐντιμος συντεχνία τῶν φενακοπλόκων μὲ τὰ πολιτικά;

— Πῶς! κύριε βαρῶνε, εἶπεν ὁ Καδενέττος ἐτοιμαζόμενος νὰ κομώσῃ τὸν πελάτην του, ὑμεῖς, εἰς ἀριστοκράτης, ἐρωτᾶτε τοῦτο;

— Σιωπῆ, Καδενέττε!

— Κύριε βαρῶνε, μεταξύ τῶν ἀρχαιοφρόνων δύνανται νὰ γείνωσι λόγοι τοιοῦτοι.

— Εἴσθε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν ἀρχαιοφρόνων;

— Ὅ,τι ὑπάρχει ἀρχαιοφρονέστερον ὁποῖαν φενακὴν Κ. βαρῶνε ἐπιθυμεῖτε;

— Τὴν ἐχουσάν τὰ μακρὰ παρῶτια καὶ ὀπισθεν ἀνασχωμένους τὰς τρίχας.

— Μὲ κοινῶδη ἕνα ὄφθαλμόν;

— Ὅχι, μὲ δύο, Καδενέττε.

— Ἄ! κύριε, φαντασθῆτε ὅτι ἐπὶ πέντε ἔτη, μόνον παρ' ἐμοὶ εὐρίσκετο κόνις τοιαύτη, καὶ πότε; ὅταν δι' ἐν κουτίον ἑκατατομειτό τις!...

— Γνωρίζω πολλοὺς, Καδενέττε, οἵτινες ἐκατατομήθησαν δι' ὀλιγώτερον ἀκόμη πρᾶγμα, ἀλλ' εἶπέ μοι πῶς ἔτυχε νὰ εὐρεθῆς νομιμόφρων· ἐγὼ, ὡς βλέπετε, ἀγαπῶ, νὰ μανθάνω τὰ πάντα.

— Εἶνε ἀπλούστατον, κύριε βαρῶνε. Παραδέχεσθε βεβαίως ὅτι καὶ μεταξύ τῶν συντεχνιῶν ὑπῆρχον πολλοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀριστοκράται;

— Βεβαίως, ἐφ' ὅσον ἐπλησάζον τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας.

— Μάλιστα. Λοιπὸν τὰς ὑψηλὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, τὰς κρατούμεν, κύριε βαρῶνε, ἀπὸ τὰ μαλλιά. Ἐγὼ, τὸν ὅποιον βλέπετε, ἐκόμωσα μίαν ἐσπέραν τὴν Κυρίαν Πολινιακ, ὁ πατήρ μου ἐκόμωσε τὴν Κυρίαν Δουβαρὺ, ὁ πάππος μου τὴν Κυρίαν Πομπαδούρ. Εἶχομεν λοιπὸν τὰ δικαιώματά μας, κύριε, τὰς θέσεις μας, τὰς σπάθας μας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι διὰ ν' ἀποφύγωμεν συμβάντα, ἅτινα ἐδύναντο νὰ ἐπέλθωσιν ἀπὸ κεφαλὰς ἐξημμένας, ὡς τὰς ἰδικὰς μας, τὸν περισσότερο χρόνον αἱ σπάθαι μας ἦσαν ξύλιναι, ἀλλ' ὅπως δῆποτε, ἂν δὲν ἦτο τὸ πρᾶγμα, ὑπῆρχε τὸ ὁμοίωμα. Ναί, κύριε βαρῶνε, ἐξηκολούθησεν ὁ Καδενέττος μετὰ στεναγμοῦ, ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἦτον ὠραῖος ὄχι μόνον διὰ τοὺς φενακοπλόκους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν. Ἐγνωρίζαμεν ὅλα τὰ μυστικά, ὅλας τὰς σκευωρίας, τίποτε δὲν ἐκρύπτετο ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ οὐδέποτε ὑπῆρξε παράδειγμα νὰ προδοθῇ ἐν μυστικόν ὑπὸ ἑνὸς φενακοπλόκου. Βλέπετε τὴν πτωχὴν μας βασίλισσαν; εἰς ποῖον ἐνεπιστεύθη τοὺς ἀδάμαντάς της; εἰς τὸν μέγαν, εἰς τὸν ἐνδοξον Λεονάρδον, τὸν βασιλέα τῆς φενακευτικῆς. Λοιπὸν, κύριε βαρῶνε, δύο ἄνθρωποι ἐξήρκεσαν νὰ ἀνατρέψωσι τὸ οἰκοδόμημα μιᾶς δυνάμεως, ἥτις ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν φενακῶν τοῦ Λουδοβίκου ΙΘ', ἐπὶ τῶν κοσμημάτων τῆς ἀντιβασιλείας, ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ', καὶ ἐπὶ τῶν φιλαρεσκιδῶν τῆς Μαρίας Ἀντωνέττης.

— Καὶ οἱ δύο οὗτοι ἄνθρωποι, οἱ δύο οὗτοι ἐπαναστάται, οἱ δύο οὗτοι μεταρρυθμισταί, τίνες εἶνε Καδενέττε, διὰ νὰ τοὺς ἐκθέσω καὶ ἐγὼ, καθόσον δύναμαι, εἰς τὴν δημοσίαν κατάκρισιν;

— Ὁ Κ. Ρουσσώ καὶ ὁ πολίτης Ταλμά. Ὁ Κ. Ρουσσώ, ὅστις εἶπε τὴν ἀνοησίαν ταύτην «Ἐπιστρέψατε εἰς τὴν φύσιν» καὶ ὁ πολίτης Ταλμά, ὅστις ἐφεῦρε τὰς Τιταίους φενάκας.

— Εἶνε ἀληθές, Καδενέττε, εἶνε ἀληθές.

— Τέλος μὲ τὸ διευθυντήριον ἐλπίζομεν ὀλίγον. Ὁ Κ. Βαρῶν δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐπιπάσῃ τὴν κόμην μὲ κόνιν, καὶ ὁ πολίτης Μουλὲν διετήρησε τὴν οὐρὰν ἀλλὰ, καταλαμβάνετε, ἡ 18 Βρουμαίρ, τὰ πάντα ἐμῆδενισε μὲ τὸν τρόπον τοῦ κτενίσματος τοῦ Βοναπάρτου. . . Ἄ! σταθῆτε, ἐξήκολούθησεν ὁ Καδενέττος φουσαῶν τὰ παρῶν τῆς φενάκῃς. Δόξα τῷ Θεῷ, ἰδοὺ ἀληθῆ ἀριστοκρατικὰ μαλλία, λεπτὰ καὶ μαλακὰ ὡς μέταξα. Ἰδέτε, κύριε βαρῶνε, θέλετε νὰ γείνητε ὡς ὁ Ἄδωνις. Ἄ! ἂν ἡ Ἀφροδίτη σᾶς ἐβλεπεν, ἐστὲ βέβαιος ὅτι ὁ Ἄρης δὲν θὰ ἐξήλωτόπυι πλέον περὶ τοῦ Ἀδωνίδος, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ὑμῶν.

Καὶ ὁ Καδενέττος φθάσας εἰς τὸ πέρας τῆς ἐργασίας του καὶ εὐχαριστημένος μένων, ἐπαρουσίασεν ἐν κάτοπτρον μὲ τὴν χεῖρα εἰς τὸν Μοργάν, ὅστις ἐθεώρησεν ἐν αὐτῷ μετ' εὐαρεσκείας.

— Βεβαίως, φίλτατε, εἶπεν εἰς τὸν φενακοπλόκον, εἶσαι ἀριστοτέχνης· κράτησον αὐτὴν τὴν φενάκην, ὥστε ἂν κάμμίαν ἡμέραν μοῦ κόψωσι τὸν λαιμόν, ἐπειδὴ θὰ παρίστανται ἀναμφιβόλως γυναῖκες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, αὐτὴν τὴν φενάκην θὰ βάλω διὰ νὰ κάμω περισσοτέραν ἐπίδειξιν.

— Ὁ Κ. βαρῶνος θέλει νὰ τὸν λυπηθοῦν, εἶπε σοβαρῶς ὁ φενακοπλόκος.

— Ναί. Ἐν τούτοις λάβε ἐν σκουδον, φίλτατε Καδενέττε, διὰ τὸν κόπον τὸν ὁποῖον κατέβαλες. Εἶπέ δὲ, σὲ παρακαλῶ, ἐνῶ καταβαίνεις νὰ φωνάξωσι μίαν ἄμαξαν.

Ὁ Καδενέττος ἐξέβαλε στεναγμόν.

— Κύριε βαρῶνε, εἶπεν, ἦτο μία ἐποχή, καθ' ἣν θὰ σᾶς ἔλεγον, ὑπάγετε εἰς τὴν αὐλὴν μὲ αὐτὴν τὴν φενάκην, καὶ τοῦτο μοὶ ἐξήρκει ὡς πληρωμὴ· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πλέον αὐλὴ, κύριε βαρῶνε, καὶ πρέπει νὰ ζήσωμεν. Θὰ ἐχῆτε τὴν ἄμαξαν.

Καὶ ὁ Καδενέττος ἐκπέμψας καὶ δεῦτερον στεναγμόν, καὶ θέσας τὸ σκουδον εἰς τὸ θυλάκιόν του, ἔκαμεν ὑπόκλισιν ἀρμοδίαν εἰς φενακοπλόκους καὶ χοροδιδασκάλους, καὶ ἄφησε τὸν πελάτην του νὰ ἀποτελειώσῃ τὸν ἱματισμόν του.

Ἄπαξ τῆς φενάκῃς διορθωθείσης, μικρὸν

ὑπελείπετο ἔτι, διότι μόνον τὸ περιλαίμιον ἀπῆρτε ὀλίγην χρονοτριβὴν ἐνεκα τῶν πολλῶν πτυχῶν, ἅς εἶχεν· ἀλλ' ὁ Μοργάν, ὡς ἄνθρωπος ἐμπειρος περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐτελείωσε ταχέως καὶ τὴν δύσκολον ταύτην ἐργασίαν, καὶ μόλις ἤχησεν ἡ ἐνδεκάτη ὥρα, καὶ εὐρέθη ἑτοιμος ὅπως ἀναβῆ ἐπὶ τοῦ ὄχηματος.

Ὁ Καδενέττος δὲν ἐλησμόνησε τὴν ἐντολὴν τοῦ Μοργάν· ὥστε ὅτε οὗτος κατέβη, μία ἄμαξα τὸν ἐπερίμενε πρὸ τῆς θύρας. Πηδήσας δ' ἐν αὐτῇ, εἶπε πρὸς τὸν ἄμαξηλάτην νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν Βακ, ἀριθμὸς 60.

Τὸ ὄχημα ἔλαβε τὴν ὁδὸν Γρενέλλης, ἔφθασεν εἰς τὴν ὁδὸν Βακ καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ 60.

— Ἰδοὺ τὰ διόδια σας διπλᾶ, εἶπεν ὁ Μοργάν εἰς τὸν ἄμαξηλάτην, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μὴ σταθμεύσητε πλησίον τῆς θύρας.

Ὁ ἄμαξηλάτης λαβὼν τρία φράγκα, ἐγένετο ἄφαντος εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ Βαρένης· ὁ δὲ Μοργάν ἐβρίψε τὰ βλέμματα ἐπὶ τῆς ἐπόψεως τοῦ οἴκου, φοβούμενος μὴ ἀπατηθῆ περὶ τῆς θύρας. Τόσον ἡ οἰκία ἐκείνη ἦτο σκοτεινὴ καὶ σιωπηλὴ.

Ἐν τούτοις ὁ Μοργάν δὲν ἐδίστασεν, ἀλλ' ἐκτύπησε τὴν θύραν δι' ἰδιαίτερου τρόπου, καὶ ἐκείνη ἤνοιξεν. Εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς ἐξετείνετο μέγα οἰκοδόμημα, λαμπρῶς πεφωτισμένον. Ὁ νέος διηυθύνθη πρὸς αὐτό, καὶ καθόσον ἐπλησίαζε, τόσον ὁ ἦχος τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἔφθανε πρὸς αὐτόν. Ἀνέβη εἰς τὸ πρῶτον ὀρόφωμα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱματιοφυλακεῖον, ἔτεινε τὸν μανδῦαν αὐτοῦ πρὸς τὸν τεταγμένον ἱματιοφύλακα.

— Ἰδοὺ ὁ ἀριθμὸς σας, τῷ εἶπεν ἐκεῖνος· τὰ δὲ ὄπλα σας καταθέσατέ τα εἰς τὴν στοὰν, εἰς τρόπον ὅμως ὥστε νὰ δύνασθε νὰ τὰ ἀναγνωρίσητε.

Ὁ Μοργάν ἔθηκε τὸν ἀριθμόν εἰς τὸ θυλάκιον τοῦ πανταλονίου του καὶ εἰσῆλθεν εἰς μεγάλην στοὰν μετεσχηματισμένην εἰς ὀπλοστάσιον. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχεν ἀληθῆς συλλογὴ παντοειδῶν ὀπλῶν, πιστολιῶν πλατυστόμων, карабинῶν, ξιφῶν, μαχαιρίων. Ἐπειδὴ ὁ χορὸς ἐν πάσῃ στιγμῇ εὐδύνατο νὰ διακοπῆ ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, ἕκαστος τῶν χορευτῶν ἔπρεπεν ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς νὰ δύναται νὰ μετασχηματίζηται εἰς πολεμιστὴν. Ἀπαλλαγείς δὲ τῶν ὀπλων του, ὁ Μοργάν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ.

(ἀκολουθεῖ)